

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİYATRO ANASANAT DALI
TİYATRO YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİYATRO VE TELİF HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Çiğdem KAYMAZ

Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Ayla Kapan EZİCİ

İSTANBUL - 2017

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİYATRO ANASANAT DALI
TİYATRO YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİYATRO VE TELİF HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Çiğdem KAYMAZ

Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Ayla Kapan EZİCİ

İSTANBUL, 2017

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....Tiyatro.....Anabilim/Anasanat Dalı .....Tiyatro..... Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi .....Şişilem.....Kaymaz..... tarafından hazırlanan
“.....Tiyatro.....ve.....Telif.....Hakkında.....
.....”
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 13.6./2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Ayta Kapan Ezeri
Danışman: ...Halıç... Üniv. Tiyatro ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....
.....

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Meral Törenli Çakıroğlu
.....Halıç... Üniv. Tiyatro ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....
.....

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Zerrin Yanıkaya
Tediştepe..... Üniv. Tiyatro ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....
.....

Jüri Üyesi: .....
..... Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

.....

Jüri Üyesi: .....
..... Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

.....

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olan çalışmamızın konusu tiyatro ve telif haklarıdır. Gerek özel hukuk anabilim dalı gerek tiyatro anasanat dalında, telif haklarını spesifik olarak tiyatro eserleri çerçevesinde konu alan akademik düzeyde bir çalışmanın olmaması, bu tezi yazma konusunda teşvik edici olmuştur. Araştırmamızın uygulamada karşılaşılabilecek sorunların çözümüne katkı sağlaması hedeflenmiştir.

“Tiyatro ve Telif Hakkı” isimli bu tez, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tiyatro Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanmıştır. Hukuk ve sanatın buluştuğu bu çalışmada, yardımlarını eksik etmeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ayla Kapan Ezici’ye ve durmaksızın ilham kaynağım olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

İstanbul, 2017

Çiğdem KAYMAZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
1. GİRİŞ	1
2. FİKRİ MÜLKİYET HUKUKUNDA TELİF HAKKI	4
2.1. Terminoloji.....	4
2.2. Telif Hakkı Kavramı.....	6
2.3. Tarihçe.....	7
2.3.1. Dünyadaki Tarihsel Gelişime Genel Bakış.....	7
2.3.2. Türkiye’deki Tarihsel Gelişime Genel Bakış.....	8
2.4. Telif Haklarının Niteliği.....	10
2.4.1. Tekelci Hak Teorisi.....	10
2.4.2. Fikri Mülkiyet Teorisi.....	10
2.4.3. Kişilik Hakkı Teorisi.....	11
2.4.4. Gayrı Maddi Mal Teorisi.....	12
2.4.5. Düalist Teori.....	12
2.4.6. Monist Teori.....	12
2.4.7. Eser Sahipliği Teorisi.....	13
2.5. Telif Haklarına İlişkin Temel İlkeler.....	13
2.5.1. Tescil İlkesi.....	13
2.5.2. Ülkesellik İlkesi.....	14

2.5.3. Gerçek Hak Sahipliği İlkesi.....	15
2.5.4. Ülkesel Tükenme İlkesi.....	15
2.5.5. Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı.....	16
2.6. Telif Haklarının Diğer Hukuk Dalları ile İlişkisi.....	17
2.7. Eser.....	19
2.7.1. Tanımı.....	20
2.7.2. Unsurları.....	21
2.7.2.1. Öznel Unsur.....	22
2.7.2.2. Nesnel Unsur.....	23
2.7.2.3. Şekli Şart.....	23
2.8. Eser Sahibi.....	25
2.8.1. Yaratma Gerçeği Kuralı.....	25
2.8.2. Birden Çok Kişi Tarafından Meydana Getirilen Eser Üzerinde Eser Sahipliği...26	
2.8.2.1. Müşterek Eser Sahipliği.....	26
2.8.2.2. İştirak Halinde Eser Sahipliği.....	28
2.8.3. Eser Sahipliğine İlişkin Kanuni Karineler.....	30
2.8.3.1. Sahibinin Adı Belirtilen Eserlerde.....	30
2.8.3.2. Sahibinin Adı Belirtilmeyen Eserlerde.....	31
2.9. Milletlerarası Andlaşmalara Genel Bakış.....	31
2.9.1. WIPO Andlaşması.....	32
2.9.2. TRIPS Andlaşması.....	33
2.9.3. Bern Andlaşması.....	34
2.9.4. Evrensel Telif Hakları Andlaşması.....	36
2.9.5. Roma Andlaşması.....	36
2.9.6. İşitsel Görsel Eserlerin Tesciline İlişkin Andlaşma.....	36
2.9.7. WIPO Telif Hakları Andlaşması.....	36

2.9.8. WIPO İcracı Sanatçılar ve Fonogram Yapımcıları Andlaşması.....	37
2.10. Telif Haklarına İlişkin İç Hukuk Düzenlemeleri.....	38
2.10.1. 1982 Anayasası.....	38
2.10.2. Kanunlar.....	38
2.10.3. Tüzükler.....	39
2.10.4. Yönetmelikler.....	39
2.10.5. Diğer Düzenlemeler.....	40
3. TİYATRO VE TELİF HAKKI.....	42
3.1. Tiyatroda Manevi Telif Hakları.....	42
3.1.1. Genel Olarak.....	42
3.1.2. Manevi Telif Hakkı Çeşitleri.....	44
3.1.2.1. Kamuya Sunma Hakkı.....	44
3.1.2.2. Eser Sahibi Olarak Tanıtılma Hakkı.....	46
3.1.2.3. Eser Üzerinde Değişiklik Yapılmasını Önleme Hakkı.....	48
3.1.2.4. Eserin Aslına Ulaşma Hakkı.....	50
3.1.3. Manevi Telif Haklarını Kullanma Yetkisine Sahip Olanlar.....	52
3.1.3.1. Eser Sahibinin Hayatta Olması.....	52
3.1.3.2. Eser Sahibinin Ölmüş Olması.....	52
3.2. Tiyatroda Mali Telif Hakları.....	53
3.2.1. Genel Olarak.....	54
3.2.2. Mali Telif Hakkı Çeşitleri.....	54
3.2.2.1. İşleme Hakkı.....	55
3.2.2.2. Çoğaltma Hakkı.....	58
3.2.2.3. Yayma Hakkı.....	60
3.2.2.4. Temsil Hakkı.....	63

3.2.2.5. Yayın ve Umuma İletim Hakkı.....	65
3.2.2.6. Pay ve Takip Hakkı.....	68
3.2.3. Mali Hakları Kullanma Yetkisine Sahip Olanlar.....	70
3.3. Diğer Haklar.....	70
3.3.1. Cayma Hakkı.....	70
3.3.2. Vazgeçme Hakkı.....	71
3.4. Telif Haklarının Sınırlandırılması.....	72
3.4.1. Kamu Düzeni.....	72
3.4.2. Genel Yarar ve İktibas, İntihal, Esinlenme Kavramları.....	73
3.4.3. Özel Menfaat.....	78
3.4.4. Engelliler Yararına Sınırlama.....	79
3.4.5. Hükümete Tanınan Yetkiler.....	80
3.5. Telif Haklarının Koruma Süreleri.....	82
3.5.1. Mali Telif Haklarının Koruma Süreleri.....	82
3.5.2. Manevi Telif Haklarının Koruma Süreleri.....	84
3.6. Telif Hakları Üzerindeki Hukuki İşlemler.....	84
3.6.1. Sağlar Arası Hukuki İşlemler.....	84
3.6.1.1. Manevi Telif Hakları Üzerindeki Hukuki İşlemler.....	85
3.6.1.2. Mali Telif Hakları Üzerindeki Hukuki İşlemler.....	85
3.6.1.2.1. Aslen Edinim.....	85
3.6.1.2.2. Devren Edinim.....	86
3.6.1.2.3. Devir ve Lisans (Ruhsat).....	86
3.6.1.2.4. Yayın Sözleşmesi.....	92
3.6.1.2.5. Sahneye Koyma, Radyo-TV'de Yayınlama, Film Sözleşmeleri.....	93
3.6.1.2.6. Haciz ve Rehin.....	93

3.6.2. Miras.....	94
3.6.2.1. Manevi Telif Hakları Bakımından Miras.....	95
3.6.2.2. Mali Telif Hakları Bakımından Miras.....	95
3.7. Telif Hakkının Eser Sahibine Dönmesi.....	96
3.8. Bağlantılı Haklar.....	98
3.8.1. Oyuncular ve Tiyatro Temsilleri Düzenleyen Firmaların Hakları.....	98
3.8.2. Bağlantılı Hakların Kapsamı ve Süresi.....	104
3.9. Meslek Birlikleri.....	104
3.10. Telif Ücreti.....	110
3.11. Amatör Tiyatro ve Üniversite Tiyatrolarının Telif Sorunu.....	112
4. TİYATRODA TELİF HAKKI İHLALLERİNE KARŞI BAŞVURULACAK HUKUKİ YOLLAR.....	115
4.1. İhtiyati Tedbirler ve Gümrüklerde El Koyma.....	115
4.2. Hukuk Davaları.....	117
4.2.1. Eser Sahibini Tespit Davası.....	117
4.2.2. Tecavüzün Tespiti Davası.....	118
4.2.3. Tecavüzün Önlenmesi Davası.....	118
4.2.4. Tecavüzün Kaldırılması Davası.....	119
4.2.5. Maddi ve Manevi Tazminat Davaları.....	123
4.2.6. Usul Kuralları.....	127
4.2.6.1. Taraflar.....	127
4.2.6.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	127
4.2.6.3. Zamanaşımı.....	128
4.2.6.4. İspat Yükümlülüğü.....	130
4.3. Cezai Yaptırımlar.....	130
4.3.1. Manevi, Mali veya Bağlantılı Haklara Tecavüz.....	131

4.3.2. Soruşturma ve Kovuşturma.....	133
4.3.3. Hükümün İlanı.....	135
4.4. Bandrol Yükümlülüğü.....	135
4.5. Haksız Rekabet.....	136
4.6. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Uygulanma Alanı.....	138
SONUÇ.....	141
KAYNAKLAR.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	157

KISALTMALAR

AB.	: Avrupa Birliği
AICT-IATC	: International Association of Theatre Critics
AYM.	: Anayasa Mahkemesi
bkz.	: bakınız
CD.	: Ceza Dairesi
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
diğ.	: Diğerleri
E.	: Esas
Ed.	: Editör
FSEK.	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
Haz.	: Hazırlayan
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
ILO	: International Labour Organization
ITI	: International Theatre Institute
İİK.	: İcra İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MÖHUK.	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
s.	: sayfa
S.	: Sayı

SENDER	: Senaryo Yazarları Derneği
SİNE-SEN	: Sinema Emekçileri Sendikası
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOBAV	: Devlet Tiyatro Opera ve Balesi Çalışanları Yardımlaşma Vakfı
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
TD.	: Ticaret Dairesi
TRIPS	: Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
UNESCO	: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
Ü.	: Üniversite
WIPO	: World Intellectual Property Organisation
WTO	: World Trade Organisation
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Çiğdem KAYMAZ
Anasanat Dalı : Tiyatro
Programı : Tiyatro
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ayla Kapan EZİCİ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Mayıs 2017

TİYATRO VE TELİF HAKKI

ÖZET

Telif hakları, Fikri Mülkiyet Hukuku kapsamında yer almaktadır. 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, telif haklarını yasal koruma altına alan başlıca ulusal düzenlemelerdir. Uluslararası düzeyde de korunmakta olan telif hakları, başta 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olmak üzere, pek çok uluslararası andlaşma ile himaye altına alınmıştır. Telif haklarını doğrudan “tiyatro” kapsamında ele alan yasal ve akademik kaynak bulunmamaktadır. Gerek ulusal gerek uluslararası düzenlemelerde, telif hakları tüm fikir ve sanat eserleri için genel olarak düzenlenmiştir. Çalışmamızın amacı ise, telif haklarını özel olarak tiyatro eserleri kapsamında incelemektir. Konu anlatımında, öncelikli olarak ilgili yasa hükümleri belirtilmiştir. Ardından, doktrine başvurularak açıklamalar yapılmıştır. Örnekler ile konu daha da anlaşılır hale getirilerek; yargı kararlarına da yer verilmiştir. Uygulamaya yönelik sorunlar ve eleştiriler yeri geldikçe belirtilmiştir. Bu süreçte, kütüphane araştırması yapılmış; internette yer alan global kaynaklar ile içerik zenginleştirilmiştir. Evrensel boyutta yaşanan sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler karşısında, telif haklarının daha etkin bir biçimde korunması gerekmektedir. Telif hakkı koruma sistemi güçlendirilmeli; özellikle meslek birliklerinin işleyişi ve hak ihlalleri ile mücadele gücü iyileştirilmelidir. Tüm bunların gerçekleştirilebilmesi ise hukuk alt yapısının daha da sağlamlanmasıyla mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Telif Hakkı, Fikri Mülkiyet, Hukuk ve Sanat

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : ığdem KAYMAZ
Field : Theatre
Program : Theatre
Supervisor : Asst. Prof. Ayla Kapan EZİCİ
Degree Awarded and Date : Master – May 2017

THEATRE AND COPYRIGHT

ABSTRACT

Copyright is involved in scope of Intellectual Property Law. Consitution of Turkish Republic dated 1982 and Law of Literary and Artistic Woks No. 5846 are fundamental regulations which legally protect copyrights. Copyright is also protected in the international area via agreements, initially Universal Declaration of Human Rights dated 1948. There is no legal or academic source which puts theatre as a part of copyright directly. By domestic and international regulations, copyright is generally regulated for all work of arts and ideas. Our study's objective is observing copyright as a part of theatre. In the study, firstly related law enforcements are emphasised. Then explanations are made by doctrines. Examples are given to make the topic more clear and court decisions are emphasised. Problems and criticisms about practise are specified when appropriate. During this process library searches and also global internet searches are made to enrich the content. Against the international social, cultural and technological improvements copyright has to be protected more efficiently. Copyright protection must be powered, especially process of occupation associations and struggle with abuse of rights must be strengthened. All these will be possible by making stronger substructure of law.

Keywords: Theatre, Copyright, Intellectual Property, Law and Art

1. GİRİŞ

Toplumdaki her birey, sanat ile yaşama ve sanatsal faaliyetlere katılma hakkına sahiptir. Sanatsal faaliyetler ise, eser sahiplerinin yaratıcı fikirleri sonucu meydana getirdikleri eserler ve bu eserleri icra eden sanatçıların varlığı ile anlam kazanmaktadır. Dış dünyaya yansıyan yaratıcı düşünce ürünleri üzerindeki mülkiyet, fikri mülkiyet olarak ifade edilmektedir. Yaratıcı düşünce ürünlerinin korunmadığı, eser sahiplerinin ve sanatı icra eden kişilerin haklarının hukuki himaye altına alınmadığı bir sistemde, sanatın gelişmesinden söz edilemeyecektir. Bu noktada, fikir ve sanat eserlerinin üretilmesi ile kendiliğinden varlık kazanan telif haklarının, telif hukuku ile korunması zarureti doğar. Telif hakları soyut nitelikte olup; eser sahiplerinin ve icracı sanatçıların sahip oldukları ekonomik ve manevi hakları kapsamaktadır. Bu hakları konu alan telif hukuku ise fikri mülkiyet hukukunun bir alt bölümüdür. Toplum ile sanat, sanatçı ve eser sahipleri arasındaki denge, ulusal menfaatler ve uluslararası dinamikler çerçevesinde korunmalıdır. Telif haklarını koruyabilen bir sistemin kurulması, işlerliğinin sağlanması ve geliştirilmesi, toplumların uluslararası platformdaki saygınlıkları açısından da önem arz etmektedir.

Sanatın önemli dallarından bir tanesi de şüphesiz, kökleri ilkel insalığa kadar uzanan tiyatrodur. Tiyatro eserleri, “ilim ve edebiyat eserleri” kapsamında telif koruması altına alınmıştır. Gerek oyun yazarlarının gerek tiyatro eserlerini icra eden sanatçıların maddi ve manevi telif haklarının yasalar nezdinde korunması, böylece sanatçının teşvik edilmesi devletin toplumuna karşı başlıca yükümlülüklerindedir. Aksi halde uygarlık düzeyinin, tiyatro sanatının gelişmesi mümkün olmayacaktır.

Fikri mülkiyet hukuku kapsamında telif hukuku sistemimize baktığımızda, telif hakları korumasında baz alınan ana unsurların eser sahipleri olduğunu görürüz. Zira telif hakları, eserin meydana getirilmesi ile herhangi bir tescil işlemine gerek kalmaksızın kendiliğinden doğmaktadır. Buna göre, bir eser ve eser sahibinin var olmaması durumunda telif haklarının mevcudiyetinden de söz edilemez. Bu nedenle,

teelif haklarının incelenmesi sürecinde eser ve eser sahipliği kavramlarının doğru analiz edilmesi son derece önemlidir. İcracı sanatçıların sahip oldukları teelif hakları ise “bağılantılı haklar” kapsamında düzenlenmiştir.

Ülkemizde teelif haklarını yasal koruma altına alan başlıca ulusal düzenlemeler; 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunudur. Bunlara ek olarak teelif hakları, başta 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olmak üzere pek çok uluslararası andlaşma kapsamında da koruma altına alınmıştır.

Çalışmamızın amacı, yasal düzenlemelerde ve akademik kaynaklarda tüm fikir ve sanat eserlerini kapsayacak şekilde genel olarak düzenlenmiş teelif haklarının, spesifik olarak tiyatro eserleri çerçevesinde incelenmesidir. Bu yönüyle özgünlük kazanan çalışmamızın, uygulamada pek çok problemle karşı karşıya kalan tiyatro yazarlarının ve icracı sanatçıların sorunlarının çözümüne ışık tutması hedeflenmiştir. Hazırlık sürecinde kütüphane araştırması yapılmış, internette yer alan ulusal ve uluslararası kaynaklardan yararlanılmış, örnekler ile konu daha da anlaşılır hale getirilmeye çalışılmış ve yargı kararları da eklenerek içerik zenginleştirilmiştir. Çalışmamızın genel hatları, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu baz alınarak oluşturulmuştur. İçerikte öncelikli olarak kanun hükümlerine yer verilmiş, ardından doktrin ışığında açıklamalar yapılmış, ilgili kısımlarda ise uluslararası düzenlemelere atıfta bulunulmuştur.

Çalışmamızın giriş bölümünden sonraki ikinci bölümünde, fikri mülkiyet hukuku kapsamında teelif hakkı incelenmiştir. Bu kapsamda; tezin bütününe daha kolay anlaşılabilmesi amacıyla teelif haklarına ilişkin terminoloji, teelif hakkının dünyadaki ve Türkiye’deki tarihsel gelişim süreci, teelif haklarının niteliği, teelif haklarına ilişkin temel ilkeler, teelif haklarının diğer hukuk dalları ile ilişkisi çalışmamızda yer almıştır. Devamında, eser ve eser sahipliği incelenmiştir. Son olarak, teelif haklarına ilişkin uluslararası andlaşmalar ele alınmış ve teelif hakları ile ilgili başvurulabilecek ulusal kaynaklar da belirtilerek ikinci bölüm tamamlanmıştır.

Üçüncü bölüm tiyatro ve telif haklarına ilişkindir. Bu bölümde; manevi telif hakları, mali telif hakları, telif haklarının sınırlandırılması, koruma süreleri, telif hakları üzerindeki hukuki işlemler, telif hakkının eser sahibine dönmesi, bağlantılı haklar, meslek birlikleri ve son olarak da telif ücreti konuları incelenmiştir.

Dördüncü bölüm tiyatrodaki telif hakkı ihlallerine karşı başvurulacak hukuki yollardan ibarettir. Böylece, maddi veya manevi telif hakkı ihlal edilmiş olan hak sahiplerinin, sahip oldukları yasal haklar ve mahkemeler nezdinde bu haklarını ne şekilde arayabilecekleri yönünde bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Hakların yasalar ile tanınmış olması; bu hakları ihlallere karşı koruyacak, hak sahiplerinin mağduriyetlerini giderecek ve suçlulara yaptırım uygulayacak hukuki alt yapının varlığı ile anlam kazanacaktır. Bu nedenlerle dördüncü bölümde; ihtiyati tedbirler ve gümrüklerde el koyma, hukuk davaları, cezai yaptırımlar, bandrol yükümlülüğü, haksız rekabet konuları incelenmiştir. Son olarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun uygulanma alanı da çalışmamızın bu bölümünde yer almış ve sonuç bölümü ile çalışmamız tamamlanmıştır.

2. FİKRİ MÜLKİYET HUKUKUNDA TELİF HAKKI

Çalışmamızın ikinci bölümünde; “telif hakkı” kavramının anlaşılabilmesi için ilgili terminoloji, telif haklarının niteliği, telif haklarına ilişkin ilkeler, tiyatro eserlerinin telif hakları ile ilişkisi ve bu bağlamda eser-eser sahipliği kavramları ile telif haklarına ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeler incelenecektir.

2.1. Terminoloji

Çalışmamızın ana konusunu oluşturan “telif hakkı” kavramı, özel hukuk anabilim dalının bir parçasıdır. Araştırmamızın daha iyi anlaşılabilmesi ve daha verimli olması için bazı hukuki terimlerin açıklanması zaruridir; çünkü fikri mülkiyet hukukunda gerek uygulamada gerek doktrinde¹ terim karmaşası yaşanmaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; telif hakkı ile ilgili araştırma yapmak, bilgi sahibi olmak isteyen bir araştırmacının başvuracağı başlıca yer, fikri mülkiyet hukuku ile ilgili kaynaklardır. “Fikri mülkiyet” kavramı ile “fikri ve sınai mülkiyet” kavramı aynı şeyi ifade etmektedir ve uygulamada çoğunlukla kullanılan ise “fikri mülkiyet” ifadesidir (Erdil, 2016: 1). Fikri mülkiyet hukuku, sınai mülkiyet haklarını ve telif haklarını konu almaktadır. Fikri mülkiyet, insan zekası tarafından üretilmiş olan eserlere yönelik bir dizi farklı koruma türünü kapsayan bir kavramdır (Esen, 2001: 3). Fikri mülkiyete konu olan bir ürünün sağladığı mutlak haklar (yani bu kapsamda bir tiyatro eserinin yazarına, oyunculara yasalar ile tanınan telif hakkı) sahiplerine, kendi izni olmadan üçüncü kişilerin fikri üründen yararlanmalarını yasaklama hakkı verir (Karaege, 2009: 92). Fikri ürünler soyut oldukları için de, bu ürünler üzerindeki mutlak haklar “mülkiyet” olarak değil de “fikri mülkiyet” olarak ifade edilmiştir. Fikri mülkiyet hakları için “yaratıcı düşünce ürünleri üzerindeki haklar” ifadesini kullanan Yüksel’e göre geniş anlamda fikri mülkiyet hakkı, hem fikir ve sanat eserlerini hem de sınai mülkiyet haklarını içerir. Dar anlamda fikri

---

¹ Öğreti: bilim adamlarının görüşleri (Yılmaz, 2002: 951).

mülkiyet hakkı ise fikir ve sanat eserlerini yani telif hakkını ifade etmektedir (Yüksel, 2001). Şöyle ki, fikri mülkiyet hukuku iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Bunlardan biri; marka, patent, faydalı model, tasarım, alan adları, know-how, ticaret ünvanları, ticari sırlar, işletme adları, coğrafi işaretler, alan adları, ... gibi alt bölümlere ayrılan “sınai mülkiyet hakları” diğeri ise tezimizin de konusunu oluşturan “fikir ve sanat eserleri” yani “telif hakları”dır. Telif yasaları ile korunan, soyut insan fikirleri değil; insan fikrinin ifade edilmiş biçimleri, şekillenmiş fikri ürünlerdir (Karahana ve diğ., 2015: 1, 2). Bir örnekle açıklamak gerekirse; herhangi bir kitap, sözgelimi Jeannie Labno’nun “Rönesans Ayrıntıda Sanat” isimli kitabını veya William Shakespeare’in “Yeter ki Sonu İyi Bitsin” adlı tiyatro eserini içeren kitabı satın alan bir kişi, yalnızca maddi varlığı bulunan kitap nüshasının mülkiyetine sahip olmuştur. Bu mülkiyet hakkı da eşya hukuku ile koruma altına alınmıştır. Buna karşılık kitapta somutlaşmış fikri ürünü; başka bir deyişle eseri satın almamıştır. Fikri ürün üzerindeki mülkiyet hakkı; yani telif hakkı eseri yaratan kişi veya kişilere ait kalmaya devam eder ve fikri mülkiyet hukuku kapsamında koruma altına alınmıştır.

“Fikri haklar” ifadesi de sıklıkla karşımıza çıkmakla birlikte içeriği tartışmalıdır. Bir görüşe göre; fikri haklar ve sınai haklar birbirinden farklıdır ancak her ikisi de fikri mülkiyet haklarının iki ana türüdür. Diğer bir görüşe göre de; fikri haklar geniş anlamdadır ve hem telif haklarını (fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar) hem de sınai hakları kapsar (Candan, 2010: 18) Çalışmamızın devamında “fikri haklar” ifadesi kullanıldığında bununla kast edilen telif haklarıdır; zira sınai haklar çalışmamızın kapsamı dışındadır.

Özetle, fikri mülkiyet hukuku iki ana kategoride “sınai mülkiyet hakları” ve “telif haklarını” yani fikir ve sanat eserleri üzerinde sahibinin haiz olduğu hakları konu alır. Fikri mülkiyet hukuku ile ilgili herhangi bir kaynağı incelediğimizde, sıklıkla duyduğumuz “copyrights” ifadesinin karşılığı olarak “fikir ve sanat eserleri” veya “telif hakkı” başlıklarına yer verildiğini görmemiz mümkündür. “Fikri haklar” teriminin “eser sahibinin hakları” yani “telif hakları” terimlerinin yerine kullanıldığı

da belirtilmiştir (Ayiter, 1972: 4). Bu noktada telif hukuku veya fikir ve sanat eserleri hukukunun, fikri mülkiyet hukuku kapsamında olduğu söylenebilecektir. Telif hakkı kavramı, çalışmamızın devamında ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2. Telif Hakkı Kavramı

Telif, eski dilde uzlaştırma, kitap yazma anlamlarına gelmekte ve “te’lif” şeklinde yazılmaktaydı (Büyükkınay, 2006: 39). Telif hakkı, “yazar hakkı” olarak ve ayrıca, “fikir veya sanat eserini yaratan kişinin, bu eserden doğan haklarının tamamı” şeklinde de tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2017). Telif Hakkı kavramı bazı kaynaklarda karşımıza direkt “yazar hakkı” olarak çıkabilmektedir. Bir başka tanıma göre telif hakları; yapıtı ortaya koyana tanınan, yasalarda koşulları ve sınırları gösterilmiş olan akçalı ve öznel haklardır (Uyguner, 1971: 52). Telif hakları, fikri mülkiyet hakkı türlerinden ilk akla gelenidir ve marka, patent gibi sınai mülkiyet haklarından tamamen farklıdır. Telif haklarında eser, tescil sistemi olmaksızın korunur (Oğuz, 2009). En geniş ifadesiyle telif hakkı, kişinin her türlü fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler (eserler) üzerinde hukuken sağlanan hakların tümüdür (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, 2017). Sıklıkla duyduğumuz “copyright” kelimesinin Türkçe karşılığı da “telif hakkı, yazar hakkı” olarak ifade edilmiştir (Şener, 2015: 89). Bir düşünsel yapıt yaratan kişinin, o yapıt dolayısıyla sahip olduğu haklar bütünü telif hakkıdır (Yılmaz, 2002: 1333). Telif hakkı, fikir ve sanat eserleri üzerinde yaratıcısının sahip olduğu haklar şeklinde de ifade edilmiştir (Gözler, 2016: 407). Gerek bireylerin gerek ülkelerin mali varlıkları ve servetleri kadar fikri varlıkları ve servetleri de koruma altına alınmalıdır. Bilgi gibi, fikir ve sanat eserleri de ciddi bir sermayedir. Telif yasaları ile koruma altına alınan fikir ve sanat eserleri ile tiyatro bu noktada kesişir. Zira, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) gereği, fikir ve sanat eserlerinin çeşitlerinden bir tanesi de ilim ve edebiyat eserleridir.

Düşünsel bir eser meydana getiren eser sahibinin, meydana getirdiği eser üzerinde sahip olduğu haklar, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun üçüncü bölümünde “fikri haklar” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre; eser

sahibinin eseri üzerinde sahip olduğu telif hakları maddi telif hakları ile manevi telif hakları olmak üzere ikiye ayrılmıştır ve 5846 Sayılı Yasa ile himaye altına alınmıştır. Kaynaklarda ve 5846 sayılı yasada “maddi haklar” ve “manevi haklar” ibaresi kullanılmaktadır. Belirtmek gerekir ki; kanun koyucu ilgili yasayı hazırlarken eser sahibinin haklarının tayininden ziyade fikir ve sanat eserlerinin doğuracağı hukuksal münasebetleri düzenlemeye ağırlık vermiştir (Özdemir, 2013: 30). Eser sahibinin maddi ve manevi telif hakları çalışmamızın üçüncü bölümünde; hukuksal mücadele süreci ise dördüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.3. Tarihçe

Tarihi süreç, dünyadaki gelişime genel bakış ve Türkiye’deki gelişime genel bakış olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

2.3.1. Dünyadaki Tarihsel Gelişime Genel Bakış

Telif hakkının kökeni konusunda matbaanın icadından önceki döneme bakıldığında, bu dönemde telif haklarına ilişkin herhangi bir kanun olmadığı bilinmektedir; ancak Tevrat’ın 23. Kısımına atıfta bulunularak telif haklarıyla ilgili esasların eski Musevi kanununda bulunabileceği ileri sürülmüştür (Yılmaz, M. 2004: 13).

Fikri üretim insanlık tarihi kadar eskidir. Eski çağlarda çanak çömlek gibi ilkel eşyalar üzerine konulan amblem, imza benzeri işaretler bunun göstergesidir. Ancak fikri ürünlerin hukuki koruma altına alınması insanlık tarihi dikkate alındığında oldukça yenidir. Roma Hukukuna bakıldığında bile, kişilere fikri mülkiyet hakkı dolayısıyla telif hakkı tanınmadığı görülmektedir. Buna göre, sözgelimi bir yazarın bir tiyatro oyununu kaleme alması durumunda, eserin kaleme alındığı materyal kimin eline geçerse eser o kişinin sayılmaktaydı (Karahan ve diğ., 2015:27). Telif hakkı kavramı Antik Yunan’da, Roma’da, eski İbranice kanunlarda görülmüş olmakla birlikte ilk çağda ve orta çağda eser sahiplerinin eserleri üzerindeki haklarının korunmasına dair güvenilebilecek bir kaynak bulunmamaktadır (Karlıdağ, 2009: 19).

Dünyada telif haklarına ilişkin belgeler, sınai haklardan da önce kabul edilmiştir. İlk olarak XV. yüzyılda yayınevlerine birtakım imtiyazlar verilmiş, sonrasında da kanunlaşma süreci başlamıştır. Fikri mülkiyet koruması dünyada ilk kez 1443 yılında Venedik'te verilen imtiyaz ile ortaya çıkmıştır. 1709 tarihli İngiliz Kanunu ile de telif hakkı yayınevinden alınarak asıl hak sahibine yani yazara iade edilmiştir. Bu kanun 10 Şubat 1710'da yürürlüğe girmiştir ve Kraliçe Anne Kanunu olarak bilinir. Bu düzenlemeyi 1791 tarihli Fransız kanunu izlemiş, sonrasında Almanya, İsviçre ve Avrupanın diğer ülkelerinde de benzer düzenlemeler benimsenmiştir (Karahan ve diğ., 2015: 27).

2.3.2. Türkiye'deki Tarihsel Gelişime Genel Bakış

Osmanlı döneminde telif haklarına ilişkin ilk düzenlemenin 1850 tarihli Encümen-i Daniş adlı tüzük olduğu belirtilmiştir. Dar'ul Fünun'da okutulacak kitapların yazımı ve çevirilerinin yapılmasında yer alan Danişman Kurulu tarafından hazırlanmıştır. Tüzükte, kurul kararıyla eser sahibine telif hakkı verileceği ifade edilmiştir. Eser incelendikten sonra sahibine telif haklarının verilecek olması bir nevi sansür mahiyetinde olsa da, Osmanlı İmparatorluğunda ilk kez eser sahibinin mali hakka sahip olacağı kabul edilmiş olması bakımından önemlidir. 1857 tarihli Telif Nizamnamesi de telif haklarının gelişimi sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bu düzenleme ile yazarlara ömür boyu imtiyaz tanınmış ve kitabını basanlara istediği gibi anlaşma yapma olanağı verilmiştir. Bunlara ek olarak yazar, eserin basımı için matbaaya izin vermiş ise basılan nüshalar tükeninceye kadar başka bir matbaa ile yeni baskı hususunda anlaşma yapamayacaktır. Anlaşmayı ihlal eden matbaaya ayrıca ceza verileceği de hükme bağlanmıştır. 1858 tarihli Ceza Kanununda ise, yazarların imtiyazları çiğnenerek kitap basma ve bastırma eylemleri sahtekarlık sayılmıştır (Sert, 2008:22). Telif hakları ile ilgili 1850'li yıllarda başlayan gelişme sürecinde batılılaşmanın etkisi olmuştur. Ülkemizdeki yasal düzenlemeler XIX. yüzyıla dayansa da uygulama konusunda oldukça gecikmiştir. Telif Hukuku ile ilgili ilk önemli ve ciddi düzenleme olan 1910 tarihli Hakkı Telif Kanunu 41 yıl yürürlükte kalmış; ancak yapılan tespitler sonucu kanunun hiç uygulanmadığı

görülmüştür. Bu durumun temel nedeni olarak belirtilen de, o dönemde ülkemizde hak sahiplerinin haklarına karşı kayıtsız kalmasıdır (Karahan ve diğ., 2016: 28). 1910 tarihli bu kanunda, günümüzdeki yasal düzenlemelerden farklı olarak, eser sahibinin haklarını kullanabilmesi için haklarının tescil edilmesi şartı koşulmuştur. Bu durum da Bern Sözleşmesi ile benimsenmiş ilkelere aykırılık teşkil etmiştir (Sert, 2008: 23).

Cumhuriyet dönemine bakıldığında; 1923 tarihinde imzalanan Lozan Anlaşması ek Ticaret Sözleşmesi 3. fasıl 14 ve 15. maddeleri uyarınca, Türkiye'nin sınai, edebi ve artistik mülkiyetin korunmasına ilişkin uluslararası anlaşmalara on iki ay içinde katılması öngörülmüştür. Ancak üye olan on ülkenin itirazı üzerine Türkiye, Bern Sözleşmesine katılım gerçekleştirememiştir. İtirazın sebebi ise Türkiye'nin, yabancı eserlerin Türkçe'ye çevrilmesi durumunda eser sahiplerine telif ücreti ödenmesi hususunda ihtirazi kayıt koyması; yani çekince koyarak dava hakkını saklı tutmasıdır. 1929 yılında Fransa ve 1930 yılında Almanya ile imzalanan ticaret anlaşması ile Türkiye sadece bu iki devlete karşı, karşılıklı olarak Bern Sözleşmesinin 1914 tarihli halini uygulamayı taahhüt etmiştir ve tercümeyle ait hükümlerden iki yıl için vazgeçilmiştir. Bu ticaret sözleşmeleri sona erdiğinde ise Türkiye'de Bern Sözleşmesi uygulanmamıştır (Sert, 2008: 23).

Zaman geçtikçe mevcut hukuki düzenlemeler telif hakları ile ilgili ihtiyaçlarda tam anlamıyla yetersiz kalmış ve yeni, modern bir kanun hazırlıkları başlatılmıştır. Bunun üzerine, 5846 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 5 Aralık 1951 tarihinde kabul edilerek 90. madde uyarınca 1 Ocak 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5846 sayılı kanun, çeşitli yıllarda çeşitli değişikliklerden geçmiş olmakla birlikte günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Çalışmamızın devamında, yeri geldikçe kanunun ilgili maddelerine değinilecektir.

Eser sahiplerinin haklarını takip etme yetkisine sahip olan meslek birliklerinin kurulması 1952 tarihinde yürürlüğe giren 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile ilk kez kabul edilmiştir. İlk meslek birliği de 1986 senesinde kurulabilmiştir. Ülkemizde telif hakları ile ilgili olarak bugün; bir tanesi tiyatro alanında olmak üzere 27 tane meslek birliği, 1 tane de konfederasyon faaliyet

göstermektedir (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, 2017). 1995 yılı ülkemizde fikri mülkiyet hakları bakımından milat olarak nitelendirilmektedir. Şöyle ki; 1995 yılında Avrupa Birliği Hukuku ve uluslararası anlaşmalar ile hızlı bir uyum süreci başlatılmış; telif hakları ile ilgili bir dizi mevzuat yürürlüğe sokulmuştur. Tüm bu mevzuat hükümleri çalışmamızın devamında yeri geldikçe incelenecektir.

2.4. Telif Haklarının Niteliği

Telif haklarının niteliğinin ne olup ne olmadığı hakkında bilgi sahibi olmak, tezin bütününe anlaşılabilirliği bakımından önem arz etmektedir. Telif haklarının niteliği ile ilgili çeşitli teoriler vardır:

2.4.1. Tekelci Hak Teorisi

Tekelci hak teorisine göre; eser sahibine tek elci yetkiler ve haklar sağlanır. Ancak hem eseri yaratan kişi dışındaki kişilerin yetki ve esere ulaşma imkanları bakımından hem de eseri yaratan kişinin topluma karşı olan sorumlulukları bakımından eser sahibine tanınan hak ve yetkiler sınırlandırılır. Yani, eser sahibi aleyhine ve toplum yararına bir takım sınırlandırmaların mevcudiyetinin yanısıra, eser sahibinin lehine bir tek el alanı tahsis edilmektedir. Örneğin; tiyatro oyunu yazan bir kişinin izni olmadan, metnin çoğaltılamayacağı, yayımlanamayacağı ve değiştirilemeyeceği gibi (Yünlü, 2003).

2.4.2. Fikri Mülkiyet Teorisi

Fikri mülkiyet teorisine göre; kişilerin kendi fikir ve sanat eserleri üzerinde mülkiyet hakkı gibi doğal hakları bulunmaktadır. Mülkiyet, tüm uygarlıklardan önce mevcut ve tanınmış bir olgu olarak değerlendirilmekle beraber, bireysel özgürlüğün ve güvenliğin güçlü bir sembolüdür (Akman, 2016: 336, 338). Fikri mülkiyet teorisinin savunucuları, bir tiyatro yazarının tiyatro eseri üzerindeki telif hakkını “mülkiyet hakkı”na benzetmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki telif hakkı, mülkiyet hakkı gibi sınırsız değildir. Telif hakları süreyle sınırlıdır ve manevi hakları da içerir. Bunlara ek olarak, mülkiyet hakkının mutlak olarak devredilebilmesi

mümkünken, telif haklarının yalnızca mali haklar kısmı devredilebilir. Bununla birlikte, mülkiyet hakkının kazanılması için tapu siciline tescil gibi çeşitli işlemlerin yapılması gerekirken; telif hakkı eser yaratıldığı anda hiçbir irade beyanına ve işleme gerek kalmaksızın kazanılır ve yasal koruma başlamış olur (Çakmak, 2007). Fikri mülkiyet teorisi, eserin sağladığı ekonomik haklardan yalnızca yayınevi sahiplerinin yararlanmasını sağlayan “yayınevi mülkiyeti teorisi”ne tepki olarak gelişmiştir (Doğrul, 2013: 34). Kanaatimizce, fikri mülkiyet teorisi uygulamada karşılaşılabilecek sorunların çözümü için tek başına yeterli değildir. Şöyle ki; bir tiyatro yazarının düşünsel emeği ile meydana getirdiği bir tiyatro eseri, eşya hukukunun konusu olan somut bir malvarlığından ibaret değildir. Oyunun anlattıkları, özü, mesajları maddesel olmayan bir varlıktır ve örneğin matbaada basılmış bir kitap halini almadan ya da bilgisayardan alınmış çıktı ile maddesel bir varlığa dönüştürülmeden de hukuken koruma altına alınması gerekmektedir. Yine de “fikri mülkiyet” kavramı, 1709 Anne Kanunu ile hukuk literatürüne; FSEK Ek 10. maddesinde değişiklik yapan 3.3.2004 tarih ve 5101 sayılı Kanun ve FSEK’in 44. maddesinde değişiklik yapan 14.7.2004 tarih ve 5217 sayılı Kanun ile de Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu metnine girmiştir. Tüm tartışmalara rağmen Türk Hukuk Literatüründe yerini muhafaza etmektedir.

2.4.3. Kişilik Hakkı Teorisi

Kişilik hakkı teorisine göre; telif hakları kişilik haklarının bir parçasıdır. Bu teori fikri mülkiyet teorisinin, eser sahibinin kişilik haklarını yok saymasına eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Immanuel Kant’ın 1785 yılında soyut fikri ürün ile bu fikrin somutlaştığı metin arasındaki farklılığı keşfetmesi neticesinde kişilik hakkı teorisi gelişme göstermiştir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, bir tiyatro eserinin çoğaltılmış hali yani nüshaları ile özünün, soyut fikrin birbirinden ayrı olduğu tespittir bu. Böylece, soyut fikir yazarın kişilik hakkının bir parçası olarak görülmüş ve kişilik hukukuna ait bir konu olarak değerlendirilmiştir. Kişilik hakları teorisi, fikri haklar alanında manevi hakların tanınmasına da katkıda bulunmuştur. (Doğrul, 2013: 33,34) Manevi haklar çalışmamızın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak incelenecektir.

Kanaatimizce kişilik hakkı teorisi, eser üzerindeki ekonomik hakların kişilik hakkı ile sınırlandırılması bakımından, uygulamada karşılaşılabilecek hak ihlallerine karşı sorunların çözümünde yetersiz kalacaktır. Eser sahibinin ekonomik hakları ihmal edilmemelidir.

2.4.4. Gayrı Maddi Mal Teorisi

Fikri mülkiyet teorisinin eser sahibinin kişilik haklarını, kişilik hakkı teorisinin de eser sahibinin ekonomik haklarını ihmal etmesine tepki olarak “gayrı maddi mal teorisi” ortaya çıkmıştır. Ayrıca “düalist (çifte hak) teori” ve “monist (bütüncül) teori” de önceki teorilere eleştiri olarak gelişmiştir.

Gayrı maddi mal teorisi; Johann Gottlieb, Wilhelm Friedrich Hegel ve Arthur Schopenhauer tarafından geliştirilmiştir ve felsefi dayanakları oluşturulmuştur. Schopenhauer’a göre maddi eşya üzerindeki mülkiyet ile fikir üzerindeki mülkiyet farklıdır. Fikir üzerindeki mülkiyet manevidir ve maddi mülkiyet kurallarının uygulanması mümkün değildir (Doğrul, 2013: 34).

2.4.5. Düalist Teori

Düalist teoriye göre; telif hakkının iki boyutunu oluşturan kişilik hakkı ve malvarlığı hakkı birlik oluşturmasa da birbiriyle ilişkilidir ve ayrı ayrı varlıklarını sürdürürler. Böylece; gayrı maddi mal teorisi ile fikri hakkın niteliği ve dayanakları, düalist teori ile de fikri hakkın mal varlığı hakkı ve şahsi hak boyutu açıklanmıştır.

2.4.6. Monist Teori

Monist teoriye göre; eser üzerinde tek bir telif hakkı mevcuttur. Bu telif hakkı da hem malvarlığı hakkı hem de kişilik hakkı karışımından oluşmaktadır. Malvarlığı hakkı ve şahsiyet hakları bir bütün oluşturur ve birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir (Doğrul, 2013: 36).

2.4.7. Eser Sahipliği Teorisi

Eser sahipliği teorisine göre; telif hakkı, eseri yaratan kişi ile eser arasında meydana gelmiş olan bir hukuki durumdur. Böylece eser sahipliği, malvarlığına ve kişiliğe ilişkin birtakım hak ve yetkilerin meydana geldiği bir hukuki durumdur. Eser sahipliği, eser niteliği taşıyan bir dşnsel ürünün var edilmesiyle, ilk önce var eden yaratıcısının şahsında meydana gelen bir hukuki statüdür. Bu hukuki durum hem malvarlığı hem de kişiliğe ilişkin hak ve yetkilerinin birleşimidir. O halde telif hakkı da bu objektif hukuki durumun ve hakkın birleşimidir (akmak, 2007). Eser sahipliği teorisinin de, telif haklarının niteliğini açıklamada elverişli olduğunu söylemek mümkündür. Eser sahibi kavramı ve sahip olduğu telif hakları çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılarıyla belirtilecektir.

2.5. Telif Haklarına İlişkin Temel İlkeler

Aşağıda, Fikri Mülkiyet hukukunun temel ilkelerinden telif haklarına ilişkin olanlar ele alınacak olup; telif hakkı kavramını daha da belirgin hale getirecektir.

2.5.1. Tescil İlkesi

Kural olarak bir hakkın doğması için tescil (kayıt) işlemi gerekmektedir. Örneğin; tasarım, marka, patent gibi sınai haklar tescil ile doğar. Triye’de bu tescil işlemlerini yapan kurum Türk Patent Enstitüsüdür. Buna karşılık telif haklarının varlık kazanması için kural olarak tescil şart değildir. şöyle ki; musiki ve sinema eserleri dışında tescil, hakkın doğumunda etki sahibi değildir. Sinema ve musiki eserlerinin ise Kültür ve Turizm Bakanlığınca zorunlu olarak kaydı yapılmaktadır. (Karahana ve diğ., 2015:8). Zorunlu olarak kaydı yapılması gerekmeyen eserler bakımından, Noter vasıtasıyla düzenlenen veya onaylanan hak sahipliği belgesi alınması mümkündür. Bu durumda, kişinin eser sahibi olduğu ve eser üzerindeki tüm hakları da elinde bulundurduğuna dair beyanı Noter tarafından düzenlenecektir veya eser sahibi tarafından hazırlanmış beyan Noterlik nezdinde onaylanacaktır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü, 2017). Telif hakkının varlığını kanıtlamak ve garanti altına almak için herhangi bir telif hakkı uyarısına

gerek yoktur; yine de bu tür uyarıların yapılması tavsiye edilmektedir. Telif hakkı uyarısı çember içine C harfi yerleştirilmek suretiyle kitapların görülebilecek bir yerine yerleştirilir. © şeklindedir. Bu işaretin yanında tarih ve telif hakkı sahibi bilgisi de yer almaktadır (Kaya, 2007: 87). Bu durumda bir tiyatro eserini yaratan kişi, eseri yarattığı anda telif hakkı doğmuş olacaktır. Elbette, bir oyun yazarı da yazdığı tiyatro metnini tescil ettirebilir. Burada tescil, yani kayıt işlemi zorunlu değil ihtiyaridir; ancak telif hakkının doğumunda herhangi bir etkiye sahip olmasa da hak sahibinin tespit edilmesi, hakların takibinin kolaylaşması açısından tescil işlemi büyük öneme sahiptir. Bu durumda izlenecek prosedür Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik madde 7'de düzenlenmiştir. Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik. (2006).

2.5.2. Ülkesellik İlkesi

Her ülkenin hukuk sistemi kendine özgüdür. Hukuk ulusaldır. Bu durum fikri mülkiyet hukuku ve dolayısıyla fikri mülkiyet hukukunun bir parçası olan telif hakları için de geçerlidir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu da kural olarak ülkesellik ilkesine bağlı kalmıştır. Ancak konu ile ilgili uluslararası arenada önemli gelişmeler olmuştur. Bu bağlamda, çalışmamızın devamında inceleyeceğimiz Bern Andlaşması, Roma Andlaşması, TRIPS hükümleri de dikkate alınmalıdır. Yabancı bir kişinin Türkiye'de telif korumasından yararlanabilmesi için bu anlaşmalardan birine taraf ülke vatandaşı olması veya bu ülkelerden herhangi birinde ikametgahı ya da sınai, ticari bir faaliyetinin bulunması yeterli olacaktır. Tüm bu koşullardan bir tanesi yerine gelmese bile; yabancı kişinin ülkesi Türk vatandaşlarına fiilen veya kanunen telif hakları konusunda koruma sağlıyorsa, karşılık ilkesi gereği yabancı kişi de Türkiye'de telif korumasından yararlanabilecektir (Karahan ve diğ., 2015: 10). Yabancılara haklar tanımak gerekir mi sorusuna da olumlu yanıt vermek gerekir. Ayrı devletlerin mevcudiyeti, ayrı toplumların üyeleri olunması, milletlerarası sosyal hayata engel olmamalıdır (Altuğ, 1971: 9).

2.5.3. Gerçek Hak Sahipliği İlkesi

Kanun koyucular eser meydana getiren kişileri korur ve yenilerini geliştirmeleri için teşvik eder; ancak bu korumadan yararlanacak olan, gerçek hak sahipleridir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun korumasından yararlanabilmek için de eser özgün olmalı ve sahibinin hususiyetini taşımalıdır. Telif hakları bakımından, bir eser iki ayrı kişi tarafından birbirinden habersiz bir şekilde meydana getirilmiş ise iki eser de korumadan yararlanacaktır (Karahana ve diğ.; 2015: 11). Gerçek hak sahibi olarak "eser sahibi" konusu çalışmamızın devamında ayrıntılı ele alınacaktır.

2.5.4. Ülkesel Tükenme İlkesi

Ülkesel tükenme ilkesine göre, hak sahibi veya hak sahibinin yetkilendirdiği bir başka kişi, hakka konu olan somut ürünün ülke sınırları içerisinde satışını gerçekleştirdikten sonra o ürünün tekrardan satışını engelleyemez (Genç, 2006: 9). Hak sahibi söz konusu ürünü bir kez ulusal pazarda satışa sunduktan sonra piyasaya sürülen bu ürünler bakımından ilgili hak Türkiye sınırları içerisinde tükenmiş olacaktır. Buna göre hak sahibi, sadece Türkiye sınırları içerisinde sattığı eserlerin sonraki satışlarına müdahale edemeyecektir (Çerçi, 2013: 45). Hukuk sistemimizde ülkesel tükenme ilkesi, çalışmamızın üçüncü bölümünde inceleyeceğimiz mali haklar arasında yalnızca "yayma hakkı" bakımından açıkça benimsenmiştir. Yayma için öncelikle nesneleştirilmiş yani bir cisim üzerine tespit edilerek çoğaltılmış bir eserin mevcudiyeti gereklidir (Çelik, 2011: 40). Yayma hakkı, eser nüshalarının tedavüle konma yetkisi olarak da tanımlanabilir (Tunçer, 2010: 14). Buna göre eser sahibi, eserinin nüshalarının mülkiyetini satış, bağış gibi bir hukuki işlemle devretmişse; yani yayma hakkını kullanmış ise, bu nüshaların Türkiye sınırları içerisinde yeniden satılması eser sahibinin telif hakkını (telif haklarından biri olan yayma hakkını) ihlal etmeyecektir. Unutulmamalıdır ki burada yayma hakkı bir bütün olarak tükenmez; sadece ilgili somut ürünler üzerinde tüketilir. Hak sahibinden izinsiz hareket etmek, kiralamak, kamuya ödünç vermek ve internetten indirme durumlarında yazarın yayma hakkı tükenmeyecektir. (Karahana ve diğ., 2015: 19). Örneklerle açıklamak gerekirse; bir kitapçıdan Civan Canova'nın Ful Yaprakları, Yıldönümü, Dügün

Şarkısı, Neon isimli tiyatro oyunlarını ihtiva eden Oyunlar I adlı kitabını satın alan bir kişi, istediği bir kişiye bu kitabı tekrardan satabilecektir. Yazar, bundan sonraki satışlara müdahale edemeyecektir. Bu durum tükenme ilkesinin sonucudur. Bir diğer önemli husus yayma hakkının, hak sahibinin izin verdiği çerçevede yayma yapılması durumunda tükeneyeceğidir. Sözelimi; yayma, bir sözleşme ile nüsha sayısı veya bölgesel olarak kısıtlanmış olabilir. Böyle bir durumda eğer eser, sözleşmeye aykırı olarak yayılırsa yayma hakkı tükenmeyecektir. Çünkü yaymaya konu nüshalar hak sahibinden izinsiz bir şekilde piyasaya sunulmuş olacaktır. Örneğin; bir tiyatro oyun yazarı ile yayınevi arasında, yazarın tiyatro eserinin on bin nüsha ile sınırlı olarak kitap halinde basılması ve piyasaya sunulmasına ilişkin bir sözleşme yapılmış ise ve yayınevi sözleşmeye aykırı olarak on beş bin kitap basarak piyasaya sunmuş ise beş bin kitap üzerinde yazarın yayma hakkı tükenmeyecektir. Bir oyun metninin internetten indirilmesi, yayma hakkının kapsamına girmeyecektir; zira bu eylem çoğaltma eylemidir. Bu nedenle de sözelimi internet üzerinden bedelini ödeyerek bir oyun metni indiren kişi bu metni sadece kullanabilecektir. Satışını gerçekleştirme hakkına sahip olmayacaktır. Aynı şekilde, bir oyun yazarının kitabını satın alan kişinin bu kitabı kiralama veya kamuya ödünç verme hakkı da yoktur. Yayma hakkı, araştırmamızın devamında ayrıntılarıyla incelenecektir.

2.5.5. Sessiz Kalma Nedeniyle Hak Kaybı

Sessiz kalma nedeniyle hak kaybı ilkesi fikri mülkiyet hukukunda düzenlenmemiştir; ancak özel hukukun dallarından biri olan fikri mülkiyet hukukunu da yakından ilgilendirmektedir. Sessiz kalma nedeniyle hak kaybı, kaynağını Türk Medeni Kanunu (TMK) madde 2’de düzenlenmiş olan dürüstlük kuralından alır ve hukukun temel prensiplerinden olan hakkaniyet ilkesine dayanmaktadır. Fikri mülkiyet hukukunda sessiz kalma nedeniyle hak kaybı, hak sahibinin hakkından feragat etmesi veya hak kaybı olarak anlaşılmamalıdır. Hak sahibinin, hakkına tecavüz eden kişinin fiiline izin vermesi şeklinde anlaşılmalıdır. Şöyle ki, sahip olduğu hakka tecavüz edilen, hakkı ihlal edilen kişi bu duruma karşı uzun süre ihtiyari olarak sessiz kalırsa ve uzun süre sessiz kaldıktan sonra karşı taraf aleyhine

dava açarsa, bu durum “hakkın kötüye kullanılması” sayılabilir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (2001). Zira her hak gibi dava açma hakkının da kötüye kullanılması olasıdır.

Yargıtay’a göre uzun süre sessiz kalmak zımnen icazet yani üstü kapalı kabul anlamına gelir. Ancak unutulmamalıdır ki, hak sahibinin uzun süre sessiz kalmasında haklı bir sebebi varsa, sessiz kalmadan dolayı hak kaybından söz edilemeyecektir. Sessiz kalarak bu durumu üstü örtülü kabul eden hak sahibinin haklı bir nedeni olmasa bile, eğer hakkı ihlal eden kişi iyi niyetli değilse, hakkı tecavüz eden bu kişi hukuki korumadan yararlanamayacaktır. Çünkü, sessiz kalma nedeniyle hak kaybı ilkesinin temeli dürüstlük kuralıdır. Zira, hak sahibi hakkını uzun süre kullanmamışsa, karşı tarafta hakkını kullanmayacağı yönünde bir kanaat ve güven oluşturmuş olabilecektir. Sessiz kalma nedeniyle hak kaybının söz konusu olabilmesi için gereken sessiz kalma süresinin ne kadar olacağı ile ilgili kesinlik yoktur. Somut olaya göre değişecektir ve hakimin takdirine bırakılmıştır (Karahana ve diğ., 2015: 22).

2.6. Telif Haklarının Diğer Hukuk Dalları İle İlişkisi

Hak, bir kimseye hukuk düzeni tarafından tanınmış yetki olarak tanımlanmaktadır (Aybay ve Aybay, 2003: 175). Hukukun tanıdığı ve koruduğu bir yetkidir (Gözübüyük, 2006: 160). Hak sahibi, o hakka sahip olmayanların kullanamayacakları bir takım yetkileri kullanabilecektir; ancak bu yetersizdir. Ayrıca sahip olunan hakkın güvence altına alınması gerekmektedir. Bu güvencenin iki yönü vardır; bunlardan ilki haktan hukuk düzeni içerisinde yararlanabilmek, ikincisi ise hakkın ihlal edilmesi durumunda yerine konulması yani tazminattır (Aybay ve Aybay, 2003: 176). XVII. yüzyıla kadar insanların yalnızca ödevlerinden ve borçlarından söz edilmiştir. Kölelerin efendilerine, özgür olarak adlandırılan insanların da egemenlere veya Tanrılara karşı yalnızca borçları olduğu kabul edilmiştir. 17. yüzyıldan başlayarak insan hakları, doğuştan haklar, doğal haklar ortaya çıkmış ve 18. yy. sonuna doğru bu kavramların özellikle Amerikan ve Fransız Anayasalarına girdiği görülmüştür (Hacıkadıroğlu, 2013: 97).

Telif hakları insan haklarından sayılmaktadır (Çakmak, 2007). 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 27. ve 28. maddeleri uyarınca:

Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir. Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır. Herkesin bu Bildirgede öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. (1948). Türk Hukuk Sitesi. (2016).

Görüldüğü gibi, madde metninde sayılan ürünlerin bir türü olarak tiyatro eserleri üzerinde de eser sahibinin haiz olduğu maddi ve manevi haklar, yani telif hakları açıkça koruma altına alınmıştır.

Modern hukuk öğretisi bakımından haklar; mutlak hak, nisbi hak ve yenilik doğuran hak olmak üzere üç büyük gruba ayrılmıştır (Tahiroğlu ve Erdoğmuş, 2014: 129). Telif hakkı mutlak haklardan biridir. Kişinin gayri maddi mallar üzerinde sahip olduğu mutlak haklardan biridir. Bu vesile ile sahibi tarafından herkese karşı ileri sürülebilecektir. Böylece, telif hakkı sahibinin eseri üzerinde tekel niteliğinde hakkı vardır ve eserinin kamuya sunulması konusunda da tek yetkili kişidir (Talaahen, 2008: 10). Kamu hukukuna dayanan haklar – özel hukuka dayanan haklar sınıflandırılmasında ise, fikri haklardan biri olarak telif hakları “özel hukuka dayanan haklar” kategorisinde sayılmıştır (Doğan ve diğ., 2005: 85). 1982 Anayasası'nın “kişinin hakları ve ödevleri” bölümünde yer alan “iktisadi ve sosyal haklar” bakımından, mülkiyet hakkının iktisadi haklardan olduğu belirtilmiştir (Kaboğlu, 2016: 256). Fikri mülkiyet bakımından telif haklarının da iktisadi haklar kategorisinde olduğunu söylemek mümkündür. Manevi telif hakları bunun istisnasıdır.

Telif haklarının diğer pek çok hukuk dalı ile ilişkisi vardır. Bunlardan ilki Anayasa Hukukudur. 1982 Anayasasının 27. maddesi gereği “herkes bilimi

serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir”. 27. madde, 1982 Anayasasının “Kişi Hak ve Ödevleri” başlığını taşıyan ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Bu bölümde yer alan haklar, kişiyi devlet otoritesine karşı korumayı amaçlar (Karatepe, 1993: 284). Telif hakları, eser üzerindeki haklar bakımından Medeni Hukuk ile bağlantılıdır. Ayrıca telif hakları; fikir ve sanat eserlerinin kitap gibi somut nesnelere üzerinde cisimlenmesi bakımından Eşya Hukuku, eser sahibinin ölümünün ardından hakların intikali bakımından Miras Hukuku, eser üzerindeki mali hakların devredilmesi durumunda yapılacak sözleşmeler bakımından Borçlar Hukuku, sansür bakımından Basın Hukuku, harcanan fikri emeğin karşılığını bulması açısından İş Hukuku, hakların ihlali durumunda oluşacak suçlar ve yaptırımlar bakımından Ceza Hukuku ve telif haklarını koruyan uluslararası anlaşmalar bakımından da Devletler Hukuku ile ilişki içerisindedir (Çakmak, 2007). Devletler Hukuku ile olan ilişki, telif haklarına ayrı bir önem katmaktadır. Zira; uluslararası hukukta, devletlerin milletlerarası hukuka aykırı politika ve eylemlerinin özel sonuçları misilleme ve savaştır (Kelsen, 2016: 137).

2.7. Eser

Eser kavramının ayrıntılı bir şekilde ele alınması çalışmamızın ana konusunu oluşturan telif hakları konusunun açıklığa kavuşturulabilmesi için oldukça önemlidir; çünkü telif hakkından bahsedebilmek için öncelikle bir eserin mevcudiyeti gerekmektedir. Eser kavramı, fikir ve sanat eserleri hukukunun temelini oluşturur (Aydemir, 2010: 28). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na göre eser sayılmayan bir düşünsel ürün üzerinde sahibinin haiz olduğu telif haklarından bahsetmek de mümkün olmayacaktır. Bu nedenle eser kavramının içeriğinin, kapsamının nesnel verilere dayanarak belirlenmesi zorunludur. Düşünce ürünlerine çeşitli sınırlamalar getirilmesinin temel nedeni de rastgele meydana getirilebilecek fikri ürünlerin korunmasının hem son derece zor hem de gereksiz olmasıdır (Sınar, 2006: 117). Örneğin; iki şirketin aralarındaki yazışmalar, ya da bir öğrencinin defterine gelişigüzel yaptığı çizimler Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında “eser” sayılmayacaktır.

5846 Sayılı FSEK. 2. maddesinde ilim ve edebiyat eserleri Şu Şekilde ifade edilmiştir:

Herhangi bir Şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biÇim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları, her nevi rakslar, yazılı koreografi eserleri, pandomimalar ve buna benzer sÖzsüz sahne eserleri, bedii vasfi bulunmayan her nevi teknik ve ilmi mahiyette fotoğraf eserleriyle, her nevi haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, ... 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

GörÖldüĐü gibi tiyatro eserleri de, ilgili kanun kapsamında telif hakları bakımından yasal koruma altına alınmıŐtır. Madde metninden açıkŐa anlaŐılacaĐı üzere, sahnelenen bir tiyatro oyununun koruma kapsamına girmesi için yazılı bir metin, sÖz ihtiva etmesi gerekmemektedir. Türkiye’de ilk kez Erdiń DinŐer tarafından tanıtılan “sÖzsüz oyun” sanat kolu da (Nutku, 2008: 352) FSEK. 2. maddesi kapsamında koruma altına alınmıŐtır. Ayrıca, 5846 Sayılı Kanunun 2. maddesinin 3. benti uyarınca bir tiyatro eserinin sahnelenmesi sırasında kullanılan fotoğraf eserlerinin ve resimlerin; yine aynı yasanın 3. maddesi uyarınca kullanılacak musiki eserlerinin ve her tÖr sÖzlÖ ya da sÖzsüz bestelerin de aynı koruma kapsamında olduğu açıktır (ŐiftŐi ve Kırgıl, 2016: 8). İlim ve edebiyat eserlerinin alt grubunu oluŐturan sÖzsüz sahne eserlerinin ayırıcı özelliği dÖŐünce, duygu ve fikirlerin sÖz veya yazıyla değil sanatŐıların yüz ve vÖcut hareketleri ile ifade edilmesidir. Bu tÖr eserlerin mutlaka sessiz veya sÖzsüz olması da Őart koŐulmamıŐtır. Eser niteliğini haiz mÖzik ve sÖz kısımları varsa, bu kısımlar da korunacaktır (Erdil; 2016: 11).

2.7.1. Tanımı

Fikir ve Sanat eserleri kapsamında eser, kişinin yalnızca dÖŐünsel faaliyetleri sonucu meydana getirdiği ve hukuki değeri olan bulgular, sonuÇlar olarak tanımlanabilir (Uysal, 2010: 26). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun “tanımlar” başlıklı birinci maddesinde yapılan tanıma göre eser, sahibinin

hususiyetini taşıyan ve ilim edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsüllerini ifade etmektedir. Evrensel Fikir Hakları Sözleşmesi önsöz bölümünde de eser ile ilgili olarak, insanların düşünce ürünlerinden söz edilmektedir. Çeşitli ülkelerin yasalarında da eser ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin, İtalyan Yasasına göre eser: “ifade biçimi her ne olursa olsun grafik sanatlar, müzik, edebiyat, mimarlık, sinema ve tiyatro alanında yaratıcı nitelik taşıyan düşünce ürünleri” şeklinde ifade edilmiştir. Alman Yasasına göre eser, yalnızca düşünce ürününü kapsamaktadır. İsviçre Yasasında ise eser: “amacı ya da değeri dikkate alınmaksızın, bireysel nitelik taşıyan edebiyat ve sanat alanındaki düşünce ürünleridir” (Soysal, 2015: 48). Vücut hareketleri ile ifade olunan sahne eserlerinin de ilim ve edebiyat eseri olarak, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında telif himayesi altında olacağı kanunun şerhinde belirtilmiştir (Belgesay, 2001: 21).

Tiyatro eseri, en güç edebiyat türü olarak ifade edilmiştir. Edebiyatın diğer türleri, batıya yönelmeden önceki süreçte de ülkemizde vardır; ancak tiyatro yazarlığı bunlardan daha sonra vücut bulmuştur. Şöyle ki, Sofokles ile Namık Kemal arasında 2300 sene geçmiştir (And, 1983: 339). Tiyatro oyunları, sahnede kamuya karşı oynanmakla birlikte, temsilden önce yazılı bir metin halinde ortaya konulmuş, başlıbaşına telif hakkına konu olan eserlerdir (Kazmaz, 1990: 72). Tüm bu veriler ışığında görülmektedir ki, FSEK madde 2 gereği, ilim ve edebiyat eserleri kapsamında tiyatro da telif haklarının uygulandığı sanat kollarından biridir. Bu durumda, sözlü veya sözsüz olsun tiyatro eseri üzerinde hak sahibi olan kişi telif hakları korumasından yararlanacaktır. Peki tiyatro eseri olarak hazırlanan her ürün kanun kapsamında eser sayılacak mıdır ve koruma altına alınacak mıdır? Bunun tespiti için, eser kavramının unsurlarını da incelemek yerinde olacaktır.

2.7.2. Unsuruları

Bir fikri ürünün kanun nazarında eser sayılıp sayılamayacağını tespitinde yol gösterecek üç unsur vardır. Bu unsurlar:

2.7.2.1. Öznel Unsur

Bir fikri ürünün eser olabilmesi için öncelikle sahibinin hususiyetini taşıması gerekmektedir. Bu unsur korumanın kapsamını da belirleyecektir (Dinç, 2016: 53). Hususiyetini taşımaktan maksat, eser sahibine özgü olan ve herkes tarafından yapılamayan hüner, zeka gerektiren yaratıcı ürünlerdir (Özdemir, 2013: 18). Sanat doğası gereği yaratıcılığı gerektirir ve bu ilk olarak yazarın ürettiği çalışmada ortaya çıkar (Stanislavski, 2013: 100). Bilirkişi raporlarında da, eserin bağımsız bir çalışma ve emek unsurlarını taşıması halinde özgün sayılabileceği belirtilmiştir (Şahin, 2010: 233). Böylece yasal koruma altına alınacak fikri ürünler, her insanın alelade meydana getirebileceği fikir ürünlerinden ayrılmış ve yaratıcısının hususiyeti ile bezenmiştir. Doktrinde de subjektif unsur ile ilgili birbirini tamamlayan görüşler yer almaktadır. Buna göre eser, mevcudu veya bilineni tekrarlayan değil, yaratıcı bir çalışmanın ürünü olmalıdır. Fikri ürün alelade olmamalı, yaratıcısının yaratıcı gücünü taşımalıdır. Yani hiçbir özel çaba, düzen, öğreti, düşünce ya da yorumu yansıtmayan ve insanların her gün çeşitli sebeplerle, en çok da görevleri nedeniyle ortaya koydukları ürünler ile sahibinin emeğini, zihinsel gayretini, değişik ifadesini özetle hususiyetini barındıran ürünler birbirinden ayrılmıştır (Turan, 2010: 18). Hususiyet; içerik, anlatım, üslup, fikri üründe genelin ve amaca uygun olanın üstünde bir özelliğin varlığı ile fikri ürünü yaratanın özgürlük alanını ifade eder. Özgürlük alanı ile kastedilen, herkesin o ürünü o şekilde biçimlendirmek zorunda olmamasıdır (Karahana ve diğ., 2015: 45). Ayrıca eser orijinallik de içermelidir (Dinç, 2016: 53). Orijinallik ile ilgili doktrindeki hakim görüş; fikri ürünün onu meydana getiren kişinin kendine has özellikler taşıması gerektiği yönündedir (Geven, 2010: 222). Hususiyet, her somut olayda uzman bilirkişilerce belirlenecektir. Hususiyet kavramının açıklığa kavuşturulması, eserin koruma kapsamını belirlemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bilirkişilerin tespit etmesi gereken hususlar aynı tip eserlerin genel olarak nasıl meydana getirildiği, eser sahibinin hususiyetinin esere intikal edip etmediği ve etmiş ise hangi hususların belirgin olduğudur. Yargıtayın

bazı kararlarına göre² bir çalışmanın eser sayılabilmesi için başka kaynaklardan alınan bir kopya olmadığının ve zihinsel çabanın bir ürünü olduğunun belirlenmesi gerekli ve yeterlidir (Karahana ve diğ., 2015: 43, 44).

2.7.2.2. Nesnel Unsur

Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku çerçevesinde korunan husus; fikirler, düşünceler değil bunların ifade şeklidir (Erdil, 2016: 7). Yasa metninde “dil ile ifade olunan eserler” ifadesi kullanılmıştır. Dil, somut nesnelere yaslanan ve tekrar tekrar sergilenebilme olanağını içeren sanat yapıtlarını “oyun” sözcüğü içinde toplamaktadır (Freud, 2012: 105) Ancak; dil ile ifade olunabilecek eserlerin kanuni koruma kapsamına girmesi için yazı kalıbına dökülmüş olup olmamasının önemi yoktur (Ayiter, 1972: 44). Objektif unsur gereği bir fikrin eser sayılabilmesi için objektif olarak algılanabilir olması gerekmektedir; ancak buradan eserin korunabilmesi için bir eşya üzerinde somutlaşması gerektiği sonucuna varılmamalıdır. Sözelimi spontane bir tiyatro gösterisi de telif hukuku ile korunabilecektir. Burada önemli olan, 3. kişiler tarafından eserin algılanabilir olmasıdır (Karahana ve diğ., 2015: 48). Kaldı ki, çağdaş tiyatrunun oyunculuk tasarımının doğaçlamaya dayalı ilerlediği belirtilmiştir (Ergün, 2013: 11). Genel tanımıyla doğaçlama, yazılı metni olmayan sözlü ya da sözsüz oyunlardır (Günşiray, 1990: 22). Ayrıca, yasal koruma kapsamına girebilmesi için eserin tamamlanmış olması da şart değildir. Yukarıda belirtilmiş olan şartları karşılayacak seviyeye gelmiş olan taslaklar, müsveddeler gibi hazırlık çalışmaları da eser olarak korunacaktır (Karahana ve diğ., 2015: 48). Hazırlık aşamasındaki tiyatro eserleri için de aynı durum geçerli olacaktır.

2.7.2.3. Şekli Şart

Şekli şart düşüncenin, fikrin açıklanış formatını ifade etmektedir. FSEK ile belirlenmiş olan formatlar; ilim ve edebiyat eserleri (FSEK m. 2), musiki eserleri

---

² Yarg. 4. HD., 1971/12331 E., 1972/1080 K., 11.02. 1972 T.; 11. HD., 3250 E., 4072 K., 11.05.2000 T. (Karahana ve diğ., 2015: 44).

(FSEK m. 3), güzel sanat eserleri (FSEK m.4), sinema eserleri (FSEK m.5), işleme eserlerdir (FSEK m.6). Bir fikir ve sanat ürününü bu çeşitlerden birine sokmak mümkün değilse, kanunen eser saymak ve telif koruması kapsamına almak mümkün olmayacaktır. Kanunda bu gruplar içinde belirtilen eser türleri ise örnek niteliğindedir. Yukarıda belirtilmiş olan formatlardan birinin ayırıcı niteliklerini taşıyan yeni bir eser türünün ortaya çıkması durumunda, bunlara ilavesi ve eser sayılarak telif koruması kapsamına girmesi mümkün olacaktır (Erdil, 2016: 8). Özetle FSEK’te sayılan eser grupları sınırlı sayı ilkesine (numerus clausus) tabidir, bu gruplardan birine girmeyen bir fikri ürün örneğin parfümler telif hakkı kapsamında koruma altına alınmayacaktır (Karahana ve diğ., 2015: 43).

Tiyatro eserleri, sözsüz sahne eserleri, pantomimlar, yazılı koreografi eserleri, her tür dans, FSEK madde 2 uyarınca “ilim ve edebiyat eserleri” türü kapsamında telif haklarına dair hukuki koruma kapsamına alınmıştır. Tiyatro gösterisi için hazırlanmış olan her tür sözlü veya sözsüz besteler de FSEK madde 3 uyarınca “musiki eserler” türü kapsamında koruma altına alınmıştır. Kanunun 6. maddesi gereğince tercüme ile roman, hikaye, şiir, tiyatro piyesi gibi eserlerden birinin bu sayılan nevilere bir başkasına çevrilmesi; bilim ve edebiyat eserlerinin ve dolayısıyla tiyatro eserinin film haline sokulması da “işleme eserleri ve derlemeler” kapsamında telif korumasından yararlanacaktır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Sözsüz oyunla anlatım derken, oyuncular aracılığıyla oyunun bütünü anlamını verecek görünümsel biçimden söz edilmektedir (Nutku, 2002: 302). Sözsüz sahne eserleri kapsamında jestler, duruş, mimik, yüz ve beden hareketleri yani beden dili ile ortaya konulan düşünce ürünleri de koruma kapsamına alınmıştır. FSEK madde 2’de pantomim ve dans örnek olarak verilmiş; “benzer sözsüz sahne eseri” ifadesi kullanılarak gelecekte ortaya çıkabilecek yeni sözsüz sahne eserleri de koruma altına alınmıştır (Sinar, 2006: 127). Zira tiyatroyun olmazsa olmazı oyuncu ve seyircidir; metin olmadan da tiyatro mümkün olacaktır (Uzunlar, 2014: 21).

2.8. Eser Sahibi

“Sanat diye bir şey yoktur aslında; sanatçılar vardır” görüşü (Gombrich, 2015: 17) dikkate alındığında, bir tiyatro eserini meydana getiren eser sahibinin önemi bir kez daha gözler önüne serilir. Sanatçı ise, yaratıcı durumu oluşturan unsurları edinmeli ve geliştirmelidir (Stanislavski, 2012: 301). Yaratıcılık olmadığında, sanatın sanat olarak varlığı da sona erecektir (Berkday, 1997: 293). Telif haklarından söz edebilmenin temel koşulu, meydana getirilmiş bir eserin mevcudiyetidir. Bunun için de eseri yaratacak bir eser sahibinin varlığı gerekmektedir. Telif haklarının birinci derecede yazarlarla ilgili olduğu ve yazarları göz önünde tutmadan telif hakkından söz edilemeyeceği belirtilmiştir (Yayımlar Dairesi Başkanlığı, 1992: 118). Bu nedenle eser sahibinin doğru tespit edilebilmesi, telif hukuku kapsamında hakkaniyete uygun adil sonuçlar alınabilmesi için oldukça önemlidir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda eser sahibinin tanımı yapılmış olsa da, uygulamada gerçek hak sahibinin tespit edilmesi her zaman o kadar da kolay olamayabilmektedir. Bu nedenle; yaratma gerçeği kuralı, birden çok kişinin eser sahipliği ve eser sahipliğine ilişkin karineler ayrı ayrı başlıklar halinde ele alınacaktır.

2.8.1. Yaratma Gerçeği Kuralı

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 8. maddesi uyarınca eserin sahibi onu meydana getirendir. Aynı madde kapsamında işleme eserin veya derlemenin sahibi ise -asıl eser sahibinin hakları saklı kalmak koşulu ile- onu işleyendir. Buna göre, örneğin yabancı dilde yazılmış bir tiyatro metnini Türkçe’ye tercüme eden bir çevirmenin emeği ve hakkı, asıl eser sahibinin telif hakları da saklı kalmak suretiyle korunacaktır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Eserin oluşturulması ile eser sahipliği otomatik olarak elde edilir. Böylece eser üzerindeki haklar “ipso jure” yani aslen iktisap edilir ve herhangi bir irade açıklamasına gerek yoktur (Erdil, 2016: 27). Herhangi bir tescil işlemi eser sahipliği

statüsünün kazanılmasının koşulu değildir. Bu nedenle gerek fiil ehliyeti³ olmayanlar gerek eser meydana getirme amacıyla hareket etmemesine rağmen eser meydana getiren kişiler de eser sahibi sayılacaktır. Buna yaratma gerçeği ilkesi denilmektedir. Tüzel kişilerin⁴ eser sahipliği ile ilgili, FSEK 27. maddede “tüzel kişi” kavramından söz edilse de, bu durum yasa koyucunun dikkatsizliğine bağlanmış ve tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağı belirtilmiştir (Karahana ve diğ., 2015: 82).

Eser sahipliği ile ilgili bir diğer önemli husus, eseri yaratan gerçek kişinin eser üzerindeki “eser sahipliği” statüsünü devredemeyeceğidir. Buna “eser sahipliğinin devredilmezliği ilkesi” denir (Erdil, 2016: 28).

2.8.2. Birden Çok Kişi Tarafından Meydana Getirilen Eser Üzerinde Eser Sahipliği

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 9 ve 10. maddeleri çerçevesinde, birden çok kişi tarafından yaratılan eserler bakımından eser sahipliği “müşterek eser sahipliği” ve “iştirak halinde eser sahipliği” olmak üzere iki kategoride incelenecektir.

2.8.2.1. Müşterek Eser Sahipliği

FSEK m. 9’da müşterek eser sahipliği düzenlenmiştir. Buna göre müşterek eser sahipliği, birden fazla kişi tarafından meydana getirilip kısımlara ayrılması mümkün olan eserler bakımından geçerli olacaktır. Böylece her kişi, kendi vücuda getirdiği kısım üzerinde eser sahibi olacaktır. Müşterek eser sahipliğinden söz edebilmek için eserin birden fazla gerçek kişinin fikri katkılarıyla hazırlanmış olması gerekir. Eseri birlikte işleyen kişilerin işlediği kısımların birbirinden ayrılıyor olabilmemesi veya bağımsız olarak semerelendirilebilmesi gerekmektedir (Erdil, 2016:

---

³ Medeni hakları kullanma ehliyeti. Ayırt etme gücüne sahip olan, kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır. Bu kişi kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir. Ayırt etme gücü bulunmayanların, kısıtlıların ve küçüklerin fiil ehliyeti yoktur. Kanunda belirtilen istisnalar dışında bu kişilerin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz (bkz.: Yılmaz, E. *Hukuk Sözlüğü*, s. 378).

⁴ Gerçek kişilerin karşılığı olarak hukukun yarattığı belediye, ticari şirket, üniversite gibi kişilik, kendilerine özgü bir varlığı olan varlığı veya belirli bir amacı bulunan kurumlar (bkz.: Yılmaz, E. *Hukuk Sözlüğü*, s. 1267).

28). Yani her bir bölüm tek başına değerlendirilebilir olmalıdır. Eser sahiplerinin her birinin esere katkıları belirli ve ayrılabilir niteliktedir. (Özdemir, 2013, 28). Ortak eser sahipliğinde hak sahiplerinin anlaşarak ortak bir değerlendirme ya da ortak bir yarara karar vermeleri yeterli görülmektedir. Müşterek eser sahipliği, daha önceden meydana getirilmiş bağımsız eserlerin biraraya getirilmesiyle de ortaya çıkabilir. Bir kitapta yer alan metin bölümü ile fotoğrafların ortak eser oluşturması örneğinde olduğu gibi, bir müşterek eser; FSEK’te belirtilmiş eser gruplarından farklı kategoriye ait eserlerin biraraya getirilmesi suretiyle meydana getirilebileceği gibi aynı guba ait eserlerin biraraya getirilmesi şeklinde de varlık kazanabilecektir. Bu duruma örnek olarak da, farklı bestekarların farklı bölümlerini besteledikleri müzikaller gösterilebilir (Karadağ ve diğ.; 2015: 83). Başka bir örnekle açıklamak gerekirse; sözgelimi epik türde yazılmış beş farklı tiyatro oyununu içeren bir kitap düşünelim. Kitapta yer alan her bir oyunun yazarının farklı olması durumunda, bu kitap müşterek eser sayılacak; üzerindeki eser sahipliği de müşterek eser sahipliği olacaktır. Her yazar da kendi oyunu üzerinde eser sahipliği sıfatı ile kanunun tanıdığı haklardan yararlanacaktır. Kanımızca aynı durum, bir tiyatro oyununun farklı epizotları için de geçerli olabilecektir.

Eser sahibi mali haklarını, kullanım amacını da belirterek başka bir eser sahibine devrederse ve devralan kişi de bu eseri kendi eseri ile birleştirirse ortaya çıkan eser “ortak eser” olarak nitelendirilemeyecek; birleştirmeyi gerçekleştiren kişi “devralan” olarak, meydana gelen eserin tek sahibi olacaktır (Karahana ve diğ., 2015: 83). Örneğin bir tiyatro yazarının, basılacak olan kitabında kullanılmak üzere bir ressamdan resimlerinin mali haklarını ya da lisansını alması ve resimlere kitabında yer vermesi durumunda kitap ortak eser olmayacaktır.

Müşterek bir eserin değiştirilmesi veya yayımlanması durumunda izlenecek yol ise FSEK’in 9. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre eser sahiplerinden her biri eserin yayımlanması, değiştirilmesi için diğerlerinin katılımını talep edebilecektir. Kanun hükmü gereği, taraflara bunun aksi yönde bir anlaşma yapmaları konusunda serbesti tanınmıştır. Bu yönde bir anlaşma yoksa ve iştirak

etmesi beklenen eser sahibi veya sahipleri de muhik (haklı) bir sebep göstermemiş ise mahkeme tarafından iştiraki talep eden tarafa müsaade verilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (1951). Çalışmamızın üçüncü bölümünde inceleyeceğimiz “mali hakların” kullanımı bakımından da tüm bu düzenlemeler geçerli olacaktır. Örneğin bir televizyon kanalında bestesi bir kişiye güftesi ise başka bir kişiye ait olan şarkının yayınlanmasından önce, her iki eser sahibi arasında bir anlaşma olup olmadığına bakılacaktır. Taraflar arasında anlaşma yok ise, mahkemeden müsaade alınıp alınmadığı hususu ayrıca araştırılacaktır. Böylece, müşterek eser sahipleri arasında çıkabilecek olası uyuşmazlıkların da çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır (Erdil, 2016: 28). Ortak eser sahipleri arasında güven ilişkisi vardır ve doktrindeki hakim görüşe göre, müşterek eser sahipliğine “adi şirkete ilişkin hükümler” uygulanacaktır. (Karahana ve diğ.; 2015: 84).

2.8.2.2. İştirak Halinde Eser Sahipliği

Elbirliği halinde (iştiraken) eser sahipliği, FSEK. m. 10’da “eser sahipleri arasındaki birlik” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre, birden fazla kişinin katılımıyla meydana getirilen eser kısımlara ayrılamıyorsa, yani ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa eser sahibi onu meydana getirenlerin birliği olacaktır. İştirak halinde eser sahipliğine adi şirket hakkındaki hükümlerin uygulanacağı kanunda açıkça ifade edilmiştir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

İştirak halinde eser üzerinde eser sahipliğinin oluşma anı ile ilgili olarak, ortak eser sahipliğinden farklı bir durum vardır. Şöyle ki; elbirliği halinde eser sahipliğinin meydana gelmesi için eserin yaratılması (realak) yeterlidir. Ortak (müşterek) eser sahipliğinde olduğu gibi, taraflar arasında bir sözleşme yapılması gerekmeyecektir (Karadağ ve diğ.; 2015: 84).

İştirak halinde eser sahipliğinde tarafların yaratıcı fikirleri, düşünsel katkıları birbiriyle o denli iç içe geçmiştir ki, eserin niteliği bozulmadan ayırmak mümkün olmayacağı gibi, tek başlarına iktisaden değerlendirilmeleri ve telif hakkına konu olmalarının da imkanı yoktur. Eserin tümü üzerindeki tasarruf işlemleri bakımından

ise oybirliği gerekmektedir. Eser sahiplerinden herhangi biri, ücret karşılığında mali hakların kullanılmasına izin vermez ise izin mahkeme kararı ile alınabilecektir. Buna “mecburi ruhsat” denilmektedir. Meğer ki onay vermeyen eser sahibinin haklı bir sebebi olsun (Erdil, 2016: 29). Yani müsaadenin mahkeme tarafından verilmesi, eser sahibinin izin vermemekte haklı bir sebebinin olmaması durumunda söz konusu olacaktır. Eserle ilgili kararları birliğin alacağı belirtilmiştir; ancak hak ihlallerine karşı, birliği oluşturan her bir kişi tek başına hareket edebilecektir⁵ (Karahan ve diğ., 2015: 84).

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 10. maddesinin son fıkrası gereği:

Birden fazla kimsenin iştiraki ile vücuda getirilen eser, ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılır... 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Görüldüğü gibi, eserin oluşturulması sırasında yalnızca ayrıntılarla ilgili veya teknik yardımlarda bulunan kişiler iştirak halinde eser sahipliğine dahil olmayacaktır. Eserin ortaya çıkarılması ile ilgili yalnızca öneride bulunanlar, eser sahibini teşvik edenler de eser sahibi değildir. Çünkü tüm bu kişilerin katkıları eserin yaratıcılığını, bağımsızlığını etkileyecek düzeyde değildir (Karahan ve diğ., 2015: 85).

---

⁵ Aksi yönde bkz.; Yarg. 11. HD., 6202 E., 7814 K., 16.11.1998 T. (Karahan ve diğ., 2015: 84).

2.8.3. Eser Sahipliğine İlişkin Kanuni Karineler

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda eser sahipliğinin tespitine ilişkin karineler⁶ düzenlenmiş olması, telif haklarının başlıca aktörleri olan eser sahiplerinin tespit edilebilmesi bakımından gereklidir.

2.8.3.1. Sahibinin Adı Belirtilen Eserlerde

Eser sahibinin adının belirtilmiş olması durumu 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun. 11. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Yayımlanmış eser nüshalarında veya güzel sanat eserinin aslında, o eserin sahibi olarak adını veya bunun yerine tanınmış müstear adını kullanan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır (1. fıkra). Umumi yerlerde veya radyo-televizyon aracılığı ile verilen konferans ve temsillerde, mutad şekilde eser sahibi olarak tanıtılan kimse o eserin sahibi sayılır, meğer ki, birinci fıkradaki karine yoluyla diğer bir kimse eser sahibi sayılsın (değişik fıkra: 7/6/1995 – 4110/5 m.). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun metninde kullanılan müstear ad ile kast edilen, takma isim veya lakaptır. Böylece bir tiyatro oyun yazarı, eser sahibi olarak korumadan yararlanabilmek için kimliğinde yazan isim ve soyadını kullanmak zorunda değildir. Bunun yerine takma ad kullanabilecektir. Kanun metninde “tanınmış müstear ad” ifadesine yer verilmiştir. Bu durumda, eser sahibinin bu isimle tanınıp tanınmadığına bakılacaktır. Eğer takma adı ile tanınıyor ise, FSEK. m. 11 hükmü uygulanacaktır ve o kişi, aksi kanıtlanmadıkça eser sahibi sayılacaktır. Maddenin ikinci fıkrası gereğince de; halka açık yerlerde, radyo televizyon gibi kitlesel iletişim araçlarında bir tiyatro oyununun eser sahibi olarak tanıtılan kişi de, başka bir kişinin eser sahipliğine ilişkin iddiası kanıtlanmadıkça eser sahibi sayılacaktır.

⁶ Bilinen bir olgudan bilinmeyen bir olgunun çıkartılmasıdır. Kanuni karine; yasanın bir olguyu diğer bir olgunun olduğuna veya olmadığına delil saymasıdır (Yılmaz, 2002: 646).

2.8.3.2. Sahibinin Adı Belirtilmeyen Eserlerde

Eser sahibinin adının belirtilmemiş olduğu eserler 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 12. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Yayımlanmış bir eserin sahibi 11. maddeye göre belli olmadıkça, yayımlayan ve o da belli değilse çoğaltan, eser sahibine ait hak ve yetkileri kendi adına kullanabilir (1. fıkra). Bu yetkiler, 11. maddenin 2. fıkrasındaki karine ile eser sahibinin belli olmadığı hallerde konferansı verene veya temsili icra ettirene aittir (2. fıkra). Bu maddeye göre yetkili kişilerle asıl hak sahipleri arasındaki münasebetlere, aksi kararlaştırılmamışsa, adi vekalet hükümleri uygulanır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanunun 11. maddesi uyarınca, takma isim veya lakap kullanılan eserlerde, eser sahibi lakabı ile tanınmıyorsa 12. madde hükmü uygulanacaktır (Karahan ve diğ., 2015: 86). Bununla birlikte bir eserin sahibinin kim olduğu eser üzerinde yazı veya başka herhangi bir suretle belirtilmemiş ise, eser sahibine ait hakları eseri yayımlayan kişi, o da belli değilse eseri çoğaltan kişi; temsilde ise temsili tertip eden kişi kullanabilecektir. Bu kişiler, üçüncü bölümde mali telif hakları kısmında ele alınacaktır. Görüldüğü gibi, eser sahibine kimliğini gizli tutma hakkı verilmiştir. Kimliğini gizli tutan eser sahibi ile eser sahibinin haklarını kullanma konusunda kanunen yetkilendirilmiş kişi arasındaki ilişkilere, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) adi vekaletle ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Böylece üçüncü kişiler, eser üzerindeki mali hakların iktisabı için eser sahibini araştırmak zorunda kalmayacaklardır. Mali hakların devri ile ilgili hususlar için; eseri yayımlayan kişi, o yoksa eseri çoğaltan ya da temsili icra ettiren kişi ile iletişime geçeceklerdir (Erdil, 2016: 34).

2.9. Milletlerarası Andlaşmalara Genel Bakış

Uluslararası düzenlemeler ile ilgili ayrıntılı bilgiye geçmeden önce, “andlaşma, anlaşma, sözleşme” terimlerine de kısaca değinilecektir. Bunun sebebi,

çalışmamızın konusuna ilişkin çeşitli kaynaklarda, aynı internasyonal belgeler için bu üç farklı ifadeye de rastlanıyor olmasıdır. Andlaşma; genel olarak irade uyuşması anlamına gelmekle beraber özel olarak onay gerektiren andlaşma türü olarak tanımlanmıştır. Anlaşma; en az resmi işlem gerektiren andlaşma türü olarak tanımlanmıştır ve devletlerin yaptığı andlaşmalar bakımından ikincil önemde olduğu belirtilmiştir. Uluslararası örgütlerin yapmış oldukları andlaşmalar için genellikle kullanılan terimdir. Sözleşme; genellikle önemli ve kural koyucu, çok taraflı andlaşmaları bildirmektedir (Pazarıcı, 2015: 47). Yalnızca iki devlet arasında akdedilip, yalnızca o iki devlet arasında geçerli olan andlaşmalar fikri hakların korunmasında yeterli olmadığı için uluslararası sözleşme yapma ihtiyacı doğmuştur. Böylece daha etkin bir koruma sağlanabilecektir (Darcan, 2012: 41).

1967 tarihli WIPO Andlaşması ve 1997 tarihli TRIPS Andlaşmaları yalnızca telif haklarını değil, sınai hakları da kapsadığından genel andlaşmalardır. Aşağıda inceleyeceğimiz diğer andlaşmalar ise fikir ve sanat eserlerine ilişkin olanlardır. Fikir ve sanat eserleri ile ilişkili olan uluslararası andlaşmalar genel hatlarıyla ele alınacaktır. Burada amaç, konu ile ilgili daha ayrıntılı inceleme yapılmak istenmesi durumunda konuyla ilgili başvurulabilecek uluslararası kaynakları kapsam ve amaç bağlamında sunmaktır. Bu nedenle Türkiye'nin taraf olmadığı andlaşmalar da kısaca belirtilecektir.

2.9.1. WIPO Andlaşması

Sanayi Devriminden sonra bireylerin fikri ürünlerinin çalınmasından ya da taklit edilmesinden duydukları korku neticesinde, fikri ürünlerin uluslararası platformda nasıl korunacağına ilişkin arayışlar başlamıştır. Böylece; 1884 yılında yürürlüğe giren Paris Andlaşması kapsamında kurulan Paris Birliği ve 1886 yılında yürürlüğe giren Bern Andlaşması kapsamında kurulan Bern Birliği ile World Intellectual Property Organisation (WIPO); yani Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün temelleri atılmıştır (Gülşen, 2009: 4). WIPO teşkilatını kuran andlaşma Stockholm Andlaşmasıdır. Andlaşma kapsamında, yaratıcı faaliyetlerin teşviki ve fikri mülkiyetin himayesinin tüm dünyada geliştirilmesi hedeflenmiştir (Çevik, 1988:

260). Andlaşma 1967 yılında Stockholm’da imzalanmış olup 1970 yılında yürürlüğe girmiştir. 1979 yılında ise tadil edilmiş; yani değiştirilmiştir. WIPO, Birleşmiş Milletlerin ihtisaslaşmış kuruluşlarından biri olup hükümetlerarası bir organizasyondur. Teşkilat, tüm dünyada fikri mülkiyet haklarının korunmasını hedeflemektedir. Türkiye bu andlaşmaya 1975 tarihinde taraf olmuştur.⁷ WIPO’nun ilk temel amacı; fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik, ülkelerle ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak, anılan haklara dair anlaşmalar hazırlamak ve bunların yürürlüğe girmesini sağlamaktır. İkinci temel amaç; WIPO tarafından yönetilen anlaşmalar kapsamında kurulan fikri mülkiyet birlikleri arasındaki işbirliğini sağlamaktır. Genel kurul, konferans ve koordinasyon komitesi olmak üzere üç temel organı bulunan WIPO, üye ülkeleri gelişme düzeyi ve ekonomik durumlarına göre 14 sınıfa ayırmış olup, her üye teşkilata ekonomik katkı sağlamaktadır (Suluk ve Orhan, 2005: 49). Stockholm Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Sözleşmesi⁸ olarak da anılmaktadır. 1883 tarihli Paris Andlaşması, Bern Andlaşması, WIPO Telif Haları Andlaşması, Roma Andlaşması; WIPO Andlaşmalarındandır (Tekinalp, 2004: 77). Hem Paris Birliği hem Bern Birliği üyesi olan Türkiye, WIPO Genel Kurulunda temsil edilmektedir. Böylece ülkemiz, WIPO’ya tanınan imtiyaz ve yetkileri de kabul etmiştir. Türk Patent Enstitüsü, her yıl yapılan toplantılarda Türkiye’yi temsil etmekte ve Türkiye’de WIPO ile ortak organizasyonlar yürütmektedir (Gülşen, 2009: 14). İlgili maddeler çalışmamızın devamında yeri geldikçe belirtilecektir.

2.9.2. TRIPS Andlaşması

Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Andlaşması (TRIPS), Türkiye’nin de 1995 yılından bu yana üye olduğu Dünya Ticaret Örgütünün kuruluş anlaşmasına ek olarak kabul edilmiştir. Çin’in de aralarında bulunduğu yüz elliden fazla üye ülke TRIPS’te benimsenen asgari koşullara uygun şekilde mevzuatını hazırlamak zorundadır. TRIPS’te çita oldukça yüksek tutulmuştur (Karahan ve diğ., 2015: 29).

⁷ R.G. 15417, 19 Kasım 1975.

⁸ Organisation Mondiale de la Propriete Intellectuelle kısaltması Fransızca “OMPI” ile anılmaktadır (Tekinalp, 2004: 77).

TRIPS, uluslararası alanda fikri mülkiyet haklarının minimum düzeyde bile olsa korunmasını amaçlayan bir andlaşmadır. Uluslararası ticaretteki engelleri kaldırmak, düzensizlikleri azaltmak, fikri mülkiyet haklarının uygulanabilmesine ilişkin usul ve önlemlerin yasal ticaret için engel oluşturmamasını sağlamak hedeflenmiştir. TRIPS konseyi, hükümetlerin anlaşmaya ne ölçüde uyduklarını ve fikri mülkiyet haklarının ticaretle ilgili bağlantılarını takip etmek üzere kurulmuştur. Konsey, andlaşmanın uygulanmasını denetlemekle de görevlendirilmiştir. TRIPS Andlaşması; Paris ve Bern Andlaşmalarının boşluklarını doldurma işlevi bakımından önem arz etmektedir. TRIPS, fikri mülkiyet alanında uluslararası düzeyde kabul edilen en kapsamlı belgedir. Temel hedefler; milletlerarası düzeyde fikri mülkiyet haklarına ilişkin asgari standartları ve ilgili hakların korunmasına ilişkin tedbirleri belirlemek, uygulamayı etkin bir şekilde sağlamak, çok taraflı anlaşmazlıkların çözümü için usul ve esasları belirlemektir. Ayrıca ihlal durumunda uygulanacak yaptırımlar da belirlenmiştir. Türkiye, 1995 yılından itibaren TRIPS'e taraftır ve ulusal mevzuat büyük ölçüde TRIPS ile uyumludur (Suluk ve Orhan, 2015: 50-52). TRIPS'in, fikri mülkiyetin askeri anayasası olduğu ifade edilmiştir (Karahan ve diğ., 31). TRIPS Andlaşması gereği; üye ülkeler fikri hakların ihlaline karşı etkin önlemler almalı, iç hukuklarındaki düzenlemeler adil, eşit, açık olmalıdır (Özdemir, 2013: 12). İlgili maddeler çalışmamızın devamında yeri geldikçe belirtilecektir.

2.9.3. Bern Andlaşması

9 Eylül 1886 tarihli, Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Andlaşması, bu alandaki ilk uluslararası andlaşmadır (Tekinalp, 2004: 67). Eser sahiplerinin haklarının korunması bakımından milletlerarası bir standartın belirlenmesi amacıyla yapılmış olan bu andlaşma, zaman içinde çeşitli revizelerden geçerek bugünkü halini almıştır (Karaer, 2010: 22). Birlik ülkeler, eser sahiplerinin edebiyat ve sanat eserleri üzerindeki haklarını mümkün olduğu kadar etkili ve birbirine uyumlu bir şekilde koruma ortak arzusu ile hareket etmiştir (Suluk ve diğ., 2005: 867). Eser sahiplerinin edebi ve artistik eserleri üzerindeki haklarını koruma altına almak, birliğe üye devletlerin iç hukuk mevzuatlarını andlaşma hükümlerine

uyarlama zorunluluğu getirmek hedeflenmiştir (Özdemir, 2013: 8). Bern Andlaşmasının her değişikliği bağımsız bir sözleşme olarak görülmekte ve üyeler tarafından da kabul edilmesi gerekmektedir. Bu andlaşma gereği, üye ülkeler, ulusal kanunları vesilesi ile eser sahiplerine tanıdıkları korumayı karşılıklı olarak birbirlerinin vatandaşlarına da tanıyacaklardır. Böylece eser de eser sahipleri de tüm birlik ülkelerde korunacaktır. “Karşılıklılık ilkesi” olarak tanımlanan bu ilke, yabancı eser sahibinin de vatandaş olan eser sahibinin yararlanacağı haklardan aynen yararlanmasını sağlayan “vatandaşla eşit işlem ilkesi” ile tamamlanır. Andlaşma ile benimsenen bir diğer ilke olan “asgari haklar ilkesi” gereğince asgari haklar listesi düzenlenmiştir. Buna göre örneğin; Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yer alan haklar Bern Andlaşmasında yer alan asgari hakların gerisinde kalacak olursa, yabancılar doğrudan Bern Andlaşmasına dayanarak sözleşmede belirtilen asgari haklardan yararlanmayı talep edebileceklerdir. Asgari haklar: “eser sahibinin manevi hakları (m. 6); çeviri hakkı (m. 8); çoğaltma hakkı (m. 9); yayın, temsil, radyo, yayınevi ve temsil hakkı (m. 11) ile işlenme hakkıdır (m. 12, 14)”. Bir diğer önemli husus andlaşmada “yerli ülke” yerine yer alan “kaynak ülke” ifadesidir. Bu ifade ile kast edilen eserin ilk kez yayınlandığı ülkedir; zira bir eserin ilk yayınlandığı ülke her zaman eser sahibinin vatandaşı olduğu ülke olmayabilir. Kaynak ülke ile ilgili ayrıntılı düzenleme, Bern Andlaşmasının 5. maddesinin 4. bendinde yer almaktadır (Tekinalp, 2004: 68). WTO üyesi ülkeler, Bern Andlaşmasına taraf olmasalar bile bu andlaşmanın maddi hukuka ilişkin hükümlerine uymak zorundadırlar (Suluk ve Orhan, 2005: 53). Türkiye 1952 yılından beri Bern Andlaşmasına taraftır. Andlaşmanın 21. maddesi ile kurulan “Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunması İçin Milletlerarası Birlik Bürosu” nezdinde Bern Andlaşması periyodik olarak gözden geçirilmektedir. Büro 1888 yılından beri “Droit d’ Auteur” dergisini yayınlamaktadır. Aynı dergi İngilizce olarak da “Copyright” adı ile 1965 yılından beri çıkmaktadır (Tekinalp, 2004: 69). Türkiye’nin bu andlaşmaya katılımı 7824 sayılı 2 Haziran 1951 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanmıştır (Karahana ve diğ., 2015: 505).

2.9.4. Evrensel Telif Hakları Andlaşması

Evrensel Telif Hakları Andlaşması (UCC), Bern Andlaşmasına taraf olmayan ülkeleri kapsayacak şekilde, manevi haklara olumsuz bakış gibi nedenlerle kaleme alınmış olup Bern Andlaşmasının koruma düzeyine ulaşamamıştır (Suluk ve Orhan, 2005: 54). Türkiye bu andlaşmaya taraf olmamıştır.

2.9.5. Roma Andlaşması

Eser sahiplerine tanınmış olan telif hakları korumasının yeterli olmadığı; eser sahibi yanısıra esere yatırım yapanların, eseri toplumun beğenisine sunma hususunda rol oynayan kişilerin de telif koruması kapsamına alınması Roma Andlaşması ile gündeme gelmiştir. 1961 tarihli İcracı Sanatçılar, Fonogram⁹ Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına İlişkin Roma Andlaşması ile; bağlantılı haklar adı altında icracı sanatçılara, plak yapımcılarına, radyo televizyon kuruluşlarına, film yapımcılarına da bazı haklar tanınmıştır. Roma Andlaşması'nın uygulanmasında WIPO, ILO, UNESCO birlikte sorumludur. Türkiye Nisan 2004 tarihinden beri andlaşmanın tarafıdır (Suluk ve Orhan, 2005: 54). Sözleşme ile bağlantılı hak sahiplerinin tanımı yapılmış, haklar ve kullanım koşulları ayrıntılı olarak belirtilmiş, hakların koruma süreleri, uygulama koşulları tespit edilmiştir (Özdemir, 2013: 9). Türkiye'nin bu andlaşmaya katılımı 25266 sayılı 21 Ekim 2003 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanmıştır (Karahan ve diğ., 2015: 505).

2.9.6. İşitsel Görsel Eserlerin Tesciline İlişkin Andlaşma

1989 yılında Cenevre'de yapılmış olup işitsel görsel eserlerin uluslararası tescilini öngörmektedir ve tescil işlemi uluslararası tescil kurumunca yapılacaktır. Türkiye bu andlaşmaya taraf değildir.

2.9.7. WIPO Telif Hakları Andlaşması

20 Aralık 1996 tarihinde kabul edilen WIPO Telif Hakları Andlaşmasının yürürlüğe girmesi ülkemiz için önem arz etmektedir; zira 2001 tarihli 4630 sayılı

---

⁹ Fonogram, icraların ya da diğer seslerin tespitini içeren ürünlerdir (Suluk ve Orhan, 2005: 54).

kanun ve 2004 tarihli 5101 sayılı kanun ile yapılan değişiklikler çerçevesinde 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'muz söz konusu andlaşma ile uyum sağlamıştır. Türkiye'nin bu andlaşmaya taraf olması, fikri mülkiyet alanında uluslararası normlara uyum çalışmaları bakımından da önemli bir göstergedir. AB Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye İlerleme Raporunda da bu hususa yer verilmiştir (Özdemir, 2013: 14). Türkiye'nin bu andlaşmaya katılımı 26876 sayılı 14 Mayıs 2008 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanmıştır (Karahana ve diğ., 2015: 505).

WIPO Telif Hakları Andlaşması ile, telif haklarının mümkün olduğunca etkili korunması ve gelişimini sağlamak; yeni uluslararası kurallar sunmak; yeni ekonomik, toplumsal, teknolojik ve kültürel gelişimi sağlamak için mevcut kuralların yorumlarına açıklık getirmek; edebiyat ve sanat eserlerinin yaratılması ve kullanımı için iletişim teknolojileri geliştirmek; yaratıcılığın özendirilmesi bakımından telif hakları korumasının önemini vurgulamak; telif hakları ile eğitim, bilgiye erişim, araştırma konuları gibi daha büyük kamu çıkarları arasında dengenin sürdürülmesi ihtiyacını sağlamak amaçlanmıştır (Özdemir, 2013: 15). WIPO Telif Hakları Andlaşması ile, bilgisayar programları ve veri tabanları da fikir ve sanat eserleri kapsamında telif korumasına dahil edilmiştir (Suluk ve Orhan, 2005: 55).

WIPO Telif Hakları Andlaşmasında edebiyat ve sanat eseri sahiplerinin, eserlerin özgün nüshaları veya kopyalarının satılması ve topluma sunulmasına izin verilmesi hususunda münhasıran hak sahibi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca eser üzerindeki kiralama hakkı, topluma iletim hakkı ile fotoğrafik eserlerin koruma süresi de düzenlenmiştir (Özdemir, 2013: 15).

2.9.8. WIPO İcracı Sanatçılar ve Fonogram Yapımcıları Andlaşması

Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü tarafından 1996 tarihinde kabul edilmiştir. 2 Mayıs 2007 tarih ve 5646 sayılı kanun ile WIPO İcralar ve Fonogramlar Andlaşmasına katılmamız uygun bulunmuştur (Özdemir, 2013: 13). Türkiye'nin bu andlaşmaya taraf olması 26876 sayılı ve 14 Mayıs 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Karahana ve diğ., 2015: 505). Andlaşma çerçevesinde; edebiyat ya da

sanat eserlerini, folklorik ifadeleri herhangi bir şekilde yorumlayan, tanıtan, söyleyen, oynayan veya icra eden aktörler, şarkıcılar, dansçılar, müzisyenler ve diğer kişiler “icracı sanatçı” olarak tanımlanmıştır. Andlaşmanın 2. bölümünde de icracı sanatçıların maddi haklarından olan çoğaltma, yayma, kiralama ve tespit edilmiş icraları kamuya iletme hakkı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Andlaşmanın temel amacı; icracı sanatçılar ve fonogram yapımcılarının haklarının mümkün oldukça etkili bir şekilde düzenli olarak korunmasını sağlamak ve geliştirmektir (Özdemir, 2013: 13).

2.10. Telif Haklarına İlişkin İç Hukuk Düzenlemeleri

Türk Hukukunda yer alan telif haklarına ilişkin yasal düzenlemeler ismen belirtilecektir. Çalışmanın devamında yeri geldikçe ilgili maddeler açıklanacaktır. Telif haklarına ilişkin iç hukukta başvurulabilecek düzenlemeler şunlardır:

2.10.1. 1982 Anayasası

1982 Anayasasının fikri mülkiyet hukukuna ilişkin, dolayısıyla telif haklarını da ilgilendiren maddeleri şunlardır:

- “Düşünce ve Kanaat Hürriyeti” başlığı altında yer alan 25. madde,
- “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti” başlığı altında yer alan 26. madde,
- “Bilim ve Sanat Hürriyeti” başlığı altında yer alan 27. madde,
- “Basın Hürriyeti” başlığı altında yer alan 28. madde,
- “Sürelili ve Süresiz Yayın Hakkı” başlığı altında yer alan 29. madde,
- “Mülkiyet Hakkı” başlığı altında yer alan 35. madde.

2.10.2. Kanunlar

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
  - “Haksız Rekabet” başlığı altında yer alan 57. madde,
  - “Kişilik Hakkının Zedelenmesi” başlığı altında yer alan 58. madde,
  - “Yayın Sözleşmesi” başlığı altında yer alan 487-501. maddeler.

- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
“ Haksız Rekabet” başlığı altında yer alan 54-63. maddeler.
- 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Genel Esasları düzenleyen ikinci bölümde yer alan 4. ve 6. maddeler.
- 6279 sayılı Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu

2.10.3. Tüzükler

- Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Eserlerden Faydalanma Usul ve Esasları Hakkında Tüzük
Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 25 Eylül 1986, No: 86/11038
Dayandığı Kanun Tarihi: 5 Aralık 1951, No: 5846
Yayımlandığı RG. Tarihi: 16 Ekim 1986, No: 19253
- Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri İle Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük
Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 10 Mart 1999, No: 99/12574
Dayandığı Kanun Tarihi: 5 Aralık 1951, No: 5846
Yayımlandığı RG. Tarihi: 1 Nisan 1999, No: 23653

2.10.4. Yönetmelikler

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Bağlı Kuruluşları Telif Hakkı, Yayın ve Satış Yönetmeliği
Yayımlandığı RG. Tarihi: 10 Nisan 1985, No: 18721
- Fikir ve Sanat Eserleri Sahiplerinin Verecekleri Yetki Belgesi Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 4 Eylül 1986, No: 19211
- Fikir ve Sanat Eserlerinin İşaretlenmesine İlişkin Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 16 Kasım 1997, No: 23172
- Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği
Yayımlandığı RG. Tarihi: 16 Kasım 1997, No: 23172
- Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 8 Kasım 2001, No: 24577

- Eser, İcra, Yapım ve Yayınların Kullanılması ve/veya İletilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 8 Haziran 2004, No: 25486
- Fikir ve Sanat Eserlerinin Tespit Edildiği Materyallerin Dolum, Çoğaltım ve Satışını Yapan veya yayan İşletmelerin Sertifikalandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 18 Nisan 2005, No: 25790
- Fikir ve Sanat Eserlerini İçeren Taşıyıcı Materyaller ile Bu Eserlerin Çoğaltılmasına Yarayan Teknik Cihazların Bedellerinden Yapılan Kesintilerin Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 13 Nisan 2006, No: 26138
- Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 17 Mayıs 2006, No: 26171
- Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 23 Ocak 2007, No: 26412
- Fikri Haklar Ortak Veri Tabanı Yönetmeliği
Yayımlandığı RG. Tarihi: 6 Kasım 2010, No: 27751
- Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Yönetmeliği
Yayımlandığı RG. Tarihi: 18 Ağustos 2012, No: 28388
- Edebiyat Eserlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik
Yayımlandığı RG. Tarihi: 25 Aralık 2013, No: 28862

2.10.5. Diğer Düzenlemeler

- Güzel Sanat Eserleri, İlim ve Edebiyat Eserleri ile Musiki Eserlerinin El Yazısıyla Yazılmış Asıllarının Satış Bedellerinden Pay Verilmesine İlişkin Karar
27/09/2006 – 26302 RG. 2006 – 10880 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kararı
Karar Tarihi: 26 Mart 2001, Karar No: 335.

- Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu Hakkında 2008/7 Sayılı Bakanlık Genelgesi
- Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri Tip Statüsü
- 30/01/2003 tarih ve 25009 sayılı RG. Karar No: 2003/5167.

3. TİYATRO VE TELİF HAKKI

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri kanunu kapsamında telif koruması altına alınan eser sahiplerinin hakları araştırılacaktır. Telif hakları; eser sahibinin manevi hakları, eser sahibinin mali hakları ve diğer haklar olmak üzere üç ana grupta incelenecektir. Devamında; hakların sınırlandırılması, korunma süreleri ve haklar üzerindeki hukuki işlemler ele alınacaktır.

3.1. Tiyatroda Manevi Telif Hakları

Eser sahibinin manevi hakları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun üçüncü bölümünde düzenlenmiş; madde 14 ve devamında kaleme alınmıştır.

3.1.1. Genel Olarak

Manevi haklar; eserin, eser sahibinin kişiliğinin bir parçası olduğu anlayışına dayanmaktadır (Odman, 2002: 68). Manevi telif hakları, eser sahibinin esere ilişkin kişilik haklarından kaynaklanmakta olup; kişilik haklarına ait birçok özellik, eserden doğan manevi haklar için de geçerlidir (Ünver ve Çakmut, 2016: 198). Ancak manevi hakların kişilik haklarından farklı yönleri vardır. Kişilik haklarının doğumunda eser meydana getirilmesi gibi bir koşul yoktur; ancak manevi haklar eser ile eser sahibi arasındaki bağ nedeniyle oluşur (Erdil, 2016: 36). Manevi haklar eserin bütünlüğünün, eser sahibinin şeref ve haysiyetinin korunmasına yönelik olup; eser ile sahibi arasındaki kişisel bağı ifade etmektedir (Suluk ve Orhan, 2005: 319). Eser sahibinin manevi haklarının kanunda sayılanlarla sınırlı (numerus clausus) olduğu belirtilmiştir (Tekinalp, 2004: 150). Doktrinde, manevi haklar bakımından sınırlandırma olmadığına ilişkin görüşler de mevcuttur. Buna göre, kişiliğin korunmasına dair TMK hükümleri (TMK. m. 23 vd.) ile manevi hakların kapsamı genişletilebilecektir (Gökyayla, 2001: 143). Doktrinde baskın olan görüş, eser sahibinin sahip olduğu manevi hakların sınırlı olduğu yönündedir. Yargıtay¹⁰ da

¹⁰ Yarg. 11. HD. 2003/7032 E., 2004/1586 K., 23.02.2004 T.

manevi hakların sınırlı sayıda olduğuna hükmetmiştir (Suluk ve Orhan, 2005: 321). Manevi haklara ilişkin koruma ise sınırsızdır (Erdil, 2016: 36). Eser sahibinin kişilik haklarının ihlal edilmesi durumunda Türk Medeni Kanununun ilgili maddeleri uygulama alanı bulacaktır.

Manevi haklar, herkese karşı ileri sürülebilir. Bu haklar hukuki işlemlerle sınırlandırılmaz; söz konusu haklardan feragat edilemez. Manevi hakların, çalışmamızın devamında inceleyeceğimiz mali haklar gibi bir başkasına devri de kural olarak kabul edilmemiştir. Kamu düzeni gözetilerek getirilecek sınırlamalar bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. (Karahan ve diğ., 2015: 88). Yargıtay¹¹ da manevi hakların sözleşme ile devredilemeyeceğine hükmetmiştir (Suluk ve Orhan, 2005: 320). Ancak; belirtmek gerekir ki, eser sahibi manevi hakların kullanımını üçüncü kişilere bırakabilir. Burada önemli olan iki husus vardır. İlk husus, hakkın kullanımını üçüncü bir kişiye devredilirken hakkın özüne dokunulmaması gerekliliğidir. İkinci önemli husus ise, manevi hakkın devrindeki saiktir. Şöyle ki, eser sahibi uygulamada karşılaşılan sorunlara çözüm bulma amacıyla manevi haklarını devrediyor olmalıdır (Karahan ve diğ., 2015: 88).

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, eser sahibinin mali ve manevi yetkilerini içeren tek bir hakkı olduğu yönündeki monist görüşün etkisi altında hazırlanmıştır (Tüysüz, 2007: 49). Daha açık bir ifade ile, mali ve manevi hakların kullanımı birbirine bağlıdır. Özellikle mali hakların kullanımı manevi hakların kullanımını zorunlu kılmaktadır (Suluk ve Orhan, 2005: 321). Her ne kadar Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda manevi haklar ve mali haklar ayrı gruplar halinde teker teker sayılmış olsa da, monist görüş hakimdir ve bu ayırım yapaydır. Şöyle ki; eser sahibi eser üzerindeki bütün mali imkanlarını tüketmiş olsa bile eseri ile arasındaki bağ kopmayacaktır (Ayiter, 1972: 109). Eser üzerindeki haklar bir bütündür ve eser sahipliği denilen hukuki durumdan doğan, mali ve manevi hakları içeren tek bir mutlak hakkın (telif hakkının) sağladığı yetkilerden ibarettir (Erel, 2009: 135).

Manevi hakların miras yolu ile intikali çalışmanın devamında incelenecektir.

---

¹¹ Yarg. TD. 1970/2985 E., 1970/ 5092 K., 14.12.1970 T.

3.1.2. Manevi Telif Hakkı Çeşitleri

Eser sahibine tanınan manevi haklar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca himaye altına alınmış olup; kanuni koruma, aynı maddenin ikinci fıkrası gereği eserin bütününe ve parçalarına ilişkindir.

3.1.2.1. Kamuya Sunma Hakkı

Eser sahibinin eserini kamuya sunma yetkisi, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 14. maddesinde "Umuma Arz Salahiyeti" başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun maddesi şu şekildedir:

Bir eserin umuma arz edilip edilmemesini, yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibi tayin eder (fıkra 1). Bütünü veya esaslı bir kısmı alenileşmemiş olan, yahut ana hatları herhangi bir suretle henüz umuma tanıtılmayan bir eserin muhtevası hakkında ancak o eserin sahibi malumat verebilir (fıkra 2). Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılması veya yayımlanmasını men edebilir. Men etme yetkisinden sözleşme ile vazgeçmek hükümsüzdür. Diğer tarafın tazminat hakkı saklıdır (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun metninde "eserin işlenmiş şekli" ibaresiyle belirtilen "işlenme eser", diğer bir eserden istifade etmek suretiyle meydana getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat ürünlerini ifade etmektedir. Bern Sözleşmesinin 2. maddesinde, işleme eserlerin de özgün eser üzerindeki haklara zarar vermeksizin özgün eser gibi korunacağı belirtilmiştir (Çelik, 2011, 56). FSEK 1/B maddesi c bendinde ve 6. maddesinde de işlenme eser tanımı yapılmıştır. Madde 6'da yer alan işlenme eser türleri örnek olarak sayılmıştır (Turan, 2012: 53). Yani, FSEK 6. madde için sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Bu durumda bir tiyatro eserinin filme çevrilmesi de işlenme eser sayılacaktır.

Kamuya sunma, eserin, sahibinin kişisel çevresi dışına çıkmasını ifade eder. Burada eser sahibi bakımından korunan, eserin "ilk sunumu"dur. Henüz alenileşmemiş bir eserin içeriği hakkında bilgi verebilecek tek kişi de yine eser

sahibidir (Karahana ve diğ., 2015: 88). Kamuya arz, eserin alenileşmesini ifade eden, sadece bir kez yapılabilecek hukuki bir fiildir (Ateş, 2003: 132). Hukuki işlemlerin aksine, kamuya sunma geri alınmaz (Suluk ve Orhan, 2005: 327). Bir tiyatro oyunu yazan kişi ya da örneğin deneysel tiyatro kapsamında sözsüz bir tiyatro gösterimini hazırlayan ve yöneten kişi, eseri henüz sahnelenip kamuya sunulmadan önce kendi kişisel çevresini eseri hakkında bilgilendirir ise, bu kamuya sunma sayılmayacaktır. Eser, onu meydana getiren kişinin gizlilik alanından çıkararak fikir ve sanat dünyasına mal olduğunda alenileşmiş olacaktır (Şahin, 2010: 92). Eserin herhangi bir şekilde alenileşmesi, toplum huzuruna çıkarılmasıdır. Topluma sunumun şekli ya da sunulan topluluğun ne kadar kalabalık olduğunun bir önemi yoktur (Turan, 2012: 67). Ülkenin bütününde veya bir yöresinde, üçüncü kişilere ait dar veya geniş bir çevrede eser hakkında bilgi verilmesi durumunda da eser kamuya sunulmuş olacaktır (Ateş, 2003: 132). Alenileşmemiş eserlerin haczedilememesi prensibi de eser sahibinin kamuya sunma hakkını destekler niteliktedir (Karadağ ve diğ., 2015: 88). FSEK m. 7’de alenileşmiş ve yayımlanmış eserler düzenlenmiştir. Buna göre, sahibinin onayı ile kamuya sunulan eserler alenileşmiştir. Sahibinin rızası hilafına kamuya sunulan eser alenileşmeyecek ve sahibi aleyhine de hüküm doğurmayacaktır. Kamuya sunma ise maddi bir fiil olup, irade veya rızanın varlığı aranmaz (Suluk ve Orhan, 2005: 325).

Mali hakların devredilmiş olması ve devralan kişinin de eseri ilk kez kamuya sunacak olması durumunda eser sahibinin kamuya arz hakkı korumasız kalmış olmayacaktır; çünkü yukarıda belirtmiş olduğumuz FSEK madde 14, fıkra 3 ile eser sahibine, eserin gerek aslının gerek işlenmiş kısmının kamuya sunum ve yayımlanmasını yasaklama hakkı tanınmıştır.

Alenileşmemiş bir eser için koruma süreleri işlemeye başlamaz. Çalışmamızın devamında ele alacağımız kamu yararına sınırlamalar uygulanmaz (Suluk ve Orhan, 2005: 327). Umuma arz ile birlikte eser, haciz, rehin, hapis hakkı gibi kısıtlayıcı işlemlere konu olabileceği için kamuya arzın anının tespit edilmesi son derece önemlidir. Umuma arz bağımsız bir hak olmasına rağmen, bir sözleşme

ile mali haklar devredilirken, yetki devri “kamuya sunma” hakkını da içerebilir. Örneğin bir tiyatro yazarı, eserinin sahneye konulması hakkını aynı anda üç tiyatroya satıp “ilk temsil” hakkını bunlardan sadece birine verebilecektir (Tekinalp, 2004: 153). Eserin bir nüshasının yayımlanmak üzere yayıncıya verilmesi eylemi tek başına “kamuya arz” sayılmayacaktır (Suluk ve Orhan, 2005: 326).

Eser sahibinin rızası olmadan kamuya sunma gerçekleştirilir ise, eser sahibinin manevi hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Bu durumda uygulanacak yaptırımlar çalışmamızın devamında incelenecektir.

3.1.2.2. Eser Sahibi Olarak Tanıtılma Hakkı

Eser sahibinin tanıtılma hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 15. maddesinde “Adın Belirtilmesi Salahiyeti” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun maddesi şu şekildedir:

Eseri, sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak, umuma arz etme veya yayımlama hususunda karar vermek salahiyeti munhasıran eser sahibine aittir (fıkra 1). Bir güzel sana eserinden çoğaltma ile elde edilen kopyalarla bir işlenmenin aslı veya çoğaltılmış nüshaları üzerinde asıl eser sahibinin ad veya alametinin, kararlaştırılan veya adet olan şekilde belirtilmesi ve vücuda getirilen eserin bir kopya veya işlenme olduğunun açıkça gösterilmesi şarttır (fıkra 2). Bir eserin kimin tarafından vücuda getirildiği ihtilaflı ise, yahut herhangi bir kimse eserin sahibi olduğunu iddia etmekte ise, hakiki sahibi, hakkının tesbitini mahkemeden isteyebilir (fıkra 3). ... 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

“Droit de paternite” terimi ile dünyada tanınmakta olan “eser sahibi olarak tanıtılma hakkı”, Bern Sözleşmesinde düzenlenmiş olan “asgari haklar” arasında yer almaktadır, Kanunun 15. maddesinde amaçlanan yalnızca eser sahibinin adının zikredilmesi değildir. Önemli olan, eseri meydana getiren kişinin eser sahibi sıfatının belirlenmesidir. Bu hak, eser sahibini eser hırsızlarına, başkasının eserini kendi eseri gibi gösterenlere yani intihale karşı korur (Tekinalp, 2004: 156). Ayrıca bu hak kapsamında eser ile eser sahibi arasında bağ kurulmuş olur (Yıldırım, 2011: 37).

Eser sahibi olarak tanıtılma hakkı, eser sahibinin yalnızca eser üzerinde belirtilmesinden ibaret değildir. Eser sahibi, eserin kullanıldığı her yerde belirtilmelidir. Örneğin, bir tiyatro yazarının adı; oyunun afişlerinde, el ilanlarında, internet üzerinden yapılan reklamlar dahil tüm tanıtımlarda belirtilmelidir. Eser sahibi olarak tanıtılma hakkı, eserin kullanıldığı her durum için geçerlidir. Şöyle ki, bir tiyatro oyununda şiirinin bir kıtası ya da bir iki mısrası okunan bir şair; şarkısı çalınan bir bestekar ya da söz yazarı da eser sahibi olarak tanıtılma hakkından yararlanarak kendi adının zikredilmesini isteyebilecektir (Tekinalp, 2004: 156). Eser sahibi olarak tanıtılma hakkı, eser sahibinin gerek kişisel gerek gayrimaddi çıkarlarının korunması hususunda merkezi öneme sahiptir (Kaplan, 2004: 144).

Yargıtay kararınca¹² eser yayımlanırken eser sahibinin adının yazılmaması; maddi ve manevi tazminat hakkı doğuracaktır (Suluk ve Orhan, 2005: 329). Örneğin; bir tiyatro yazarı ismini belirtmeden oyununu sahneleyen kişilere ya da kitap olarak basarak satışa sunan kişilere karşı maddi ve/veya manevi tazminat davası açabilecektir.

Eser sahibi, eser sahibi olarak tanıtılma hakkı kapsamında kendi ad ve soyadının kullanılmasını talep etmek zorunda değildir. Bunun yerine; isim ve soyisminin kısaltılmış şeklinin, bunların yalnızca baş harflerinin yahut herhangi bir takma ismin kullanılmasını da tercih edebilir. Bunlara ek olarak, eser sahibi eserin adsız olarak (anonim) yayımlanmasını da isteme hakkına sahiptir. Bu hakların tümü yalnızca eser sahibine aittir (Tekinalp, 2004: 157). Eser sahibi olarak tanıtılma hakkı, adın belirtilmemesi yetkisini de içermektedir (Suluk ve Orhan, 2005: 329). Eserinin anonim olarak yayımlanmasına izin veren tiyatro eseri sahibinin, daha sonradan adının kullanılmasını istemesi durumunda önce eser sahibi olduğunu ispatlaması gerekecektir.

Kanaatimizce, kendisine ait olmayan bir tiyatro eseri üzerinde adı kullanılan kişi de, kişilik hakkının parçası olan “isme” tecavüz gerekçesiyle Türk Medeni

---

¹² Yarg. 11. HD., 1183 E., 1979/1704 K., 03.04.1979 T. (Suluk ve Orhan, 2005: 329).

Kanunu'nun kişilik haklarının korunmasına ilişkin 23 ve devamı maddelerine dayanarak tazminat dava açabilecektir.

Yargıtay, tercüme eserlerde de (işlenme eser) adın belirtilmemesinin hak ihlali olduğuna hükmetmiştir.¹³

3.1.2.3. Eser Üzerinde Değişiklik Yapılmasını Önleme Hakkı

Eser sahibinin rızası olmadıkça eser sahibinin adında da eserin adında da değişiklik yapılamaz (Yıldırım, 2011: 37). Eser üzerinde değişiklik yapılmasını önleme hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 16. maddesinde "Eserde Değişiklik Yapılmasını Menetmek" başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun maddesi şu şekildedir:

Eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamaz (fıkra 1). Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arz eden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir (fıkra 2). Eser sahibi, kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya esrin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değiştirilmeleri menedebilir. Menetme yetkisinden, bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Eser sahibinin eseri üzerindeki hususiyeti eserin yalnızca bütününde değil; her bölümünde, her ayrıntısında kendini göstermektedir (FSEK m. 13/2). Eser, şekil ve içerik olarak bütünlük arz eder. Eser sahibinin adı da eserin bütünlüğüne dahildir (Suluk ve Orhan, 2005: 337). Bu nedenle de eserde yapılabilecek herhangi bir değişiklik sonucu eserin biçim ve içerik bütünlüğü bozulabilecek; eser sahibinin hususiyeti yitirebilecektir (Tekinalp, 2004: 158).

Üçüncü kişiler tarafından, eser üzerinde izinsiz olarak olumlu yönde bir değişikliğin yapılması da yasaktır (Suluk ve Orhan, 2005: 338). Aksi halde üçüncü

¹³ Yarg. 11. HD., 2000/10536 E., 2001/1632 K., 26.02.2001 T. (Suluk ve Orhan, 2005: 334, 335).

kişilere, eser üzerinde değişiklik yapma hususunda sınırsız bir yetki tanınmış olacaktır (Tekinalp, 2004: 159). Örneğin, bir tiyatro oyununun sonu, “çok acıktıydı, herkesi göz yaşlarına boğuyordu, daha az izleyici geliyordu...” gibi gerekçelerle mutlu sona bağlamak suretiyle değiştirilemeyecektir.

Eser üzerinde değişiklik yapma yasağının, eserin çoğaltılmış nüshaları ile özel ve sınırlı sayıdaki basılara da uygulanamayacağı belirtilmiştir (Suluk ve Orhan, 2005: 338; Tekinalp, 2004: 160).

Yargıtay’a göre¹⁴ eser üzerinde herhangi bir değişiklik yapılması konusunda üçüncü kişilere izin verme yetkisine sahip olan eser sahibi, bu izni yazılı olarak vermelidir (Suluk ve Orhan, 2005: 345). Verilen izin yalnızca haklı sebeplerle geri alınabilir. Eser sahibinin şeref ve haysiyetinin zedelenmesi de bir haklı sebeptir (Tekinalp, 2004: 160). Üçüncü bir kişi yazılı izin almış olsa dahi, eser üzerinde eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek değişiklikler yapamayacaktır. Örneğin, yazmış olduğu tiyatro metninin kitap olarak basılmasına izin veren ve bu yönde yayınevi ile anlaşan bir yazar, kitapta pornografik fotoğraflar kullanılması durumunda FSEK madde 16, fıkra 3’e dayanarak kitabın yayınıni menedebilecektir.

Yargıtay, uzun yıllardır yayıncı tarafından çevirilerde yapılan değişikliklere sessiz kalan çevirmenin, daha sonradan değişikliğin önlenmesini talep etmesini iyi niyet kurallarına aykırı bulmuştur¹⁵ (Suluk ve Orhan, 2005: 340). Yargıtay’ın bir başka kararında da, eseri üzerinde rızası alınmadan değişiklik yapılan eser sahibinin, bu durumun yasaya aykırı olduğunu belirtmek için beklemesi ve uzun bir sürenin ardından ileri sürmesinin de Medeni Kanun madde 2’de düzenlenmiş olan iyi niyet kurallarına aykırılık teşkil ettiği ve hakkın kötüye kullanılması sayıldığı belirtilmiştir¹⁶ (Çiftçi ve Kırgıl, 2016: 14).

Eser sahibi, eser henüz kendi mülkiyetindeyken eserini dilediği gibi tahrip edebileceği gibi, eserini imha da edebilecektir. Çünkü, eser sahibinin istememesi

¹⁴ Yarg. 11. HD., 2679 E., 3979 K., 13.06.1991 T. (Suluk ve Orhan, 2005: 345).

¹⁵ Yarg. 11. HD., 1998/2033 E., 1998/4576 K., 16.06.1998 T. (Suluk ve Orhan, 2005: 340).

¹⁶ Yarg. 11. HD., 1998/10031 E., 1999/250 K., 29.01.1999 T. (Çiftçi ve Kırgıl, 2016: 14).

durumunda kimse eseri zorla muhafaza etmesini eser sahibinden talep etme hakkına sahip değildir. Böyle bir durumda Kültür Bakanlığı dahi, kültür mirasının ortadan kalkacağı gerekçesiyle herhangi bir hukuki yola başvuramayacaktır (Tekinalp, 2004: 159).

Eser üzerinde eser sahibinin onayı olmadan değişiklik yapılamayacağına ilişkin kuralın istisnası teknik zorunluluklardır ve FSEK madde 16, fıkra 2’de düzenlenmiştir. Yukarıda belirtmiş olduğumuz kanun hükmünde, teknik zorunluluk durumunda eser üzerinde değişiklik yapabilecek kişiler de tek tek belirtilmiş olup; bu kişiler önceden eser hakkında sayılan izinlere sahip olan kişilerdir (Suluk ve Orhan, 2005: 343). Söz gelimi, bir tiyatro eserini korsan olarak basıp satışa sunan kişilerin teknik zorunluluk gerekçesiyle eser üzerinde değişiklik yapma haklarından da söz edilemeyecektir. Örneğin; tiyatro gösteriminde sahneye konulması teknik olarak imkansız olan bir süreklilik avı epizotunun, eser sahibinin izni olmadan çıkarılabileceği belirtilmiştir (Tekinalp, 2004: 159). Nal ve Suluk’a göre; zorunluluk olgusu, çıkarların dengelenmesi bakımından her somut olay bakımından ayrı ayrı incelenmelidir. Eserin yaratıcı eşsizliği ve sanatsal derecesi de dikkate alınmalıdır. Buna göre; bir gazete makalesinin bir iki cümlesinin kısaltma maksadı ile çıkartılması kabul edilebilirken, edebi açıdan yüksek değerdeki bir şiirin tek bir kelimesi dahi çıkartılamayacaktır (Karahana ve diğ., 2015: 91). Kanaatimizce, aynı durum edebi değeri yüksek tiyatro eserlerinin sözlü veya sözsüz bölümleri için de geçerli olacaktır.

3.1.2.4. Eserin Aslına Ulaşma Hakkı

Eserin aslına ulaşma hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 17. maddesinde “Eser Sahibinin Zilyed ve Malike Karşı Hakları” başlığı altında düzenlenmiştir. Eserin aslına ulaşma hakkını düzenleyen 17. madde, esasen güzel sanat eserlerinden bir kısmına özgülenmiştir (FSEK m. 4/1,2’de sayılmış olanlar); ancak “yazı ile ifade edilen edebiyat eserleri” de (FSEK m.2/1) bu hakkın kapsamına alınmıştır ve tiyatro eserleri de yazı ile ifade edilen edebiyat eserlerinin bir türüdür. Telif haklarından biri olan “eserin aslına ulaşma hakkı” gelişmekte olan günümüz

koşullarında tiyatro eserleri bakımından pek uygulama alanı bulamayacak olsa da, kanun kapsamında olması sebebiyle çalışmamızda genel hatlarıyla yer alacaktır. Kanununun 17. maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

Eser sahibi, gerekli durumlarda, aslın maliki veya zilyedinden, koruma şartlarını yerine getirmek kaydıyla, ... yazarların ve bestecilerin el yazısıyla yazılmış eserlerinin asıllarından geçici bir süre için yararlanmayı talep etme hakkına sahiptir. Eser sahibinin bu hakkı, bu eserlerin ticaretini yapanlar tarafından eseri satın alan veya elde eden kişilere müzayede ve satış kataloğu veya ilgili belgeler ile açıklanır (fıkra 1). Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak eseri bozamaz, yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez (fıkra 2). Eserin tek ve özgün olması durumunda eser sahibi, kendisine ait tüm dönemleri kapsayan çalışma ve sergilerde kullanmak amacıyla, koruma şartlarını yerine getirerek iade edilmek üzere eseri isteyebilir (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun metninde yer alan “malik” terimi; eser sahibinin yaratmış olduğu eserin vücut bulmuş somut varlığına satın alma, bağışlama gibi yollarla sahip olan kişiyi ifade etmektedir. “Zilyed” terimi ise; elinde bulunduran kişidir. Örneğin bir tiyatro kitabını satın alan ya da kitap kendisine hediye edilen kişi kitabın malikidir; ancak kitabı kiralayarak elinde bulunduran kişi ise kitabın maliki değil zilyededir. Her iki durumda da “eser sahipliği” eseri yaratan, meydana getiren kişiye aittir. Bu nedenle bazı eserler bakımından eser sahibine, esere ulaşma hakkının tanınması gerekmektedir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 17. maddesinde düzenlenmiş olan “eser sahibinin zilyed ve malike karşı hakları”; çeşitli kaynaklarda farklı başlıklar altında ele alınmıştır. Buna göre eser sahibinin manevi haklarının; “eserin aslına ulaşma hakkı” (madde 17 fıkra 1), “eseri tahrip etmeyi önleme hakkı” (madde 17 fıkra 2) ve “eseri “sergileme (teşhir) hakkı” (madde 17 fıkra 3) olmak üzere üç başlık altında ayrı ayrı düzenlendiği de görülmektedir.

Edebiyat eserleri bakımından, yazarın yalnızca el yazısı ile kaleme alınmış eserlerinin asılları için bu hakkın geçerli olduğu belirtilmiştir (Tekinalp, 2004: 161).

3.1.3. Manevi Telif Haklarını Kullanma Yetkisine Sahip Olanlar

Manevi telif haklarını kullanma yetkisine sahip olan kişiler, eser sahibinin hayatta olması ve olmaması durumlarına göre değişiklik gösterecektir.

3.1.3.1. Eser Sahibinin Hayatta Olması

Manevi hakları kullanma yetkisi, eser sahibi hayatta ise yalnızca eser sahibine aittir. Eser sahibi hayatta olduğu müddetçe de bu hakları başka biri kullanamayacaktır; ancak eser sahibi manevi hakların kullanılması konusunda başkasını yetkili kılabilir. Başkası ile kast edilen gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi ve meslek birlikleri de olabilir. Eser sahibinin başkasının kullanımına bırakabileceği manevi haklar da sınırlıdır. Şöyle ki; eser sahibi yalnızca FSEK madde 14 fıkra 1 ve madde 15 fıkra 1’de yer alan hakların kullanımını üçüncü bir kişiye bırakabilecektir (Erdil, 2016: 44). Bu hakların neler olduğu yukarıda ayrıntılı olarak incelendiğinden burada ayrıca belirtilmeyecektir

3.1.3.2. Eser Sahibinin Ölmüş Olması

Eser sahibinin ölmüş olması durumunda manevi haklarını kimlerin kullanabileceği hususu öncelikle FSEK m. 14/1 ve 15/1’de yer alan manevi haklar bakımından belirtilecektir. Bu hakların neler olduğu yukarıda “manevi haklar” başlığı altında belirtildiği için tekrardan açıklanmayacaktır. Bu aşamada üç durum söz konusu olabilir. Birincisi; eser sahibinin ölmeden önce bu hakların nasıl kullanılacağını belirlemiş olmasıdır ki hiç kimse eser sahibinin belirlemiş olduğu kullanım tarzına aykırı hareket edemeyecektir. İkincisi; eser sahibinin ölmeden önce bu hakları kullanabilecek kişileri tespit etmiş olmasıdır ve eser sahibinin belirlemiş olduğu bu kişiler ilgili telif haklarını kullanabilecektir. Üçüncüsü; eser sahibinin ölmeden önce madde 14/1 ve 15/1’de düzenlenmiş olan telif haklarının kullanım tarzını da, hakları kullanabilecek kişileri de belirlememiş olmasıdır. Bu durumda adı geçen telif haklarını “vasiyeti tenfiz memuru” kullanabilecektir. Vasiyeti tenfiz memuru tayin edilmemiş ise hakları kullanma yetkisi ölen eser sahibinin eşine ve çocuklarına, eşi ve çocukları da yoksa anne babasına ve kardeşlerine geçecektir. Bu

kişiler, adı geçen manevi hakları sınırsız süreyle kullanabileceklerdir; ancak üçüncü kişilere karşı manevi tazminat davası açamayacaklardır (Erdil, 2016: 44).

FSEK m. 14/3, 15/3 ve 16/3'te yer alan manevi haklar bakımından da hakları kullanma yetkisi sırasıyla vasiyeti tenfiz memuruna, vasiyeti tenfiz memuru tayin edilmemiş ise eser sahibinin eşine ve çocuklarına, eşi ve çocukları da yoksa anne babasına ve kardeşlerine geçecektir 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, (1951). Bu hakların neler olduğu yukarıda “manevi haklar” başlığı altında belirtildiği için tekrardan açıklanmayacaktır. Bu kişilerin ilgili hakları kullanma süresi eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıldır. Hak sahipleri tecavüzün refi ve meni davası, tespit ve manevi tazminat davası açabileceklerdir. Davalar çalışmamızın dördüncü bölümünde ayrıntılı olarak incelenecektir. Bu saydığımız kişilerin, madde 14/3, 15/3 ve 16/3'te yer alan hakları kullanmamaları durumunda ise, ilgili telif haklarını kullanma yetkisi eser üzerinde mali haklardan birini edinen kişiye geçecektir. Bu durumda da hakkın kullanım süresi eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıldır; ancak bu durumda manevi tazminat ve tespit davası açılmayacaktır. Sırasıyla ilgili manevi hakları kullanabilecek kimse bulunamazsa veya bulunmuş olsa bile eser sahibinin ölümünün üzerinden 70 yıl geçmiş ise, sözü edilen manevi hakları kullanma yetkisi Kültür Bakanlığı'na geçecektir. Bakanlık da, tespit davası ve manevi tazminat davası açamayacaktır (Erdil, 2016: 43). Kültür Bakanlığı'na manevi hakları süresiz olarak koruma yetkisi verilmiştir. Bu yetki, milli kültürümüze mal olmuş eserlerin yaşatılması, korunması bakımından önemlidir. Böylece, koruma süresi dolmuş olsa bile, bu nitelikteki eserlerin tahrifatına izin verilmeyecek; müdahale edilebilecektir (Arpacı, 2011: 57).

3.2. Tiyatroda Mali Telif Hakları

Eser sahibinin ekonomik değer taşıyan mali telif hakları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun üçüncü bölümünde düzenlenmiştir.

3.2.1. Genel Olarak

Mali haklar ile ilgili genel düzenleme Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 20. maddesinde yer almaktadır. Kanun maddesi şu şekildedir:

Henüz alenileşmemiş bir eserden her ne şekilde ve tarzda olursa olsun faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Alenileşmiş bir eserden eser sahibine münhasıran tanınan faydalanma hakkı, bu kanunda mali hak olarak gösterilenlerden ibarettir. Mali haklar birbirine bağlı değildir. Bunlardan birinin tasarrufu ve kullanılması diğerine tesir etmez (fıkra 1). Bir işlenmenin sahibi, kendisine bu sıfatla tanınan mali hakları, işleme hususundaki serbest olduğu haller dışında, asıl eser sahibinin müsaade ettiği nispette kullanabilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Mali haklar, eserden iktisaden yararlanma yetkisi verir (Erdil, 2016: 46). Eser sahibine, üçüncü kişilerin eserden izinsiz olarak yararlanmalarına engel olma yetkisini de veren mali haklar, telif hukukunun gelişiminde önemli derecede etkili olmuştur. Tarihsel sürece bakıldığında da mali hakların manevi haklardan daha önce koruma altına alındığı görülmektedir (Güzel, 2009: 75). Mali haklar kapsamında, eserden ekonomik olarak yararlanmanın ne şekilde olacağını tayin etme yetkisi de eser sahibindedir (Aydıncık, 2006: 35).

Mali haklar kapsamındaki telif hakları devredilebilir, rehnedilebilir, haczedilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, eser sahipliği sıfatının devredilemeyeceğidir. Mali haklar, eser sahibinin ölümünün ardından mirasçılara geçebileceği gibi, vasiyetnameye de konu olabilir (Tekinalp, 2004: 167).

3.2.2. Mali Telif Hakkı Çeşitleri

Mali hakların korunmasının altında yatan düşünce, eser sahibinin maddi menfaatlerinin tecavüze uğramasını önlemektir. Henüz alenileşmemiş bir eserden yararlanma yetkisi her ne şekilde olursa olsun eser sahibine aittir; ancak alenileşmiş eserler bakımından eser sahibine tanınan mali telif hakları kanunda sayılanlardan

ibarettir (Suluk ve Orhan, 2005: 373). Mali haklar sınırlı sayı ilkesine tabidir (Küçükaya, 2015: 37) Buna göre kanunda sayılanlar dışında herhangi bir mali hak meydana getirmek mümkün değildir; ancak önemle belirtilmelidir ki, sınırlı sayı ilkesi, hakların çeşitlerine yöneliktir. Bunun nedeni, teknik ilerlemeler neticesinde hakların kapsamlarının da genişleyebilecek olmasıdır (Tekinalp, 2004: 167). Fikri mülkiyet çok sayıda alt türler içermeye müsaittir ve teknik gelişmeler neticesinde çok sayıda alt tür içerebilecek yapıdadır (Üstün, 2001: 171).

3.2.2.1. İşleme Hakkı

İşlenme eserin ne olduğu FSEK. madde 6'da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Kanun maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve aşağıda başlıcaları yazılı fikir ve sanat mahsülleri işlenmedir: Tercüme (1. bent); Roman, hikaye, şiir ve tiyatro piyesi gibi eserlerden birinin bu sayılan türlerden bir başkasına çevrilmesi (2. bent); ... ilim ve edebiyat eserlerinin film haline sokulması veya filme alınmaya ve radyo ve televizyon ile yayıma müsait bir şekle sokulması (3. bent); Başkasına ait bir eserin izah veya şerhi yahut kısaltılması (9. bent). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Görüldüğü gibi, bir tiyatro eserinin tercüme edilmesi; roman, hikaye veya şiire çevrilmesi; film haline sokulması, radyo tiyatrosu şeklinde radyo ya da televizyon yayınına hazır hale sokulması; örneğin eserin izahına ilişkin kitap yazılması durumunda işlenme eser söz konusu olacaktır. Kanunun 6. maddesine göre, işleyenin özelliklerini taşıyan işlenmeler de eser sayılmaktadır.

İşleme hakkı, eserin farklı bir eser formatına dönüştürülmesini ifade eder. İşleme faaliyeti, mevcut bir eserin az ya da çok değiştirilmesini zorunlu kıldığı için eserin işlenmesine karar ve izin verme yetkisi yalnızca eser sahibine aittir (Erdil, 2016: 47). İşleme hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 21. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre: "Bir eserden, onu işlemek suretiyle faydalanma hakkı yalnızca eser sahibine aittir."

Eser sahibinin (bağımsız eser sahibi) izni kapsamında işlenen eser üzerindeki mali hakların kullanımı, verilen iznin sınırları içerisinde kalmak kaydıyla eseri işleyene ait olacaktır. İşleyen, kendi işlemesi üzerinde eser sahipliğinden kaynaklanan bütün hak ve yetkileri kullanabilecektir (Erdil, 2016: 47). Müstakil eseri işleyen kişi, işlediği eseri bağımsız eser sahibinin izin verdiği ölçüde kullanabilecektir (Karahana ve diğ., 2015: 94). İşleyen bakımından işleme eserden kaynaklanan hak, eserin bağımsız eser sahibinin izni ile işlenmesinden sonra varlık kazanacaktır. İşleme hakkını alan kişinin sahip olacağı hak, işleme eserden ekonomik olarak yararlanmayı da kapsamaktadır. Yani, işleme hakkının devredildiği durumlarda amaca en yakın olan mali hakkın da devredilmiş olduğu kabul edilir (Tekinalp, 2004: 169). Örneğin, bir yazarın romanını tiyatro eseri haline getirmek için yazarın iznini alan ve tiyatro işleme eserini meydana getiren kişi, bu tiyatro eserini tiyatrolara satma, çoğaltıp yayınlama hakkına da sahip olacaktır.

Bağımsız eser sahibi, işleyenin yeni değerlendirmelerine karşı çıkabilir (Karahana ve diğ., 2015: 94). İşleme hakkı hangi tür için verilmişse izin sadece o tür için geçerlidir (Tekinalp, 2004: 170). Örneğin, bir yazarın romanını eser sahibinden izin alarak başka bir dile tercüme eden çevirmen (işleyen) meydana getirmiş olduğu tercüme eser (işleme eser) üzerindeki hakları kullanabilecektir. Ancak bu işleme eserin yine bir başka dile çevrilmesi ya da sinema eserine, tiyatro eserine çevrilmesi gibi yeni değerlendirmeler için tekrardan bağımsız eser sahibinin izninin alınması gerekecektir. İşlemeye yetkili kişi, işleme tekniğinin gerekli kıldığı durumlarda asıl eser sahibinin iznini almaksızın hareket edebilecektir (Erdil, 2016: 47).

İşleme eser sahibi (işleyen) işleme eser üzerindeki hakları üçüncü kişilere karşı ileri sürebileceği gibi bağımsız eser sahibine karşı da ileri sürebilecektir. İşleme eser, bağımsız eser sahibinin izni alınmadan meydana getirilmiş olsa bile durum böyledir (Karahana ve diğ., 2015: 94). Bunu bir örnek ile açıklamak gerekirse; bir yazarın romanının, izin alınmaksızın işlenerek tiyatro eseri haline getirilmesi durumunda, işleyen kişi bağımsız eser sahibinin telif hakkını (işleme hakkını) ihlal etmiş olacak ve işleme eseri kullanamayacaktır. Bununla birlikte, işleyen meydana

getirmiş olduğu tiyatro eserinin bağımsız eser sahibi tarafından kullanılmasına da engel olabilecektir. Yani, işleme eser ne işleyen tarafından ne de bağımsız eser sahibi tarafından kullanılabilir. Şahsi kullanım istisnası saklı tutulmuştur.

Sadece işleyen kişisel çevresinde kalan, kamuya sunulmayan işlemler için eser sahibinden izin alınmasına gerek yoktur (Tekinalp, 2004: 170). Şahsi kullanım ile kast edilen durum budur. Örneğin, bir öğrencinin kendini sınaması ve becerilerini geliştirmesi amacıyla ve şahsi kullanım sınırları içerisinde bir tiyatro oyununu başka bir dile çevirmesi ya da bir romanı tiyatroya uyarlaması durumunda eser sahibinden izin alması gerekmez. Eseri, şahsi olarak işleme hakkı kural olarak serbesttir; ancak AB Veri Tabanı Yönergesine göre, elektronik veri tabanında kişisel kullanıma yönelik işleme yasaklanmıştır. Hukukumuzda ise bu konuda düzenleme bulunmamaktadır (Karahana ve diğ., 2015: 93). Eserin kazanç elde etme amacıyla işlenmesi durumunda, bu eylemin artık şahsi kullanım sınırları içerisinde değerlendirilemeyeceği açıktır.

Bir tiyatro eserinin, bağımsız eser sahibinden izin alınmak suretiyle işlenmesi sonucu ortaya çıkan işleme eser, eser sahibinin şeref ve itibarını zedelememelidir. Aksi halde, telif haklarından biri olan işleme hakkı ihlal edilmiş olacaktır ve eser sahibinin yapılan bu değişikliği önleme hakkı olacaktır. Bağımsız eser sahibi, eserin işlenmesine ilişkin kayıtsız şartsız izin vermiş olsa bile bu kural değişmeyecektir (Erdil, 2016: 47).

Amacın haklı göstereceği oranda, eğitim öğretim gayesine tahsis edilmek koşuluyla iktibas yapılabilir; seçme ve toplama eserler meydana getirilebilir (Tekinalp, 2004: 169). İktibas, bir eserin parçalarının başka bir eser içinde kaynak gösterilerek kullanılmasıdır (Ayiter, 1972: 126). Örneğin, tiyatro alanında tez yazan bir öğrencinin kaynak göstererek bir tiyatro oyunundan alıntı yapması ya da konservatuvara giriş sınavına katılacak adayın, bir tiyatro oyununun bölümünü jüri karşısında sahnelemesi de eser sahibinin işleme hakkını ihlal etmeyecektir. İktibas serbestisi FSEK m. 35’de düzenlenmiş olup; çalışmamızın devamında incelenecektir.

İşleme hakkı bedel karşılığında veya bedelsiz olarak verilebilir; Olağan olan, belirli bir bedel karşılığında verilmesidir (Tekinalp, 2004: 170).

3.2.2.2. Çoğaltma Hakkı

Çoğaltma hakkı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 22. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir (fıkra 1). Eserlerin aslından ikinci bir kopyasının çıkarılması ya da eserin işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrarına yarayan, bilinen ya da ileride gerçekleştirilecek olan her türlü araca kayıt edilmesi, her türlü ses ve müzik kayıtları ... çoğaltma sayılır ... (fıkra 2). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Günümüzde fikir ve sanat eserleri hukukunun çekirdeğini oluşturan, eser sahibinin eserden ekonomik olarak yararlanabilmesinin en eski ve yaygın yolu olan, tüm dünyada fikir ve sanat eserleri hukukunu simgeleyen “copyright” kelimesi ile ifade edilen “çoğaltma hakkı”dır. Diğer telif hakları da bu haktan türemiş ve telif hakkı kavramı genişleyerek bugünkü halini almıştır (Tekinalp, 2004: 170).

Çoğaltma, tekrara olanak sağlayacak şekilde eser nüshasının elde edilmesidir. Fikri mülkiyet hukukunda asıl eser yerine eserden yararlanma sağlayacak tek bir kopyanın çıkarılması bile çoğaltma sayılmaktadır. Bu nedenle bir tiyatro oyununda fotoğraf çekilmesi durumunda bu eylem çoğaltma sayılmayacaktır; çünkü çekilen fotoğrafla tiyatronun tekrarına imkan vermeyecektir (Suluk ve Orhan, 2005: 379). Çoğaltmada belirgin özellik, eserin kalıcı ve maddi bir cisme tespit edilmesidir ve ikinci bir kopya çıkartılmasına imkan verecek nitelikte olmasıdır (Gökyayla, 2001: 167). Eserin bir parçasının çoğaltılması bakımından; eğer çoğaltılan parça üzerinde eser sahibinin hususiyeti algılanabiliyorsa eserin bir parçasının kopyalanması da yasal anlamda çoğaltma sayılacaktır. Bu koşulların oluşması durumunda örneğin, bir

tiyatro eserinden iki üç cümlenin çoğaltılması da FSEK m. 22 kapsamında çoğaltma sayılacaktır. (Karahan ve diğ., 2015: 95).

Kanun koyucu çoğaltma tekniklerini saymış olmakla birlikte maddede yer alan tanım sınırlayıcı değildir (Erel, 2009: 162). Sınırlı sayı ilkesi benimsenmemiştir (Tekinalp, 2994: 172, Erdil, 2016: 48). Kanun metninde “bilinen ya da ileride gerçekleştirilecek olan her türlü araca kayıt” ifadesine yer vermiştir. Bu ifade, yeni gelişmeler göz önüne alındığında uygundur; zira her geçen gün yeni çoğaltma araçları ile karşılaşmak mümkün olacaktır. Örneğin, internet de bir çoğaltma aracı olarak kullanılabilir (Suluk ve Orhan, 2005: 380). Çoğaltma hakkı ile amaçlanan, eserin çoğaltılmasıyla sağlanabilecek mali menfaatlerin eser sahibi için saklı tutulmasıdır (Ayiter, 1972: 125). Önemli olan eser sahibinin bu mali menfaatlerinin zedelenmemesi, kısıtlanmamasıdır. Bu nedenle de çoğaltma eyleminin ve çoğaltma sonucu elde edilen nüshanın hangi yöntem ve materyallerle meydana getirildiğinin önemi yoktur. Dizgisi tamamlanmış bir kitabın baskıya geçilmediği sürece çoğaltılmış sayılamayacağı görüşü doktrinde yer almaktadır (Erel, 2009: 165).

Eser sahibinin yalnızca çoğaltma hakkını devretmesi, kamuya sunma ve temsil haklarının da devredilmesi anlamına gelmez; çünkü mali haklar birbirinden bağımsızdır ve birinin kullanımı diğerini etkilememektedir. Buna karşılık; yayma konusu mali hakların kullanılabilmesi bakımından çoğu kez çoğaltmaya ihtiyaç duyulacağı için, eser sahibinin yayma hakkını devretmesi aksi anlaşılmadıkça çoğaltma hakkının da devrini kapsayacaktır (Suluk ve Orhan, 2005: 380). Erel’e göre, işleme hakkının devri durumunda işin niteliği aksini gerektirmiyorsa, çoğaltma hakkı da devredilmiş sayılmalıdır (Erel, 2009: 162).

Şahsi kullanım bakımından; eser sahibinden izin alınmamış olsa bile, kar amacı güdülmeksizin kişisel kullanıma mahsus çoğaltmalar ihlal teşkil etmeyecektir. Burada önemli olan, eser sahibinin meşru menfaatlerine zarar verilmemesidir (Özdemir, 2013: 39). Örneğin; bir tiyatro oyununu içeren kitabı satın alan ve metnin belirli bölümlerine çeşitli notlar alarak çalışmak isteyen bir öğrenci, kitabının temiz

kalması için fotokopi çektirirse ve kişisel kullanım sınırlarını aşmazsa eser sahibinin telif hakkını ihlal etmiş sayılmayacaktır.

3.2.2.3. Yayma Hakkı

Yayma hakkı, bir eserin aslının veya çoğaltılmış nüshalarının herhangi bir yolla piyasaya sürülme yetkisini ifade etmektedir. Yayma eylemi kiralama, satış, ödünç verme gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Yayma hakkı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 23. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkı münhasıran eser sahibine aittir (fıkra 1). Eser sahibinin izniyle yurt dışında çoğaltılmış nüshaların yurt içine getirilmesi ve bunlardan yayma yoluyla faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Yurt dışında çoğaltılmış nüshalar her ne surette olursa olsun eser sahibinin ve/veya eser sahibinin iznini haiz yayma hakkı sahibinin izni olmaksızın ithal edilemez. Kiralama ve kamuya ödünç verme yetkisi eser sahibinde kalmak kaydıyla, belirli nüshaların hak sahibinin yayma hakkını kullanması sonucu mülkiyeti devredilerek ülke sınırları içinde ilk satışı veya dağıtımını yapıldıktan sonra bunların yeniden satışı eser sahibine tanınan yayma hakkını ihlal etmez (fıkra 2). Bir eserin veya çoğaltılmış nüshalarının kiralınması veya ödünç verilmesi şeklinde yayımı, eser sahibinin çoğaltma hakkına zarar verecek şekilde, eserin yaygın kopyalanmasına yol açamaz. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kültür Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun maddesinde komşu hak sahiplerinin yetkilerinden söz edilmemiştir. Oysa bir eser icra edilirse o eser dolayısıyla icracı sanatçının, yapımcının, TV kuruluşlarının hakları da ortaya çıkabilir. Bu nedenle eser sahibinin yayma hakkı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun “eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar” başlıklı 80. maddesi ile birlikte değerlendirilmelidir (Tekinalp, 2004: 173). Bağlantılı haklar çalışmamızın devamında incelenecektir.

Yayma hakkının konusu, çoğaltma sonucu elde edilen maddi eserin örnekleridir. Yayma ise, bir eserin çoğaltılarak ticaret mevkiine konulmasıdır (Suluk ve Orhan, 2005: 393). Yayma hakkı kapsamında eserin yalnızca ticari amaçla tedavüle konulması şart değildir. Eserin bedelsiz olarak dağıtılması da yayma hakkı

kapsamındadır (Erdil, 2016: 49). Yayma hakkı, eseri yaymanın her türünü kapsamaktadır. Eser sahibi, yayma hakkını devrederken yer bakımından sınırlamalar koyabileceği gibi zaman sınırlaması da getirebilir (Tekinalp, 2004: 173). Örneğin bir tiyatro yazarı, kitabının yalnızca yurt içinde yayımlanması konusunda yetki verip yabancı ülkelerdeki yayım hakkı bakımından farklı yayıncılarla anlaşabilir.

Korsan baskılar bakımından, mali hakların birbirinden bağımsız olduklarına ilişkin temel kuralı hatırlatmakta fayda vardır. Buna göre, korsan baskılarda çoğaltma ve yayma hakları ayrı ayrı ihlal edilmiş olacaktır (Suluk ve Orhan, 2005: 394). Örneğin; bir tiyatro eserinin 20.000 adet basılması ve 5.000 adedinin satışının yapıldığını düşünecek olursak, 20.000 adet baskıda çoğaltma hakkı ihlal edilmiş 5.000 adet satışta ise hem yayma hakkı hem de çoğaltma hakkı ihlal edilmiş olacaktır.

Gösterim, sahneleme gibi eylemler yayma değildir. Yayma, genellikle çoğaltmayı takiben gerçekleşir; ancak çoğaltmanın yayma ile sonuçlanması gibi bir zorunluluk yoktur. Buna ek olarak belirtmek gerekir ki, yayma bakımından mutlaka eserin çoğaltılması da gerekmez; çünkü tek bir nüsha da yayımlanabilecektir. Çoğaltma hakkı devredilmişse çoğu kez yayma hakkının da devri anlamına gelir. Aksinin ileri sürülebilmesi için kesin, açık bir sözleşme hükmü olmalı ya da hal ve şartlardan bu yönde bir sonuca varılabilmesi gerekmektedir (Tekinalp, 2004: 173).

Eserin internetten indirilmesi, yayma değil çoğaltmadır. İnternet üzerinden sunmak ise, umuma iletim hakkının bir alt kategorisi olan umuma erişimi sağlamaktır (Karahana ve diğ., 2015: 98).

Eserin ilk satışı yapıldıktan sonra, ilk satış doktrini olarak da bilinen hakkın tükenmesi ilkesi gereği yayma hakkı da tükenir; ancak çoğaltma hakkı tükenmez. Buna göre tükenme ilkesi kiralama ve ödünç verme bakımından uygulanmayacaktır. (Suluk ve Orhan, 2005: 395). Kiralama ve ödünç verme eser ya da mali hak sahibine en çok zarar veren eylemdir; çünkü böylece bir nüsha binlerce kişi tarafından kullanılabilir. Bu sebeple kanunlar eser sahibini, onun rızası alınmadan

yapılacak kiralama ve ödünç verme eylemlerine karşı koruma altına almıştır (Tekinalp, 2004: 174). Örneğin; bir tiyatro eserinin basıldığı kitabı satın alan kişi, bu kitabı daha sonra dilerse istediği herhangi bir kişiye satabilecektir. Eser sahibi bu satışı engelleyemeyecektir; ancak kitabı satan alan kişi eseri kiraya verme ya da fotokopi çektilerek başkalarına dağıtma, kamuya ödünç verme hakkına sahip değildir. Bu yönde hareket ederse, eser sahibinin telif haklarından yayma hakkını ihlal etmiş olacaktır.

Telif hukuku bakımından ödünç verme ile kast edilen kamuya ödünç vermedir. Kişisel ödünç verme ise serbesttir ve yayma hakkını ihlal etmez (Karahan ve diğ., 2015: 98). Avrupa Fikir Hakları Alanında Kiralama ve Ödünç Verme Haklarıyla Fikir Haklarına İlişkin Belirli Haklar Üzerine Konsey Yönergesi'nde de belirtildiği üzere, ödünç verme eyleminde ekonomik ya da ticari yarar aranmaz (Çeçen, 1995: 579). Örneğin, halk kütüphaneleri tarafından bir eserin okuyuculara belirli bir süre sonunda iade edilmek koşuluyla bedelsiz olarak verilmesi, kamuya ödünç vermedir. Bu nedenle eser sahibinin bu yönde izni alınmalıdır.

Tiyatro eserinin ya da nüshalarının kiralama ya da ödünç verilmesi hakkının devredilmesi durumunda yetki; karşı tarafa eser sahibinin çoğaltma hakkına zarar verecek şekilde eserin yaygın kopyalanmasını içermez (Özdemir, 2013: 41). Yaygın kopyalama kavramının sınırlarını çizmek kolay görünmemektedir (Suluk ve Orhan, 2005: 398). Bu nedenle, kopyalamanın yaygın sayılıp sayılmayacağı, durumun mahkemeye intikal ettirilmesi durumunda, hakim tarafından her somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirilerek karara bağlanacaktır. Bir iki misalle durumu daha da anlaşılır kılmak gerekirse; örneğin, bir tiyatro eserini kaleme alan yazarın, oyununu sahnelenmesi için yapımcı şirket X Tiyatrosuna bir yıllığına kiralama durumunda, X yapımcı şirket eser sahibinin iznini almadan oyun metnini internet sitesinde yayımlayamaz, kamuya arz edemez, oyunun tamamını CD ortamında çoğaltıp yayamaz. Aksi halde eser sahibinin çoğaltma ve yayma hakkı ihlal edilmiş olur. Bir başka örnek, üniversite kütüphanesi bünyesinde bulunan bir eserin yaygın olarak kopyalanmasına izin verilmesinin yasaya aykırı oluşudur.

Hukuk sistemimizde, yayma hakkı bakımından paralel ithalat da yasaklanmıştır (Erdil, 2016: 50). Buna göre; bir tiyatro eseri veya çoğaltılmış nüshaları ilk kez yurt dışında sahibinin izni ile satılmışsa, tekrardan Türkiye'ye ithal edilmesi yalnızca eser sahibinin izin vermesi durumunda mümkündür. Aksi halde eser sahibinin telif haklarından yayma hakkı ihlal edilmiş olacaktır.

Yargıtay¹⁷ da, mali haklar devredilse dahi kiralama hakkının eser sahibinde kalacağı görüşündedir (Suluk ve Orhan, 2005: 399).

WIPO Telif Hakları Andlaşmasında yayma hakkı ile kiralama hakkı ayrı haklar olarak düzenlenmiştir. Gerek WIPO Telif Hakları Andlaşmasında gerek Bern Andlaşması ve TRIPS'te yayma hakkı inhisari olarak eser sahibine tanınmıştır (Küçükaya, 2015: 47).

3.2.2.4. Temsil Hakkı

Temsil hakkı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 24. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Bir eserden, doğrudan doğruya yahut işaret, ses veya resim nakline yarayan aletlerle umumi mahallerde okumak, çalmak, oynamak ve göstermek gibi temsil suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir (fıkra1). Temsilin umuma arz edilmek üzere vuku bulduğu mahalden başka bir yere herhangi bir teknik vasıta ile nakli de eser sahibine aittir (fıkra 2). Temsil hakkı; eser sahibinin veya meslek birliğine üye olması halinde, yetki belgesinde belirtildiği yetkiler çerçevesinde meslek birliğinin yazılı izni olmadan, diğer gerçek ve tüzel kişilerce kullanılamaz. Ancak, 33. ve 43. maddelerdeki hükümler saklıdır (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Bir fikir ve sanat eserinin doğrudan doğruya duyulara hitap edecek şekilde kamuya sunulması temsildir. Eser halka aktarılmaktadır. Bu aktarma doğrudan doğruya eser sahibi tarafından yapılabileceği gibi konser, tiyatro temsilleri gibi etkinliklerde icracı sanatçılar tarafından da yapılabilir. Kanunda sayılan eylemler

¹⁷ Yarg. 11. HD. 2002/10572 E., 2002/10920 K., 26.11.2002 K. (Suluk ve Orhan, 2005: 399).

sınırlı sayı ilkesine tabi değildir (Ayiter, 1972: 131). Bu nedenle de eserin duyular yoluyla algılanmasına yönelik her fiil temsil kavramı kapsamına girecektir (Erel, 2009: 175).

Kanun maddesine göre temsil, doğrudan temsil ve dolaylı temsil olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Buna göre, eserin aktarılması sırasında araya mekanik araçlar giriyorsa dolaylı temsilden söz edilecektir (Ayiter, 1972: 131). Temsil hakkının devri, sözleşmede aksi yönde bir hüküm yoksa yalnızca doğrudan doğruya temsili kapsayacaktır (Erel, 2009: 178; Karahan ve diğ., 2015: 103).

Gerek doğrudan temsilde gerek dolaylı temsilde, temsil edilen eserin temsil yerinden başka bir yere nakledilmesi durumunda da izin verme yetkisi yalnızca eser sahibine aittir (Ayiter, 1972: 132). Buna göre, bir tiyatro salonunda temsil edilmekte olan tiyatro oyununun hoparlör ile salon dışına ya da kameralarla televizyon ekranlarına aktarılması durumunda eser sahibinin izni gerekecektir. Aksi halde eser sahibinin telif haklarından temsil hakkı ihlal edilmiş olacaktır.

Bazı eser türlerinin temsilinin yalnızca icracı sanatçılar aracılığıyla gerçekleştirileceği belirtilmiş olup; sahne eserleri de bu kapsamda kabul edilmiştir. Buna göre, bir tiyatro oyununun temsili için eser sahibinden yetki alan sanatçı kendi temsiline mahsus olmak üzere eser sahibinin haklarına komşu bir takım haklara sahip olacaktır (Erel, 2009: 176). Konu, bağlantılı haklar başlığı altında ayrıca incelenecektir.

Temsilde önemli olan husus, eserden istifade imkanı veren aktarma eyleminin geçici yani uçucu olmasıdır (Ayiter, 1975: 131). Eserden yararlanmak için kullanılan araçların da sabit olması şart değildir; ancak eserden yararlanma geçici olmalı, yararlanma anıyla sınırlı kalmalıdır (Erel, 2009: 176). Örneğin, CD ile kayıt altına alınmış bir tiyatro temsilinin halka izlettirilmesi ve kayıt bitince sonlandırılmasında durum böyledir. Bu durum ile eserin tiyatro salonunda oyuncular tarafından canlı icrası arasında “temsil hakkı” bakımından fark yoktur.

Bir diğer husus, eserin kamuya karşı, umumi bir yerde temsil edilmiş olmasıdır. Temsil kişiye özel olarak yani umuma açık olmayan yerlerde gerçekleştirildiğinde eser sahibinin temsil hakkı ihlal edilmiş olmaz (Karahana ve diğer., 2015: 99). Aile ve dost çevresi dışında kalan yerler umumi yer sayılmakla beraber, umumi yere girişin ücretli ya da ücretsiz olması önem taşımamaktadır (Erel, 2009: 177). Önemli olan eseri temsil edenlerle eserin sunulduğu topluluk arasında kişisel bağlantı olmamasıdır. Katılımcı sayısının fazlalığı da, kişisel bağlantı bulunmadığı yönünde bir emare teşkil edecektir; ancak bu konuda kesin bir sayı verilmesi mümkün değildir (Karahana ve diğer., 2015: 101). Eserin kamuya sunulmuş sayılıp sayılmayacağı her somut olayda verilere göre ayrı ayrı değerlendirilecektir.

Kanun metninde, FSEK 33 ve 43. maddelerin saklı tutulduğu belirtilmiştir. Konu, çalışmamızın devamında “hakların sınırlandırılması” başlığı altında ayrıca incelenecektir.

3.2.2.5. Yayın ve Umuma İletim Hakkı

Eski Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda “radyo ile yayın hakkı” başlığı altında düzenlenmiş olan umuma iletim hakkı, 4630 sayılı kanun ile yapılan değişiklikten sonra Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 25. maddesinde “işaret ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı” başlığı ile yeniden düzenlenmiştir. Buna göre:

Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz yayın yapan kuruluşlar vasıtasıyla veya dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanan eserlerin bu kuruluşların yayınlarından alınarak başka yayın kuruluşları tarafından yeniden yayınlanması suretiyle umuma iletilmesi hakkı münhasıran eser sahibine aittir (fıkra 1). Eser sahibi, eserinin aslı ya da çoğaltılmış nüshalarının telli veya telsiz araçlarla satışı veya diğer biçimlerde umuma dağıtılmasına veya sunulmasına ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda eserine erişimi sağlamak suretiyle umuma iletimine izin vermek veya yasaklamak hakkına da sahiptir (fıkra 2). Bu madde ile düzenlenen umuma iletim yoluyla eserlerin dağıtım ve sunumu eser sahibinin yayma hakkını ihlal etmez (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Esasen, eserin elektromanyetik dalgalarla yayını bir tür dolaylı temsildir; zira temsilde bulunması gereken “eserden geçici yararlanma” ve “temsilin kamuya yönelik olması” unsurları yayın halinde de mevcuttur. Ancak radyo, televizyon gibi kitlesel iletişim araçları çok daha geniş kitlelere hitap etmesi bakımından önem taşımaktadır ve bu nedenle de eserin yayın yolu ile temsili başlı başına bir mali hak türü olarak kabul edilmiştir (Erel, 2009: 183).

25. maddenin 1. fıkrasında düzenlenmiş olan yayın hakları kapsamında; eser sahibinin hakkı, yayının telli veya telsiz araçlarla yayın yapan kuruluştan alınarak yeniden yayınlanması yetkisini de içermektedir. Burada temel kavram “yayın”dır. Yayın ise eserin yayın tekniği ile kamuya iletilmesidir. Telif hukuku bakımından önemli olan yayının alınması, kabul edilmesi değil; yayının yapılmasıdır (Karahan ve diğ., 2015: 103). Yeniden yayın ile kast edilen; yayının, yayını ilk defa yapan kuruluştan alınıp başka bir yayın kuruluşu tarafından tekrar yayınlanmasıdır. Bu nedenle, bir yayın kuruluşunun kendi yayını bir kez daha yayınlaması, yeniden yayın değildir (Erdil, 2016: 53). Örneğin “Buluşma Noktası” isimli bir tiyatro temsilinin A kanalında yayınlanması eser sahibinin yayın hakkı ile ilgilidir. Bu yayının daha sonra B kanalı tarafından alınarak yeniden yayını ise, “yeniden yayın” hakkıyla ilgilidir. Yayın hakkının kapsamına ise, elektromanyetik dalgalarla yapılan her türlü yayın girmektedir. Bu nedenle kanun maddesinin gelecekteki teknik gelişmeleri de kapsayacak şekilde kaleme alındığı belirtilmiştir (Erel, 2009: 183).

Umuma iletim, objektif olarak belirlenecektir. Şöyle ki, iletimi gerçekleştirenin kişisel düşüncesinin umuma iletim olmamasının bir önemi yoktur. Bu nedenle, etkinliğin gerçekleştirildiği alanın umuma kapalı olduğunun belirtilmesi yetmez. Yabancıların o yere fiilen girmelerinin engellenip engellenmediğine bakmak gerekecektir (Karahan ve diğ., 2015: 101). “Umum” kavramı ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda tanımlanmamıştır. Bu kavram ile ifade edilmek istenenin ne olduğu madde 24 kapsamında yukarıda ele alınmıştır. Madde 24 kapsamındaki “umum” kavramı ile madde 25 kapsamındaki “umum” kavramı aynı olup; her iki hükümdeki “umuma arz” ibaresinin de kaynağının, Fikir ve Sanat Eserleri

Kanununun “alenileşmiş ve yayımlanmış eserler” başlığı altında düzenlenmiş olan 7. maddesi olduğu belirtilmiştir (Tekinalp, 2004: 179).

Umuma iletim (yayın) hakkı, yayım (yayma) hakkı ile karıştırılmamalıdır. FSEK m. 25’te düzenlenen yalnızca bir dolaylı temsil vasıtası olan “umuma iletim (yayın)” hakkıdır ve yayma hakkı ile herhangi bir ilgisi yoktur. Örneğin; bir eserin internet üzerinden indirilmesi çoğaltma, internet üzerinden sunulması ise umuma iletim hakkıdır (Karahana ve diğ., 2015: 98).

Radyo, televizyon, internet gibi araçlarla yayınlanmış olan bir eseri, insanların kişisel ortamları içinde dinlemeleri veya seyretmeleri serbesttir; ancak bu yayının tekrardan yayınlaması, nakledilmesi telif hakkının ihlal edilmesi anlamına gelecektir. Ancak ülkemizde, bu tür eylemler başlı başına kazanç sağlama amacı taşıyorsa kabul görmektedir. Yasaklanmış olan husus, bu dinletinin ücrete tabi tutulmasıdır (Erel, 2009: 184). Örneğin; bir otelde, lokantada ya da benzeri bir yerde Türkçe pop şarkılarının hoparlörle yayın yapılması uygulamada kabul görmektedir. Bu noktadan hareketle, sözgelimi; Tayfun Türkili’nin yazdığı “Yankesici” adlı tiyatro eserinin radyo yayınının bir lokantada müşterilerin de duyabileceği ses seviyesinde dinlenilmesinin, kar amacı güdülmemesi koşuluyla kabul göreceğini söylemek mümkün olacaktır.

Bir tiyatro oyunu; bir internet sitesine, radyo ya da televizyon kanalına satılmasının ardından, yıllar içinde defalarca yayınlanabilmektedir. Bu durumda, eser sahibine her yayın için ayrıca telif ücreti ödenip ödenmeyeceğine ilişkin herhangi bir emredici yasa hükmü bulunmamaktadır. Bu noktada tarafların iradelerinin ne yönde olduğuna bakılacaktır; zira taraflar, aralarında yapacakları sözleşmede, Borçlar Kanunu’nun tanıdığı sözleşme serbestisi kapsamında sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlüğüne de sahiptirler (Hukuk Dergisi, 2016). Sözleşmeler, çalışmamızın devamında incelenecektir (bkz.: 3.6.). Taraflar arasında herhangi bir sözleşme akdedilmemiş olması veya akdedilen sözleşmeye aykırı davranılması durumunda ise, telif hakkının ihlal edildiğini iddia eden tarafın ceza ve hukuk davası açma olanağı bulunmaktadır. Bakanlık, duruma müdahale etmez ve ödenmeyen telif ücretlerini

ödeme gibi bir yükümlülük altında da değildir (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, 2017). Hukuk ve ceza davaları çalışmamızın dördüncü bölümünde incelenecektir.

3.2.2.6. Pay ve Takip Hakkı

Bazı büyük sanatçıların eserleri, hayatlarının sonuna doğru ya da ölümlerinden sonra değerlendirilmekte ve akıl almaz fiyatlara tekrar satılabilmektedir. Sanat tarihinde bu durumun pek çok kez yaşandığı belirtilmiştir (Ayiter, 1972: 138). Her ne kadar, pay ve takip hakkı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun “mali haklar” kısmında düzenlenmiş olmasa da, bu hakkın eser sahibinin mali haklarından bir tanesi olduğu şüphe götürmemektedir. Hakkın kullanılması, hükümet tarafından çıkarılacak kararnameye bağlı olduğu için, pay ve takip hakkı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun “hükumete tanınan yetkiler” başlığını taşıyan IV. Bölümünde, 45. maddede düzenlenmiştir. Ancak bu durum doktrinde eleştirilmektedir (Şahin, 2010: 147). Eserlerinin asıllarını düşük bedellerle satan ve yıllar sonra tanınan birer sanatçı haline geldiklerinde, eserlerinin asılları kat kat yüksek bedellere satılan eser sahipleri ya da eser sahiplerinin hayatta olmamaları durumunda mirasçıları “pay ve takip hakkı” kapsamında koruma altına alınmıştır. Bu hak, hakkaniyet gereği yasalarca tanınmıştır.

Pay ve takip hakkı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 45. maddesinde “güzel sanat eserlerinin satış bedellerinden pay verilmesi” başlığı altında düzenlenmiştir. Madde başlığı her ne kadar güzel sanat eserlerine özgü olsa da, FSEK madde 2, bent 1’de sayılan eserler de 45. madde kapsamına alındığı için, pay ve takip hakkı çalışmamızda genel hatlarıyla yer alacaktır. Zira, tiyatro eserleri de FSEK madde 2, bent 1 kapsamında, dil ve yazı ile ifade olunan eserler kategorisindedir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 45. maddesinin tiyatro eserleri ile ilgili olan kısmı şu şekildedir:

Mimari eserler hariç olmak üzere, bu kanunun ... 2. maddesinin 1 numaralı bendinde ... sayılıp da yazarlarla bestecilerin el yazısıyla yazılmış eserlerinin asıllarından biri, eser sahibi veya mirasçıları tarafından bir defa satıldıktan sonra, koruma süresi

içinde, bir sergide veya açık artırmada yahut bu gibi eşyayı satan bir mağazada veya başka şekillerde satış konusu olarak el değiştirdikçe, bu satış bedeli ile bir önceki satış bedeli arasında açık bir nispetlilik bulunması halinde, her satışta, satışı gerçekleştiren gerçek veya tüzel kişi, bedel farkından münasip bir payı eser sahibine, o ölmüşse miras hükümlerine göre ikinci dereceye kadar (ve bu derece dahil) yasal mirasçılara ve eşine, bunlar da yoksa ilgili alan meslek birliğine Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir kararname ile belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde ödemekle yükümlüdür. Kararnamede: 1. Bedel farkının yüzde onunu geçmemek şartıyla farkın nispetine göre tespit edilecek bir pay tarifesi; 2. Bedeli kararnamede tesbit edilecek miktarı aşmayan satışların pay vermek borcundan muaf tutulacağı; 3. Eser türleri itibariyle hangi mesleki birliğin hangi kolunun ilgili sayılabileceği; gösterilir. Satışın gerçekleştiği müessese sahibi satıcı ile birlikte müteselsilen sorumludur. Cebri satış hallerinde pay ancak diğer alacaklar tamamen ödendikten sonra ödenir. Pay verme borcunun zamanaşımı, bu borcun doğumuna sebep olan satıştan itibaren beş yıldır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Pay ve takip hakkının daha iyi anlaşılması için konuyu bir örnekle açıklayalım: 1985 yılında X kişi tarafından kaleme alınmış bir tiyatro eserinin orijinal el yazması, o tarihte 100 Türk Lirası karşılığında Y kişisine satılmıştır. 2015 yılı geldiğinde ise X kişisi artık dünyaca tanınan bir yazardır. Bu süre boyunca eserin orijinal el yazmalarını elinde bulunduran Y kişisi, 2017 yılında bir müzayedede açık artırma sonucu, el yazmalarını 500.000 Türk Lirası karşılığında satmıştır. Bu durumda yazar X, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 45. maddesi uyarınca, satış tarihinden itibaren 5 yıl içinde bu değer artışından pay talep edebilecektir. Yazar X, bu payı satıcıdan talep edebileceği gibi, satışın gerçekleştiği müessesenin sahibinden de talep edebilecektir. Zira; kanun maddesinde açıkça, satıcı ile satışın gerçekleştiği müessese sahibinin birlikte müteselsilen sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Pay ve takip hakkının, FSEK m. 45 uyarınca ileri sürülebilmesi için şu şartlar birlikte gerçekleşmelidir: 1. Eserin satışı bir sergide, açık artırmada ya da bu gibi eşyaları satan mağazada yapılmış olmalıdır. Tiyatro eserleri bakımından “bu gibi eşya satan mağaza” ibaresi ile ifade edilen kanımızca kitabevidir. 2. Satış bedeli ile bir önceki satış bedeli arasında bariz bir orantısızlık olmalıdır. Bu husus, her somut olaya göre ayrıca değerlendirilecektir. 3. Tekrar satış işlemi yasal koruma

süresi içinde yapılmalıdır. Koruma süreleri çalışmamızın devamında, ayrı bir başlık altında incelenecektir.

Kanun metninde, mirasçılar bakımından “ikinci derece dahil” yasal mirasçılar sınırlaması getirilmiştir. Buna göre; ölen eser sahibinin çocukları, çocukları yoksa anne-babası, anne- babası hayatta değilse kardeşleri ve bu kişilerle birlikte varsa eşi hak sahibi olacaktır. Tüm bu kişilerin olmaması durumunda da hak sahibinin ilgili alandaki meslek birliği olacağı belirtilmiştir. Meslek birlikleri, çalışmamızın devamında incelenecektir.

3.2.3. Mali Hakları Kullanma Yetkisine Sahip Olanlar

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 18. maddesi uyarınca, mali ve manevi hakları kullanma yetkisi yalnızca eser sahibine aittir. Buna göre, eser sahibi mali haklar üzerinde dilediği tasarrufları yapabilecek, mali haklarının tümünü ya da bir kısmını, kısmen veya tamamen başkasına devredebilecektir. Eser sahibi, mali haklarını bizzat kendisi ya da temsilci vasıtasıyla devredebilir. Ayrıca, meslek birliği aracılığıyla da devir işlemi yapılabilir. Bunlara ek olarak; mali hakların tamamı, hak sahibinin ölümü ile mirasçılara intikal edecektir. Mali hakların hacz edilmesi de mümkündür (Erdil, 2016: 56).

3.3. Diğer Haklar

Hem mali hem manevi karakter taşımaları nedeniyle, cayma hakkı ve vazgeçme hakkı “diğer haklar” başlığı altında incelenecektir.

3.3.1. Cayma Hakkı

Cayma hakkının manevi hak yönünün ağır bastığı belirtilmiştir (Karahan ve diğ., 2015: 107). Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun “cayma hakkı” başlıklı 58. maddesi şu şekildedir:

Mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kimse, kararlaştırılan süre içinde ve eğer bir süre tayin edilmemişse icabı hale göre münasip zaman içinde hak ve salahiyetlerden gereği gibi faydalanmaz ve bu yüzden eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlal edilirse eser sahibi sözleşmeden cayabilir (fıkra 1). Cayma hakkını kullanmak isteyen eser sahibi sözleşmedeki hakların kullanılması için noter vasıtasıyla diğer tarafa bir mehil vermeye mecburdur. Hakkın kullanılması, iktisap eden kimse için imkansız olur veya tarafından reddedilir yahut bir mehil verilmesi halinde eser sahibinin menfaatleri esaslı surette tehlikeye düşer ise mehil tayinine lüzum yoktur (fıkra 2). Verilen mehil neticesiz geçerse veya mehil tayinine lüzum yoksa noter vasıtasıyla yapılacak ihbar ile cayma tamam olur. Cayma ihbarının tebliğinden itibaren 4 hafta geçtikten sonra caymaya karşı itiraz davası açılmaz (fıkra 3). İktisap edenin mali hakkı kullanmamakta kusuru yoksa veya eser sahibinin kusuru daha ağır ise hakkaniyet gerektiği hallerde iktisap eden, münasip bir tazminat isteyebilir (fıkra 4). Cayma hakkından önceden vazgeçme caiz olmadığı gibi bu hakkın dermeyanını (ileri sürülmesini) iki yıldan fazla bir süre için meneden takyitler (sınırlamalar) de hükümsüzdür (fıkra 5). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Cayma hakkının kullanılabilmesi için, 58. maddenin 1. fıkrasında belirtilmiş olan üç koşulun da birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu üç koşul gerçekleştiğinde, eser sahibinin cayma hakkını kullanabilmesi için karşı tarafın kusurlu olması gerekmez. Ancak, karşı tarafın mali hakkı kullanmamakta kusuru yoksa veya kusuru olup da eser sahibinin kusuru daha ağır ise, hakkaniyet gereği eser sahibinden uygun bir tazminat talep edilebilir. Cayma hakkından vazgeçilemeyeceği gibi, bu hakkın sahibi tarafından kullanılmasını iki yıldan fazla süreyle yasaklayan sözleşme şartları da geçersiz sayılacaktır (Karahan ve diğ., 2015: 107).

3.3.2. Vazgeçme Hakkı

Vazgeçme hakkı, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun "sözleşme ve tasarruflar" başlığını taşıyan 4. bölümünde, 60. madde kapsamında düzenlenmiştir. Buna göre:

Eser sahibi yahut mirasçıları, kendilerine kanunen tanınan mali haklardan, önceden vakı tasarruflarını ihlal etmemek şartıyla, bir resmi senet tanzimi ve bu hususun Resmi Gazete'de ilanı suretiyle vazgeçebilirler (fıkra 1). Vazgeçme, ilan tarihinden başlayarak koruma süresinin bitmesi halindeki neticeleri doğurur (fıkra 2). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun maddesine ek olarak belirtmek gerekir ki, eser sahibi önceden gerçekleştirmiş olduğu devir ve lisans gibi tasarruf işlemlerine konu olan mali haklarından vazgeçemez (Karahana ve diğ., 2015: 108).

3.4. Telif Haklarının Sınırlandırılması

Hakların sınırlandırılması, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun üçüncü bölümünde, “tahditler” ana başlığı altında madde 30 ve devamında düzenlenmiştir.

3.4.1. Kamu Düzeni

Telif haklarının kamu düzeni gerekçesiyle sınırlandırılması, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 30. maddesinde “amme intizamı mülahazasıyla” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre:

Eser sahibine tanınan haklar, eserin ispatı maksadıyla mahkeme ve diğer resmi makamlar huzurunda ve aleltilak zabıta ve ceza işlerinde bir muameleye konu teşkil etmek üzere kullanılmasına mani değildir. Fotoğraflar, umumi emniyet mülahazasıyla veya adli maksatlar için sahibinin rızası alınmaksızın, resmi makamlar veya bunların emriyle başkaları tarafından her şekilde çoğaltılabilir ve yayılabilir (fıkra 1). Eserin herhangi bir suretle ticaret mevkiine konmasını, temsilini veya diğer şekillerde kullanılmasını meneden yahut müsaade veya kontrole bağlı tutan kamu hukuku hükümleri saklıdır (fıkra 2). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Eser sahipliğinin ispatı, mali ya da manevi hakların ihlal edilip edilmediğinin ortaya çıkarılması gibi durumlarda; yasalar tarafından korunan bir eser, sahibinin rızası alınmaksızın mahkeme ve ilgili diğer resmi makamlar huzurunda kullanılabilir. Aynı şekilde, yasa maddesi uyarınca fotoğraflar da genel emniyet veya adli amaçlar için resmi makamlarca çoğaltılabilecek, kamuya sunulabilir. 30. maddenin 2. fıkrası gerekçe gösterilerek, kamu hukuku gereği, eserin telif hakkı sahibi tarafından kullanılması izne tabi tutulabilecek hatta tamamen de engellenebilecektir (Karahana ve diğ., 2015: 109). Örnek olarak; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 226. maddesi gereği müstehcen görüntü ya da söz içeren bir tiyatro

temsilinin çocuklar tarafından izlenmesinin engellenmesi, 5187 sayılı Basın Kanununun 20. maddesi gereği cinsel saldırı, intihar veya cinayete özendirilen bir tiyatro eserinin kamuya sunulmasının önlenmesi, 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanununun 1. maddesi uyarınca 18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde olumsuz izler bırakacak tiyatro eserlerinin çocuklara izletilmesine mani olunması gösterilebilir.

3.4.2. Genel Yarar ve İktibas, İntihal, Esinlenme Kavramları

Genel yarar gerekçesiyle telif haklarının sınırlandırılması, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 31 ve 37. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Aşağıda, tiyatro eserleri için de geçerli olacak sınırlamaları düzenleyen kanun maddeleri belirtilecektir. Bunlardan ilki “temsil serbestisi” başlığı altında düzenlenen 33. maddedir. Buna göre: “Yayımlanmış bir eserin, tüm eğitim ve öğretim kurumlarında, yüz yüze eğitim ve öğretim maksadıyla doğrudan veya dolaylı kar amacı gütmeksizin temsili, eser sahibinin ve eserin adının mutlak şekilde açıklanması şartıyla serbesttir.” 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun maddesinde düzenlenmiş olan serbestiden yalnızca okullarda değil belediyeler tarafından organize edilen kurslarda da faydalanılabileceği belirtilmiştir (Karahana ve diğ., 2015: 111). Kanunda “tüm eğitim kurumları” ibaresi geçmektedir. Bu nedenle yüz yüze eğitim veriliyor olması koşuluyla; özel sektör tarafından kurulup işletilen eğitim kurumları ile belirli bir sınava veya mesleğe hazırlık için düzenlenen kursların da 33. madde kapsamında değerlendirilmesi gerekir (Bozbel, aktaran Kuyurtar, 2012) Buna göre örneğin; bir tiyatro eseri edebiyat dersinde okunabilecek, belediyenin açmış olduğu tiyatro kursunda sahne çalışması amacıyla temsil edilebilecektir.

“Eğitim ve öğretim için seçme ve toplama eserler” başlığı altında düzenlenmiş olan bir diğer sınırlama sebebi FSEK madde 34’te düzenlenmiştir. Kanun maddesinin konumuz ile ilgili kısmı şu şekildedir:

Yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde iktibaslar yapılmak suretiyle, hal ve vaziyetinden eğitim ve öğretim gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi serbesttir. ... Ancak bu serbestlik, hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir sebep olmadan zarar verir veya eserden normal yararlanma ile çelişir şekilde kullanılamaz (fıkra 1). Münhasıran okullara mahsus olarak hazırlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onanan (okul-radyo) yayımları için de birinci fıkra hükümleri uygulanır (fıkra 2). Yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, iktibaslar yapılmak suretiyle eğitim ve öğretim gayesi dışında seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi ancak eser sahibinin izniyle mümkündür (ek fıkra). Bütün bu hallerde eser ve eser sahibinin adı mütad şekilde zikredilmek icap eder (son fıkra). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Alıntının, amacın haklı göstereceği bir oranda yapılması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre örneğin; bir yazarın tiyatro eserinin %90'ı veya tamamı kullanılamayacaktır. Yargıtay'ın görüşü bu yöndedir¹⁸ (Suluk ve Orhan, 2005: 537).

Genel yarar gerekçesiyle telif haklarına getirilen sınırlamalardan bir diğeri de “iktibas serbestisi” başlığı altında, FSEK madde 35’te düzenlenmiştir. Buna göre:

Bir eserden aşağıdaki hallerde iktibas yapılması caizdir: Alenileşmiş bir eserin bazı cümle ve fıkralarının müstakil bir ilim ve edebiyat eserine alınması; yayımlanmış bir bestenin en çok tema ve yayımlanmış diğer eserlerin, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla bir ilim eserine konulması; ... İktibasın belli olacak şekilde yapılması lazımdır. İlim eserlerinde, iktibas hususunda kullanılan eserin ve eser sahibinin adından başka, bu kısmın alındığı yer belirtilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Başlığı “röportaj” iken 21.02.2001 tarihinde “haber” olarak değiştirilen konu ile ilgili son düzenleme FSEK 37’de yer almaktadır. Buna göre:

Haber mahiyetinde olmak ve bilgilendirme kapsamını aşmamak kaydıyla, günlük hadiselerle bağlı olarak fikir ve sanat eserlerinden bazı parçaların işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan vasıtalarla alınması mümkündür. Bu şekilde alınmış parçaların çoğaltılması, yayılması, temsil edilmesi veya radyo ve televizyon gibi araçlarla yayınlanması serbesttir. Bu serbestlik, hak sahibinin hukuki menfaatlerine

¹⁸ Yarg., 11. HD., 7065 E., 9425 K., 18.11.2000 T. (Suluk ve Orhan, 2005: 537).

zarar verecek şekilde veya eserden normal yararlanmaya aykırı biçimde kullanılamaz. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (1951).

37. madde uyarınca basının haber verme kapsamında eserden yararlanma serbestisi, eser veya eser sahibi ile ilgili olay güncelliğini koruduğu sürece söz konusu olacaktır. Verilen haber, eser veya eser sahibi ile ilgili olmalıdır (Erdil, 2016: 65).

İktibas, kelime olarak “alıntı, alıntılanmak, bir yazıya başka bir yazarın yazısından alınmış parça eklenmesi” anlamına gelmektedir (Öncü, 2009: 5). Bir eserde yer alan bazı kısımların, başka bir eserde kullanılması iktibastır. Alenileşmemiş bir eserden iktibas yapılması mümkün değildir (Sengel, 2009: 80). İlim ve edebiyat eserleri bakımından iktibas yapılacak eserin yayımlanmış olması şart koşulmamıştır (Öncü, 2009: 169). Alenileşmiş bir eserden bazı cümlelerin, paragrafların başka bir esere konulması, kaynak göstermek suretiyle gerçekleştirilmelidir. İktibas serbestisi; bilim ve sanatın yararına konulmuştur (Tekinalp, 2004: 188). Eğitim, bilim, sanat ve kültürün gelişmesi amaçlanmıştır. İktibas yapılırken, alıntının yapıldığı eser kaynak olarak gösterilmek zorundadır. Aksi halde intihalden yani fikir hırsızlığından söz edilecektir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda telif koruması eserin parçaları için de geçerli olduğundan, başkasına ait bir eserin yalnızca bir parçasından alıntı yapılması durumunda da kaynak gösterilmesi zorunludur (Suluk ve Orhan; 2005: 540).

İntihal kavramı kanunlar tarafından tanımlanmadığından doktrinde çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun mimarı olan Hirsch, başka bir kimse tarafından yaratılan sanat eserini kendisine mal eden kimsenin eylemini intihal olarak ifade etmiş, bu kişinin de “müntahil” olduğunu belirtmiştir (Hirsch, 1948: 176). Yani intihal, başkasının eserini kendi eseri gibi göstermek anlamına gelmektedir. Bir eserden alıntı yapıp da eser sahibinin adının zikredilmemesi durumunda da intihal söz konusu olacaktır. İntihal, halk dilinde “eser hırsızlığı” olarak da anılmaktadır ve intihal sonucu meydana getirilen eser de “çalıntı

eser” niteliğini taşımaktadır (Tekinalp, 2004: 190). Bir başka tanıma göre; aleni olarak sahibi bulunan veya yayınlanmış bir eserden, eser sahibinin adı belirtilmeden münasip görülmeyecek ölçüde aktarma yapılması da intihaldir. İntihalde bulunan kişi başkasının eserini kendi eseri gibi göstermektedir (Yasaman, 2006: 287). İntihal neticesinde hakkı ihlal edilen kişilerin başvurabilecekleri hukuki yollar çalışmamızın dördüncü bölümünde incelenecektir.

Esinlenme ise, intihal eylemindeki gibi fikir hırsızlığı boyutuna ulaşmayan masum alıntılardır. Sanatçılar, yaratıcı çalışmalar yaparken, imge bulmak için geçmiş eserlere dönüp bakmaktadırlar (Cameron, 2012: 176). Jerome David Salinger’a ait “yazar olmadan önce bir okurdunuz” (Bruder ve diğ., 2013: 19) sözü de bu durumu destekler niteliktedir. Eserin esinlenme ile üretilmiş olmasının herhangi bir telif hakkı tecavüzü teşkil etmediği mahkemeler nezdinde görülen davalarda bilirkişi raporlarına da konu olmuştur.¹⁹ Kişinin gördüğü, okuduğu ya da dinlediği bir eserden etkilenmesi ya da ilham alması mümkün ve tabiidir. Burada önemli olan husus, esinlenerek meydana getirilen eserin esinlenen eserden müstakil olması; yani kendine has özellikler barındırmasıdır (Ceritoğlu, 2008: 127). Her sanatçı, eser meydana getirme sürecinde duyuları ile algıladıklarından, yaşadıklarından ilham almakta ve böylece hayal güçlerini besleyebilmektedir. Her sanat eseri de, bunların bir tür dönüşümü olarak karşımıza çıkabilir ve her birinden izler taşıyabilir. Dolayısıyla, meydana getirilmiş eserlerin bir başka eser sahibine şevk vermesini yasal yaptırımlarla engellemek, hayatın olağan akışı ile bağdaşmayacak; sanatçıların üretkenliğine ciddi ölçüde ket vuracaktır. Burada önemli olan, meydana getirilmiş olan bir eserin, bir başkası tarafından hakkaniyet sınırlarını aşacak oranda kopya edilip edilmediğidir. Bu hususta da, her somut olay için somut veriler ışığında ayrı ayrı değerlendirme yapılması gerekecektir.

Özetlemek gerekirse, bir eserden kısmen de olsa birebir alıntı yapmak ve kaynak göstermemek intihal suçuyken, daha önce meydana getirilmiş bir eserden

---

¹⁹ İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi, 2002/28 E., İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi 2002/810 E. (Sengel, 2009: 136).

ilham almak esinlenmedir. İntihal suçunun oluşmaması için “makul bir ölçüyü geçmemek” suretiyle alıntı yapılmalı ve alıntı yapılan kaynak belirtilmelidir. Zira sanatçı hayal gücünü uyarabilmelidir. çünkü Sanatçının enstrümanı bu sayede hayata geçebilecektir ve onsuz hiçbir işlev görmez (Adler, 2014: 57). Uygulamaya baktığımızda, mahkemeler her somut olayın durumuna göre eserin özgünlüğünü, bağımsızlığını değerlendirmekte ve makul ölçünün aşıp aşılmadığına karar vermektedirler. Ancak bu sistemin işleyişi her zaman çok da kolay olmamaktadır. Bu nedenle, Türk Medeni Kanununun 2. maddesinde yer alan “dürüstlük kuralı” da başvurulan bir kaynaktır. Bir eser meydana getirirken başka bir eserden istifade edilmesine olanak sağlanmıştır; ancak bu durum gaspa varmamalıdır. Bir eserde yapılan alıntılar, ortaya çıkarılan yeni esere galip geliyorsa; artık dürüstlük kuralına uygun, masum bir alıntıdan söz edilemeyecektir (Sengel, 2009: 134,135). Görüldüğü gibi, esinlenme ve intihalin ayırt edilmesine olanak sağlayacak objektif ölçütler yasada yer almamaktadır. Yargılama sürecinde hakimler tarafından, bu sorunun çözümü için bilirkişi raporu talep edilmektedir. Böylece alanında uzman kişilerden oluşan bilirkişi heyeti, somut olayın verilerini inceleyerek, eylemin esinlenme sınırları içerisinde mi kaldığı yoksa intihal mi sayıldığı hususunda görüş bildireceklerdir. Burada altı çizilmesi gereken husus, hakimlerin dosyaya ibraz edilen bilirkişi raporu ile bağlı olmadıklarıdır. Buna göre örneğin; hakimler, başka bir bilirkişi heyetinden ikinci kez bilirkişi raporu alınmasına karar verebilecekleri gibi, ikinci bilirkişi raporunun davayı sonuçlandırmak için yeterli bulunmaması durumunda üçüncü kez de bilirkişi raporu alınmasına hükmedebileceklerdir. Hukuk Genel Kurulu’nun²⁰ da benimsemiş olduğu üzere; davalı tarafça tek taraflı olarak alınan ve dosyaya sunulan, resmiyet taşımayan hukuki mütalaaların hiçbir hukuki değeri yoktur ve hükme esas alınması da mümkün değildir (Akil, 2011: 695). Bilirkişilik uygulaması bakımından daha ayrıntılı bilgi; hukuk davaları bakımından 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve ceza davaları bakımından da 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda yer almaktadır.

---

²⁰ Yarg. HGK. 2008/4-734 E., 2008/766 K., 24.12.2008 T. (Akil, 2011: 695).

3.4.3. Özel Menfaat

Bir eserin özel menfaat düşüncesiyle kullanılması kişisel kullanma olarak da ifade edilmektedir. Buna göre, bir tiyatro eserinin kar amacı güdülmeksizin, kişisel kullanıma özgülenmek şartıyla kural olarak bir adetle sınırlı olarak kopyalanması mümkündür. Kişisel kullanım, çoğaltma hakkının da istisnasıdır (Tekinalp, 2004: 190). Alman Hukukunda üst sınır yedidir (Karahan ve diğ., 2015: 114). Şahsi kullanım yetkisi, sadece eser üzerindeki çoğaltma hakkını kapsamaktadır (Erdil, 2016: 66).

Özel menfaat nedeniyle sınırlama, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda "hususî menfaat mülahazasıyla" ana başlığı altında düzenlenmiştir. Kişisel kullanıma ilişkin "şahsen kullanma" başlıklı 38. maddenin ilgili kısmı şu şekildedir:

Bütün fikir ve sanat eserlerinin kar amacı güdülmeksizin şahsen kullanmaya mahsus çoğaltılması mümkündür. Ancak, bu çoğaltma hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir sebep olmadan zarar veremez ya da eserden normal yararlanmaya aykırı olamaz (fıkra 1). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Meşru menfaat ile kast edilen, mali ve manevi hakların temelinde yer alan menfaattir. Kanun koyucu, haklı sebeplerin varlığı halinde, zarar olsa bile bu zararı eser sahibinin kabullenmesini öngörmüştür. Eğitim, öğretim, tek bir kopya alımı ya da kar amacı bulunmaması birer haklı sebeptir (Tekinalp, 2004: 191). Çoğaltılan hüsha hiç bir şekilde şahsi ihtiyacın üzerinde olmamalı, şahsi çevre dışına hitap ettirilmemelidir (Erdil, 2016: 66). Örneğin, bir öğretmenin, bir tiyatro metninin bir kısmının birden çok fotokopisini çektirip sınav sorusu ekleyerek öğrencilerine dağıtması durumunda, öğretim amacı telif hakkı aleyhine doğan zararı haklı gösterebilecektir. Buna karşılık, kitabın ilgili bölümlerinin çoğaltılarak fotokopici tarafından öğrencilere satılması durumunda aynı şey söylenemez.

İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre şahsen kullanma, kişisel zevk ve ihtiyaç için kullanmayı ifade etmektedir (Tekinalp, 2004: 192). Bireyin kültür yaşamına

katılması amacıyla çoğaltma varsa, haklı sebebin olduğu kabul edilir (Suluk ve Orhan, 2005: 565).

Fotokopi ve benzeri makinelerle yapılan kopyalama işlemlerinin eser sahibinin hakları bakımından büyük tehlike oluşturduğu görülmektedir. Fotokopi, kolaylık sağlamak amacıyla kişisel kullanım kapsamında kalabilir; ancak amaç giderden tasarruf olmamalıdır (Tekinalp, 2004: 193). Bir okuyucunun 150 Türk Lirasına satılan bir tiyatro kitabını, sırf gideri azaltmak amacıyla 30 Türk Lirasına fotokopi çektirmesi örneğinde durum böyledir.

3.4.4. Engelliler Yararına Sınırlama

Telif haklarının engelliler yararına sınırlandırılması, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ek 11. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Ders kitabı dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticari amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail alfabeti ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir. Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullanılamaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Ek 11. madde ile sınırlandırılan telif hakları; çoğaltma ve ödünç verme haklarıdır. Hükümden yararlanabilmek için, yayımlanmış veya alenileşmiş bir eser olmalı ve bu eserin engelliler için hazırlanmış nüshası bulunmamalıdır (Karahan ve diğ., 2015: 122).

3.4.5. Hükümete Tanınan Yetkiler

Hükümete tanınan yetkiler, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda 42 ve 47. maddeler arasında düzenlenmiştir. Tiyatro eserlerine ilişkin olan kısımlar aşağıda belirtilecektir.

FSEK'te "hükümete tanınan yetkiler" ana başlığı altında 42. maddede "meslek birliklerinin kurulması" başlığı ile hükümetin meslek birlikleri kurmaya yetkili olduğu belirtilmiştir. Meslek birlikleri çalışmamızın devamında ayrı bir başlık altında incelenecektir.

FSEK madde 43'te ise "eser, icra, fonogram ve yapımların yayınlanmasına ve/veya iletilmesine ilişkin esaslar" konusu düzenlenmiştir. Burada önemle belirtilmesi gereken husus; devlet ve özel radyo-TV kuruluşlarının, yayınlarında kullanacakları eserlerle ilgili serbestinin 2001 yılında tamamen kaldırılmış olduğudur (Karahana ve diğ., 2015: 119). 43. madde uyarınca adı geçen kuruluşlar yayınlarında kullanacakları opera, bale, tiyatro ve benzeri sahneye konmuş eserlerle ilgili olarak, hak sahiplerinden önceden izin almak zorundadırlar. Bu eserler, "birinci kategorideki eserler" olarak kabul edilmiştir ve bu kategori için tarife belirlemek, önce yararlanıp sonra bedel ödemek mümkün değildir. Yani; bu tür eserlerin icrasının kalitesi eser sahibini birinci derecede ilgilendirdiğinden, sahneye konulmuş eserlerin iletimi önceden izni gerektirir (Tekinalp, 2004: 206).

Fikir ve sanat eserlerinin işaretlenmesine ilişkin FSEK madde 44'ün ikinci ve üçüncü fıkrasına göre;

Her türlü boş video kaseti, ses kaseti, bilgisayar disketi, CD, DVD gibi taşıyıcı materyaller ile, fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmasına yarayan her türlü teknik cihazı ticari amaçlı imal veya ithal eden gerçek ve tüzel kişiler, imalat veya ithalat bedeli üzerinden yüzde üçü geçmemek üzere Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek orandaki miktarı keserek, ay içinde topladıkları meblağı, sonraki ayın en geç yarısına kadar Kültür Bakanlığı adına bir ulusal bankada açılacak özel hesaba yatırmakla yükümlüdürler ... (fıkra 2). Bu hesapta kalan miktarlar fikri mülkiyet sisteminin güçlendirilmesi ile kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla kullanılır ... (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Eserlerin çoğaltılmasına yarayan teknik cihazları ticari amaçla imal veya ithal eden kişilerin FSEK madde 44 uyarınca ödedikleri telif ücretleri “şahsi kullanım bedeli” veya “şahsi kullanım harcı (copyright levy)” olarak adlandırılmaktadır (Karahana ve diğ., 2015: 120).

Hükümete tanınan yetkiler ile ilgili bir diğer husus FSEK madde 46’da “devletin faydalanma salahiyeti” başlığı ile düzenlenmiştir. Buna göre:

Çoğaltma ve yayımı eser sahibi tarafından açıkça men edilmemiş olan ve umumi kütüphane, müze ve benzeri müesseselerde saklı bulunan henüz yayımlanmamış veya alenileşmemiş eserler, mali haklarla ilgili koruma süresi dolmuş olmak şartıyla, bulunduğu kamu kurum ve kuruluşuna ait olur. Bunlardan kamu kurum ve kuruluşları ile bilimsel ve sair amaçla yararlanmak isteyen kişi ve kuruluşların izin alacakları merci ve bunlardan alınacak ücretlerle bu ücretlerin hangi kültürel gayelerde sarfedileceği ve diğer hususlar, ilgili kuruluşların görüşü alındıktan sonra Kültür Bakanlığınca hazırlanacak tüzükle belirlenir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun maddesinde belirtilmiş olan, henüz alenileşmemiş veya yayımlanmamış ve koruma süresi de dolmuş olan eserler üzerindeki mali hak sahipliği, yukarıda belirtilmiş olan diğer şartların da gerçekleşmiş olması koşuluyla eserin bulunduğu kamu kurum ve kuruluşlarına ait olacaktır (Erdil, 2016: 73). Eser; eser sahibinin bizzat kendisi tarafından bu kurum ve kuruluşlara verilmiş olabileceği gibi, ölmüş olması durumunda vasiyeti ile veya mirasçıların izni neticesinde de verilmiş olabilir. Tüm bu durumlarda mali hakların kime ait olacağı ve nasıl kullanılacağı yönünde herhangi bir sorun çıkmaması sebebiyle, kanun koyucu ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını hak sahibi kılmıştır (Tekinalp, 2004: 207).

Hükümet tarafından eserin kamuya mal edilmesi konusu “kamuya maletme” başlığı altında madde 47’de düzenlenmiştir. Buna göre:

Bakanlar Kurulu kararı ile memleket kültürü için önemi haiz görülen eserler üzerindeki haklar, hak sahiplerinin münasip bir bedel talep etme hakları saklı kalmak kaydıyla, eser sahibinin ölümünden sonra, koruma süresinin bitiminden

önce, kamuya mal edilebilir. Bu hususta karar verilebilmesi için eserin, Türkiye’de veya Türkiye dışında Türk vatandaşları tarafından vücuda getirilmiş olması gerekir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Koruma süresi dolduktan sonra eserden herkesin yararlanması serbest olduğundan, kamuya mal etme de gereksiz olacaktır. Eser, memleket kültürü bakımından önem arz etmelidir. Türk vatandaşları tarafından meydana getirilmeyen bir eser Türkiye’de vücuda getirilmiş olsa bile kamuya mal edilemez (Erdil, 2016: 74). Ayrıca, eser nüshaları iki yıldan beri tükenmiş olmalı ve hak sahibinin uygun bir süre içinde eserin yeni baskısını yapmayacağı tespit edilmiş olmalıdır (Suluk ve Orhan, 2005: 604; Erdil, 2016: 74). Kamuya mal etme esasen mali haklarla ilgili bir kavramdır. Ancak 2014 yasa değişikliği ile kanun metninde “mali haklar” yerine “haklar” ifadesi kullanıldığından, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının manevi hakların kullanımı hususunda da yetkilendirildiği görülmektedir (Karahana ve diğ., 2015: 122).

3.5. Telif Haklarının Koruma Süreleri

Telif haklarının koruma süreleri, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 3. bölümünde 26 ve 27. maddelerde düzenlenmiştir. Manevi haklar ve mali haklar bakımından koruma süreleri ayrı ayrı incelenecektir.

3.5.1. Mali Telif Haklarının Koruma Süreleri

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun, sürelerle ilişkin 26. maddesinin tiyatro eserlerini de kapsayan ilgili kısmı şöyledir:

Eser sahibine tanınan mali haklar zamanla mukayettir. 46 ve 47. maddelerdeki haller dışında koruma süresinin bitiminden sonra herkes, eser sahibine tanınan mali haklardan faydalanabilir (fıkra 1). Bir eserin aslı veya işlenmeleri için tanınan koruma süreleri birbirine tabi değildir (fıkra 2). Bu hüküm 9. maddenin birinci fıkrasındaki eserler²¹ hakkında da uygulanır. Koruma süresi, eserin alenileşmesinden

²¹ “Birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır.” (FSEK. m. 9/1).

önce cereyana başlamaz (fıkra 3). ... Aleniyet tarihinden başlayan süreler eserin ilk defa alenileştiği ... yıldan sonraki senenin ilk gününden itibaren hesap olunur (fıkra 5). Eser sahibinin ölümünden itibaren başlayan sürelerin hesabında, eser sahibinin öldüğü seneyi takip eden yılın ilk günü başlangıç tarihi sayılır. 10. maddenin birinci fıkasında zikredilen hallerde²² süre, eser sahiplerinden son sağ kalanın ölüm tarihinden sonra başlar (fıkra 6). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Mali hakların koruma süreleri ile ilgili bir diğer düzenleme, kanunun 27. maddesinde “sürelerin devamı” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre:

Koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam eder. Bu süre, eser sahibinin birden fazla olması durumunda, hayatta kalan son eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl geçmekle son bulur (fıkra 1). Sahibinin ölümünden sonra alenileşen eserlerde koruma süresi ölüm tarihinden sonra 70 yıldır (fıkra 2). 12. maddenin birinci fıkasındaki hallerde²³ koruma süresi, eserin aleniyet tarihinden sonra 70 yıldır, meğer ki eser sahibi bu sürenin bitmesinden önce adını açıklamış bulunsun (fıkra 3). İlk eser sahibi tüzel kişi ise, koruma süresi aleniyet tarihinden itibaren 70 yıldır (fıkra 4). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Tüzel kişilerin eser sahibi olması durumunda koruma süresinin 70 yıl olduğuna hükmeden 27. maddenin son fıkasının bugün için uygulanabilirliği yoktur. Bunun nedeni, 1995 yılında yapılan yasa değişikliği sonucu tüzel kişilerin eser sahibi olamayacağına hükme bağlanmış olmasıdır (Karahana ve diğ., 2015: 141). 4410 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki kurallara bağlı olması halinde eser sahibinin tüzel kişi de olabileceği belirtilmiştir (Suluk ve Orhan, 2005: 521).

Takma adla (nam-ı müstear) anonim olarak (isim belirtilmeden) meydana getirilen ve alenileşmeyen eserler bakımından hukukumuzda herhangi bir düzenleme yoktur. AB Süre Yönergesine bakıldığında, bu eserler bakımından da, meydana getirilmelerinden itibaren 70 yıllık koruma süresi öngörüldüğü görülmektedir (Karahana ve diğ., 2015: 141).

²² “ Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir.” (FSEK. m. 10/1).

²³ “ Yayımlanmış olan bir eserin sahibi ... belli olmadıkça, yayımlayan ve o da belli değilse çoğaltan, eser sahibine ait hak ve salahiyetleri kendi namına kullanabilir.” (FSEK . 12/1).

Koruma süresi dolan eserler kamunun kullanımına açık hale gelecektir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 46 ve 47. maddeleri bu kuralın istisnası olup; çalışmamızda “hükümete tanınan yetkiler” başlığı altında incelenmiştir.

26. maddenin 2. fıkrası uyarınca; bir eser ile onun işlenmesinin koruma sürelerinin başlama ve sona erme tarihleri birbirinden farklıdır. Maddenin 3. fıkrasına göre, kısımlara ayrılabilen eserlerin koruma süreleri de birbirinden bağımsız şekilde işlemeye başlar ve sona erer. Aynı maddenin son fıkrasındaki hallerde de 70 yıllık süre, son sağ kalan eser sahibinin ölüm tarihinden sonraki yılın başında işlemeye başlayacaktır (Suluk ve Orhan, 2005: 523).

3.5.2. Manevi Telif Haklarının Koruma Süreleri

Manevi haklar bakımından koruma süresizdir (Suluk ve Orhan, 2005: 524). Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 26 ve 27. maddelerinde düzenlenmiş olan süreler, manevi haklar için geçerli değildir. Manevi haklar, eser sahibinin yaşamı boyunca korunacaktır (Karahan ve diğ., 2015: 142). Eser sahibinin ölümü durumunda manevi hakların kimler tarafından kullanılacağı çalışmamızda “manevi telif haklarını kullanma yetkisine sahip olanlar” başlığı altında incelenmiştir (bkz.: 3.1.3.).

3.6. Telif Hakları Üzerindeki Hukuki İşlemler

Tiyatro eseri üzerindeki haklar bir bütündür. Gerek mali gerek manevi haklar, eser sahipliğinden doğan tek bir telif hakkının sağladığı çeşitli yetkilerden ibaret olup, bunlardan sadece mali haklar devir işlemlerine konu olabilir (Erdil, 2009 a: 348). Eser sahipliği statüsünün ve manevi hakların devredilemez nitelikte olduğunu belirtmiştik; zira bu haklar sahibinin kişiliğine sıkı sıkıya bağlıdır. Manevi haklar bakımından devredilebilir olan; manevi hakları kullanma yetkisidir. Devir işlemi de aşağıda belirtilecek hukuki işlemler aracılığıyla gerçekleşecektir.

3.6.1. Sağlar Arası Hukuki İşlemler

Eser sahibinin eserinden gelir elde edebilmesi, bunun için de eserin piyasaya sürülmesi son derece önemlidir. Ancak eser sahibinin adını duyurabilmesi, eserini

geniş kitlelere arz ederek ekonomik getiri sağlaması her zaman o kadar kolay olmamaktadır. Bu noktada sermaye birikimine ve üçüncü şahısların katkılarına ihtiyaç duyulacaktır. Tüm bu sebeplerle telif hakları bakımından en önemli konulardan bir diğeri de, bu sürece hizmet edecek olan hukuki işlemlerdir.

3.6.1.1. Manevi Telif Hakları Üzerindeki Hukuki İşlemler

Hukuki işlemlere konu olamayan manevi hakların kullanım yetkisi üçüncü kişilere verilebilecektir. Ancak, bu haklar eser sahibinin saygınlığını, şerefini, itibarını zedeleyecek tarzda kullanılamayacaktır. Aksi halde eser sahibi manevi hakların kullanımına engel olabilecektir. Manevi haklar kural olarak, mali haklardan yararlanabilmek için gerekli olduğu ölçüde devir edilebileceklerdir. Manevi haklar, mali haklara yapılan tecavüzleri engellemek amacıyla kullanılabilir; ekonomik bir kazanç elde etmek amacıyla devir edilemeyecektir (Tüysüz, 2007: 69).

3.6.1.2. Mali Telif Hakları Üzerindeki Hukuki İşlemler

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun metninde kullanılan “sözleşme” ibaresi ile, mali hakların devrine veya lisans verilmesine ilişkin “borçlanma işlemi” (teknik anlamı ile taahhüt işlemi); “tasarruf” ibaresi ile de mali hakkın devri ve mali hakka ilişkin lisans sözleşmesi kast edilmektedir (Aydıncık, 2006: 41).

3.6.1.2.1. Aslen Edinim

Mali hakların aslen edinimi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 48. maddesinde “aslen iktisap” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun maddesi şu şekildedir:

Eser sahibi veya mirasçıları kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve muhteva itibarıyla mahdut veya gayrimahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredilebilirler (fıkra 1). Mali hakları sadece kullanma salâhiyeti de diğeri bir kimseye bırakılabilir (Ruhsat) (fıkra 2). Yukarıdaki fıkralarda sayılan tasarruf muameleleri henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanacak olan bir esere taallük etmekte ise batıldır (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda “asli edinim” ifadesi ile kast edilen, mali hakların bizzat eser sahibinden veya eser sahibinin mirasçılarında devir veya lisans alınmasıdır (Karahana ve diğ., 2015: 125).

3.6.1.2.2. Devren Edinim

Mali hakların devren edinimi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 49. maddesinde “devren iktisap” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun maddesi şu şekildedir:

Eser sahibi veya mirasçılarında mali bir hak veya böyle bir hakkı kullanma ruhsatını iktisap etmiş olan bir kimse, ancak bunların yazılı muvafakatiyle bu hakkı veya kullanma ruhsatını diğeri birine devredebilir (fıkra 1). İşleme hakkının devrinde, devren iktisap eden kimse hakkında da eser sahibi veya mirasçılarında aynı suretle muvafakati şarttır (fıkra 2) 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Eser sahibi veya mirasçılarında mali hakkı edinen kişinin de, bu hakları bir başkasına devretmesi veya lisans vermesi durumunda, yeni hak sahibi bakımında hak devren edinilmiş olacaktır. Bunu takip eden sonraki devirler de devren edinimdir (Karahana ve diğ., 2015: 125).

3.6.1.2.3. Devir ve Lisans (Ruhsat)

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, mali hakların devri ile kullanma yetkisinin verilmesini birbirinden ayırmıştır. Yukarıda belirtmiş olduğumuz, FSEK madde 48’in 1. fıkrasında devir; 2. fıkrasında ise sadece kullanma yetkisinin verilmesi yani lisans (ruhsat) konusu yer almaktadır.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 48 ve 49. maddelerine ek olarak, “sözleşme ve tasarruflar” ana başlığı altında düzenlenmiş olan diğeri ilgili maddelerinde de belirtilmesi gerekmektedir. “Sözleşmeler” konulu “vücuda getirilecek eserler” başlıklı 50. madde metni şöyledir:

48 ve 49. maddelerde sayılan tasarruf muamelelerine dair taahhütler, eser henüz vücuda getirilmeden önce yapılmış olsa dahi geçerlidir (fıkra 1). Eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin bütününe veya belirli bir türüne taallük eden bu kabil taahhütleri taraflardan her biri, ihbar tarihinden bir yıl sonra hüküm ifade etmek üzere feshedebilir (fıkra 2). Eser tamamlanmadan önce, eser sahibi ölür veya tamamlama kabiliyetini yitirir, yahut kusuru olmaksızın eserin tamamlanması imkansız hale gelirse adı geçen taahhütler kendiliğinden münfesihi olur. Diğer tarafın iflas etmesi veya sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşmesi yahut kusuru olmaksızın kullanmanın imkansız hale gelmesi hallerinde de aynı hüküm geçerlidir (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Gelecekte yapılacak yeni hukuki düzenlemelere ilişkin “ilerideki faydalanma imkanları” başlıklı 51. madde metni ise şöyledir:

İleride çıkarılacak mevzuatın eser sahibine tanınması muhtemel mali hakların devrine veya bunların başkaları tarafından kullanılmasına ilişkin sözleşmeler batıldır (fıkra 1). İleride çıkarılacak mevzuatla mali hakların kapsamının genişletilmesi veya koruma süresinin uzatılmasından doğacak yetkilerden vazgeçmeyi yahut bunların devrini içeren sözleşmeler hakkında aynı hüküm geçerlidir (fıkra 2). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Sözleşme ve tasarrufların şekline ilişkin düzenleme, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 52. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, mali haklara dair sözleşme ve tasarruflar yazılı olmak zorundadır. Ayrıca, sözleşme ve tasarruflara konu olan mali hakların ayrı ayrı gösterilmesi de şart koşulmuştur.

Hem devir hem de lisans ile ilgili olan bir diğer hüküm “hakkın mevcut olmaması” başlığı ile 53. maddede düzenlenmiştir. Buna göre:

Mali bir hakkı başkasına devreden veya kullanma ruhsatını veren kimse, iktisap edene karşı hakkın mevcudiyetine Borçlar Kanununun 169 ve 171. maddeleri hükmünce kefilidir (fıkra 1). Haksız fiillerden ve sebepsiz mal iktisabından doğan talepler saklıdır (fıkra 2). Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Mali bir hakkın yetkisiz kişi tarafından devredilmesi veya lisansının verilmesi durumu, “salahiyetin mevcut olmaması” başlığı altında 54. maddede dzenlenmiştir. Buna göre:

Mali bir hakkı yahut kullanma ruhsatını, devre yetkili olmayan kimseden iktisap eden, iyi niyet sahibi olsa bile korunmaz (fıkra 1). Yetkili olmaksızın mali bir hakkı başkasına devreden veya kullanma ruhsatını veren kimse; yetkili bulunmadığına diğer tarafın vakıf olduğunu veya vakıf olması gerektiğini ispat etmedikçe tasarrufun hükümsüz kalmasından doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Kusur halinde mahkeme; hakkaniyet gerektiriyorsa daha geniş bir tazminata hkmedebilir (fıkra 2). Haksız fiillerden ve sebepsiz mal iktisabından doğan talepler saklıdır (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

FSEK madde 55 gereği, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, mali bir hakkın devri veya lisansının verilmesi, eserin tercüme veya diğer türde işlenmelerini kapsamaz. şayet, işleme hakkı da devredilmek isteniyorsa devir sözleşmesinde bu husus açıkça yer almalı, hangi işleme hakkının devredileceği açıkça belirtilmelidir (Tekinalp, 2004: 216).

Devir işlemi ile mali hak devredeninin mal varlığından çıkar (Karahan ve diğer., 2015: 128). Mali hakların devri bir tasarruf işlemidir (Tekinalp, 2004: 216). Mali hakkı devralan, devir işleminde öngörülen şartlar kapsamında, mali haktan tıpkı eser sahibi gibi yararlanır ve hakkı devreden de dahil olmak üzere üçüncü kişilerin haktan yararlanmasını yasaklayabilir (Aydıncık, 2006: 42). Mali hakkı devralan kişi, ayrıca mali hakkı kullanma borcu altına girmektedir (Tüysüz, 2007: 69). Devirden sonraki tasarruflar da yalnızca devralan tarafından gerçekleştirilir. Ancak, bu durumda FSEK m. 49 gereği eser sahibi veya eser sahibinin mirasçılarının yazılı izni alınmalıdır. Eser sahibinin veya mirasçılarının eseri denetlemesi ve takip etmesinin imkansızlaşmaması bakımından bu dzenleme isabetlidir (stn, 2001: 105). Devralan kişiler, manevi haklara da riayet etmelidir (Karahan ve diğer., 2015: 128). Devredilen mali hakkın kullanılması manevi hakları ihlal ederse, eser sahibi önceden müsaade etmiş olsa bile duruma müdahale edebilecektir (Aydıncık, 2006: 43).

Mali haklar birbirinden bağımsız olarak da devredilebilecektir. Bunu bir örnekle açıklayalım: “Mutluluk Der ki” isimli bir tiyatro oyunu yazan X kişi, eserin Türkiye’de kitap olarak çoğaltılma ve yayma hakkını iki yıl süreyle A’ya; Japoncaya çevrilme hakkını B’ye; eserin film olarak çekilmesi hakkını C’ye; sahnede temsil edilme hakkını da D’ye devredebilecektir.

Devir sözleşmesinin yazılı olma şartı, geçerlilik şartıdır. Devredilen haklar ayrı ayrı belirtilmelidir. Buna göre; “mali haklarımı devrettim”, “yayma vs. haklarımı devrettim”, “işleme haklarımı devrettim” şeklindeki sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır (Tekinalp, 2004: 215). Yargıtay²⁴ bir kararında, sözleşmede açıkça belirtilmiş olmasa bile sözleşmenin yorumundan hangi hakların devredildiği sonucunun ortaya çıkması durumunda, sözleşmenin uygulanma şansının olabileceği sonucuna varmıştır. Sözleşmenin yer, süre, içerik bakımından sınırlandırılmaması ise geçerliliğine etki etmeyecektir.²⁵ Anılan bu kararlar dışında Yargıtay bir çok kararında FSEK m. 52’ye aykırı sözleşmelerin geçersiz olduğunu kabul etmiştir²⁶ (Erdil, 2016: 79).

FSEK madde 48, fıkra 3 gereği henüz meydana getirilmemiş veya tamamlanacak olan bir esere ilişkin devir işlemi geçersizdir. Ancak; FSEK madde 50, fıkra 1 uyarınca bu eserlerin devredilmesine ilişkin taahhütler geçerli olacaktır.

Lisans Sözleşmesi, fikir ve sanat eseri üzerindeki mali haklar üzerinde, başkalarına bu hakları kullanma ve bunlardan yararlanma yetkisi veren sözleşmelerdir (Erdil, 2009 b: 971). Bu nedenle mali haklar hak sahibinde kalmaya devam eder (Karahana ve diğ., 2015: 128).

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi ile ilgili olarak, FSEK’te yalnızca şekil ve kısmen de içerik ile ilgili hüküm bulunmaktadır. Belirtmiş

²⁴ Yarg., 11. HD. 2004/11266 E., 2005/10524 K., 31.10.2005 T. (Erdil, 2016: 79).

²⁵ Yarg., 11. HD., 2000/5403 E., 2000/63 K., 03.07.2000 T. (Erdil, 2016: 79).

²⁶ Yarg., 11. HD., 2003/11356 E., 2003/10196 K., 31.10.2003 T.; Yarg. HGK., 2003/ 4-260 E., 2003/271 K., 02.04.2003 T.; Yarg., 11. HD., 2002/8451 E., 2003/791 K., 27.01.2003 T.; Yarg., 11. HD., 2000/1029 E., 2000/4602 K., 25.05.2000 T.; Yarg., 11. HD., 1998/10031 E., 1999/250 K., 29.01.1999 T.; Yarg., 11. HD, 1975/4967 E., 1975/7001 K., 04.12.1975 T. (Erdil, 2016: 80).

olduğumuz FSEK 48-55 maddeleri lisans sözleşmelerini de kapsadığından burada ayrıca belirtilmeyecektir. Bunlara ek olarak, kanunun 56. maddesi “ruhsat” (diğer adıyla lisans) başlığı ile düzenlenmiştir. Buna göre;

Ruhsat; mali hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesine mani değilse basit ruhsat, yalnız bir kimseye mahsus olduğu takdirde tam ruhsattır (fıkra 1). Kanun veya sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça her ruhsat basit sayılır (fıkra 2). Basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına, tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümler uygulanır (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Basit ruhsat ve tam ruhsatı bir örnekle açıklayalım. Tiyatro oyun yazarı X, oyununun temsil hakkı ile ilgili A Tiyatrosuna tam lisans (ruhsat) vermiş ise, artık başka bir tiyatroya oyununun temsil hakkının lisansını veremeyecektir. Buna mukabil A Tiyatrosuna verilen lisans basit lisans ise, oyun yazarı X, B Tiyatrosuna da aynı oyununun temsil hakkının lisansını verebilecektir. Aynı şekilde B Tiyatrosuna basit lisans verildikten sonra da, aynı oyun için söz gelimi C Tiyatrosuna lisans verilebilecektir. Yani, tam lisans veren hak sahibi, artık başkalarına tam veya basit lisans veremeyecektir. Sözleşmede aksi kararlaştırılmamış ise, tam lisans veren de artık hakkı kullanamayacaktır.

Lisans sözleşmesi de FSEK m. 52 gereği yazılı şekilde yapılmalıdır ve sözleşmeye konu olan haklar ayrı ayrı düzenlenmelidir. Burada ayrıca belirtilmesi gereken husus, tarafların yükümlülüklerini yerine getirmelerinden sonra şekle aykırılığın ileri sürülmesinin, hakkın kötüye kullanılması sayılacağıdır (Karahan ve diğ., 2015: 129).

Lisans alanın, başkalarına lisans verebilmesi için eser sahibinin veya mirasçılarının yazılı izni gerekir. Buna ek olarak, eğer ki sözleşmede sonraki lisanslara olanak sağlanmışsa artık tekrardan izin alınmasına gerek kalmayacaktır (Karahan ve diğ., 2015: 129). Lisans alan kişinin tekrardan üçüncü bir kişiye lisans vermesi “alt lisans” olarak ifade edilmektedir. Bu durumda “lisans alan”, alt lisans ilişkisinde “lisans veren” konumunda olacaktır (Aydıncık, 2005: 62).

Bir diğer önemli husus dava açılıp açılmayacağı ile ilgilidir. Tam lisans sahibi, devraldığı hakların ihlal edilmesi durumunda dava açma hakkına sahipken, basit ruhsat sahibinin böyle bir hakkı olmadığı belirtilmiştir (Erdil, 2009 b: 972). Yargıtay²⁷ da kararında tam ruhsat sahibinin dava açma hakkı olduğunu kabul etmiştir (Erdil, 2016: 77, 78).

Tam lisans ile devir arasındaki farka da değinmek yerinde olacaktır. Tam lisans verilmesi, mali hakkın devrine engel teşkil etmeyecektir. Böyle bir durumda tam lisans alanın hakları, mali hakları devralan yeni hak sahibine karşı da korunacaktır (Karahana ve diğer., 2015: 128).

Basit ve tam lisans, eser sahibinin eser üzerindeki yetkilerini bir oranda sınırlandırmaktadır. Zira, lisans sahibine aynı hak benzeri bir hak sağlanmaktadır. Örnekle açıklamak gerekirse, tiyatro oyununun temsil hakkını A Tiyatrosuna 1 yıllığına vermiş olan oyun yazarı, sonuçlarını yüklenmek koşuluyla bile sözleşmeyi feshedip oyunu geri çekemeyecektir (Tekinalp, 2004: 217).

Lisans, başka bir açıdan zorunlu lisans ve kanuni lisans olabilir. Zorunlu lisans; ruhsat almak isteyen kişinin mahkemeye başvurarak talepte bulunması sonucu, lisansın (hak sahibinin iradesi yerine) mahkeme kararı ile verilmesidir. Yukarıda belirtmiş olduğumuz FSEK m. 9/II ve 10/II zorunlu ruhsata örnek gösterilebilir. Kanuni lisansta ise lisans kanun gereği hak sahibi olarak gösterilen kişiye aittir. Ayrıca mahkeme kararına gerek yoktur ve lisans “tam kanuni lisans” olarak adlandırılır. FSEK. m. 43 buna örnektir. Kanuni lisansın alınması için ayrıca idari düzenleme gerekiyorsa bu durumda da “eksik kanuni lisans” söz konusu olacaktır. Buna örnek olarak da FSEK. m. 47 gösterilebilir (Suluk ve Orhan, 2005: 610).

Görüldüğü gibi, eser sahibi mali haklarını ekonomik yönden değerlendirebilmek için, ya ilgili kişilere lisans verir ya da mali haklarını devreder.

---

²⁷ Yarg., 11. HD., 2005/166 E., 2006/330 K., 20.01.2006 T. (Erdil, 2016: 78).

Bu tasarruflar; yayım, yayın, temsil, çoğalttırma gibi işlemleri konu edinen sözleşmeler vasıtasıyla da gerçekleştirilir.

Yarışmaya katılan eserler bakımından uygulamada, yarışmaya katılan eser sahiplerine “yarışma şartnamesi” adı verilen belgeler imzalatılmaktadır. Bu şartnameler, telif haklarının devrine ilişkin hükümler de içermektedir. Örneğın; bir yarışma şartnamesinde “ katılımcı sanatkar yarışmada ödöl kazanan eserine ilişkin mülkiyet ve tasarruf hakları da dahil olmak üzere tüm mali ve fikri haklarını ödöl dışında başka bir bedel veya karşılık talep etmeden ve süre kısıtlaması olmaksızın Klasik Türk Sanatları Vakfı’na devretmiştir. ... Vakıf bu hakları üçüncü kişilere devretme hakkına da sahiptir” şeklinde bir maddeye yer verilmiştir (Klasik Türk Sanatları Vakfı, 2015). Ancak bu durumda bile kanunun emredici hükümleri gereğı, eser sahiplerinin, manevi telif hakları üzerinde söz sahibi olmaya devam edeceklerinde şüphesiz yoktur. Sözelimi, eserde eser sahibinin kişilik haklarını zedeleyecek yönde değişiklik yapılmasına cevaz verilmeyecektir.

3.6.1.2.4. Yayım Sözleşmesi

Yayım sözleşmesi ile telif hakkının devri sözleşmesi nitelik itibariyle birbirine benzemektedir. Her ikisinin de konusunun aynı olduğu söylenebilir. Yayım sözleşmesi ile yayınlanan, fikir ve sanat eserini yayımcıya bırakır. Yayımcı da, eseri çoğaltarak yayımlar. Her iki sözleşmede de temel öge eserdir. Ancak yayın sözleşmesi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda değil, Borçlar Kanununda düzenlenmiştir (6098 sayılı Borçlar Kanunu: 2011: m. 487-501). Telif hakkının devri sözleşmesine konu olabilecek eserler sınırlı sayıda FSEK m. 2-6’da düzenlenmişken, yayım sözleşmesine konu olabilecek eserler, Borçlar Kanunu 487. maddesinde “fikir ve sanat eserleri” olarak belirtilmiştir. Yayım sözleşmesinin konusu yalnızca çoğaltılabilecek eserlerdir. Eserlerin çoğaltılması ve yayımı söz konusudur. Borçlar Kanununun 488. maddesi uyarınca, yayım sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Sözleşmede açıkça belirtilmesi halinde, madde 495 gereğı eseri çeviri hakkı da yayımcıya bırakılabilecektir 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu. (2011)

3.6.1.2.5. Sahneye Koyma, Radyo-TV’de Yayınlama, Film Sözleşmeleri

Eser sahibi, sahneye koyma sözleşmesi ile, eserin belirli bir veya birden çok sahnede temsil edilmesi yetkisini tiyatro sahibine vermektedir. “eseri sahneye koyma” yükümlülüğü, sözleşme ile açıkça tiyatro sahibine yükletilmiş olmalı veya sözleşmenin yorumunda bu sonuca ulaşılabilmelidir. Sahneye koyma sözleşmesi; temsilin başka yere nakli, eserin çoğaltılması, yayımlanması haklarını içermez. Bu haklar da tiyatro sahibine devredilmek isteniyorsa, sözleşmede ayrıca belirtilmesi gerekecektir. Eserin radyo veya TV’de yayımlanması durumunda da aynı nitelikte bir sözleşme yapılacaktır. Bu durumda yayın hakkı, belirli radyo veya TV kanalı için alınacağından, devir hakkını içermez. Yani, devir hakkını devralan bu hakkı bir başkasına devredemez; ancak sözleşme ile aksi kararlaştırılabilir. Tiyatro oyununun film haline getirilmesini isteyen eser sahibi ile yapımcı arasında film sözleşmesi yapılması da mümkün olacaktır. Bu durumda sözleşme; filmin çoğaltılması ve yayılması hakkı, gösterim hakkı ve hakkın başkasına devri gibi mali hakları da içerir (Tekinalp, 2004: 250).

3.6.1.2.6. Haciz ve Rehin

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki mali hakların ekonomik değer taşımasının bir neticesi olarak, bu haklar cebri icra, rehin ve hapis hakkına konu olabilmektedir. Konu, ayrıntılı olarak İcra İflas Hukukunun kapsamında olduğundan, çalışmamızda genel hatlarıyla ele alınacaktır.

İlgili düzenleme, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda “haciz ve rehin “ ana başlığı altında 61 ve 62. maddelerde düzenlenmiştir. Haciz ve rehinin uygulanmadığı durumlar “caiz olmayan haller” başlıklı 61. maddede düzenlenmiştir. Henüz alenileşmemiş bir eserin müsvedde veya asılları, bu eserler üzerindeki mali haklar (sinema eserleri hariç), eser sahibinin mali haklara dair hukuki işlemlerinden kaynaklanan para dışındaki alacakları; 61. madde uyarınca (kanuni veya akdi) rehin hakkının, cebri icranın veya hapis hakkının konusu olamayacaktır.

Mali haklar üzerinde haciz ve rehlin mümkün olduğu durumlar ise “caiz olan haller” başlığı altında FSEK madde 62’de düzenlenmiştir. Kanun maddesinin, tiyatro eserlerini de kapsamına alan ilgili kısmı şöyledir:

Aşağıdaki hükümler dairesinde: 1. Alenileşmiş bir eserin müsveddesi veya aslı; 2. Yayımlanmış bir eserin çoğaltılmış nüshaları; 3. Eser sahibinin korunmaya layık olan manevi menfaatlerini ihlal etmemek şartıyla alenileşmiş bir eser üzerindeki mali hakları; 4. Eser sahibinin mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan para alacakları; kanuni veya akdi bir rehin hakkının, cebri icranın yahut hapis hakkının konusunu teşkil edebilir (fıkra 1). Birinci fıkrada sayılan konulara dair rehin sözleşmesinin geçerli olması için yazılı şekilde yapılması lazımdır. Sözleşmede rehin olarak verilenler ayrı ayrı gösterilmelidir (fıkra 2). ... eser sahibi yahut mirasçılarına ait, musiki, ilim ve edebiyat eserlerinin müsveddeleri, birinci fıkranın üçüncü bendinde yazılı mali haklar üzerinde cebri icra tatbiki için gerekli görüldüğü takdirde, bunları elinde bulunduran kimselerden geçici olarak alınabilir (fıkra 4). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun maddelerinden de açıkça anlaşılacağı gibi, henüz alenileşmemiş, eser sahibinin özel dünyasının sınırlarından çıkmamış eserler üzerindeki mali hakları bakımından haciz ve rehin söz konusu olmayacaktır. Ancak 61. madde uyarınca, eser henüz alenileşmemiş olsa bile, eser sahibinin bu eser üzerindeki mali haklarına ilişkin hukuki muamelelerinden doğan “para alacakları” rehne ve hacze konu olabilecektir. Sinema eserleri bakımından da “alenileşme” şartı aranmamaktadır.

“Eser sahipliği” diğer bir çok hukuk sisteminde olduğu gibi, Türk Hukukunda da rehne, cebri icraya, hapis hakkına konu olamayacaktır (Tekinalp, 2004: 223).

3.6.2. Miras

Eski Türkler’den bugüne, bir kişinin ölümünden sonra haklarının kime nasıl intikal edeceği hususu ele alınmıştır. Türk Örfi Hukukuna bakıldığında da; bütün çocukların, anne ve babaların yasal varislik hakkından yararlanabildikleri görülmektedir (Dursun, 2016: 149). Buna ek olarak kişiler, ölümlerinden sonra geçerli olmak üzere, tek taraflı irade beyanları ile hazırlayacakları vasiyetnameler

yoluyla da miras bırakma hakkına sahiptirler. Ölüm neticesinde gerçekleşen intikaller, manevi haklar ve mali haklar bakımından ayrı ayrı incelenecektir.

3.6.2.1. Manevi Telif Hakları Bakımından Miras

Eser sahibinin manevi hakları, ölümü halinde sona ermez; ancak mirasçılara da intikal etmemektedir. (Karahana ve diğ., 2015: 130). Eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakların kimler tarafından kullanılabilceği, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19. maddesinde düzenlenmiş olup; konu çalışmamızda “manevi telif haklarını kullanma yetkisine sahip olanlar” kısmında incelenmiştir (bkz.: 3.1.3.2.).

3.6.2.2. Mali Telif Hakları Bakımından Miras

Mali haklar eser sahibinin mal varlığına dahil olup ekonomik değer taşıdığı için, eser sahibinin ölümü ile mirasçılara intikal eder. Miras ile intikal, Medeni Kanun hükümlerine göre gerçekleşecektir. Medeni Kanun m. 501'e göre; eser sahibinin ölmesi ve yasal mirasçısının ya da vasiyet gibi ölüme bağlı bir tasarrufunun olmaması durumunda, mali haklar devlet hazinesine geçecektir. 4271 sayılı Türk Medeni Kanunu. (2001).

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda, miras ile ilgili hükümler 63 ve 65. maddeler arasında düzenlenmiştir. 63. madde uyarınca mali haklar miras yolu ile intikal eder ve bu haklar üzerinde ölüme bağlı tasarruflar yapılması da mümkündür. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951). Örneğin; bir tiyatro yazarı A, eseri üzerindeki çoğaltma hakkının düzenlenecek bir vasiyetname ile ölümünden sonra yakın arkadaşı B'ye geçmesini sağlayabilecektir.

FSEK m. 64 ile “müşterek eser sahiplerinden birinin ölümü” durumunda izlenecek yol düzenlenmiştir. Her ne kadar, madde başlığında “müşterek eser” yani “ortak eser” ifadesi kullanılmış olsa da, içerik FSEK madde 10'da düzenlenmiş olan eser sahipleri arasındaki birlik durumu ile ilgilidir. Yani, FSEK m. 64'teki

düzenleme, birden fazla kişinin katılımı ile meydana getirilip de bağımsız bölümlere ayrılması mümkün olmayan eser sahiplerinden birinin ölümüne ilişkindir. Buna göre:

Eseri birlikte vücuda getirenlerden biri, eserin tamamlanmasından yahut alenileşmesinden önce ölürse, hissesi diğerleri arasında bölüştürülür. Bunlar, ölenin mirasçılarına münasip bir bedel ödemekle yükümlüdürler. Miktar üzerinde uzlaşamazlarsa bunu mahkeme tayin eder (fıkra 1). Eseri birlikte vücuda getirenlerden biri eserin alenileşmesinden sonra ölürse, diğerleri ölenin mirasçılarıyla birliği devam ettirip ettirmemekte serbesttirler (fıkra 2). Devama karar vermeleri halinde, sağ kalan eser sahipleri, mirasçılardan birliğe karşı haklarının kullanılması hususunda bir temsilci tayinini talep edebilirler (fıkra 3). Devama karar verilmediği takdirde birinci fıkra hükümleri uygulanır (fıkra 4). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Birden fazla kişi tarafından meydana getirilip de bağımsız bölümlere ayrılması mümkün olan eserler ise ortak eserlerdir. Ortak (müşterek) eser sahiplerinden birinin ölmesi durumunda; ölen kişiye ait kısım üzerindeki mali haklar mirasçılara geçecektir; çünkü ölen kişiye ait kısım, bağımsız niteliği ile başlıbaşına bir eser sayılmaktadır (Tekinalp, 2004: 209).

Mirasçılardan birden fazla olması durumunda nasıl bir yol izleneceği de FSEK madde 65'te düzenlenmiştir. Buna göre, (MK. m. 581 uyarınca) bir temsilci tayin edilebilecektir. Temsilci, mali haklar üzerinde yapacağı işlemler için mirasçılardan kararını almaya mecburdur. Bu durumda, mirasçılardan temsilci atanması bakımından oybirliği ile karar almaları gerekecektir. Eğer miras bırakan eser sahibi, ölümünden önce vasiyeti yerine getirme görevlisi atamış ise, bu kişinin mali hakları yöneteceği ve temsilci gibi izin almasının gerekmeyeceği belirtilmiştir (Arpacı, 2011: 78).

3.7. Telif Hakkının Eser Sahibine Dönmesi

Kural olarak mali bir telif hakkını iktisap eden kişi bu hakları kullanır. Ölüm halinde ise bu haklar mirasçılara geçer; yani eser sahibine dönmez. Ancak bazı hallerde mali haklar herhangi bir işleme gerek kalmadan eser sahibine geri döner (Erdil, 2016: 84).

Hakkın eser sahibine geri gelmesi hususu, “hakkın eser sahibine avdeti” başlığı ile Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 59. maddesinde düzenlenmiştir ve iki halde mümkündür. Buna göre:

Eser sahibi veya mirasçuları, mali bir hakkı muayyen bir gaye için veya muayyen bir süre için devretmişlerse gayenin ortadan kalkması veya sürenin geçmesiyle, ilgili hak sahibine avdet eder (döner). Bu hüküm, başkasına devrine sözleşme ile müsaade edilmemiş olan mali bir hakkı iktisap edenin ölümü yahut iflası halinde uygulanmaz; meğer ki, işin mahiyeti icabı, hakkın kullanılması, iktisap edenin şahsına bağlı bulunsun (fıkra 1). Muayyen bir gaye için veya muayyen bir süre için verilen ruhsatlar birinci fıkrada sayılan hallerde son bulur (fıkra 2). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951)

Kanun maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesine örnek olarak, bir tiyatro eserinin temsil hakkının yapımcıya elli defa sahnelenme sınırı ile verilmiş olması gösterilebilir. Bu durumda, eserin elli kez sahnelenmesi ile eser üzerindeki mali telif hakları eser sahibine geri dönecektir. Temsil hakkının söz gelimi sekiz ay ile sınırlı tutularak yapımcıya verilmesi durumunda da, sürenin dolması ile mali telif hakkı eser sahibine geçecektir. Kanun maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesini aynı olay üzerinden örneklendirerek açıklamamız gerekirse; temsil hakkı elli kez veya sekiz ay sahnelenme ile sınırlı tutularak yapımcıya devredilmiş olsun. Bu devir sırasında, temsil hakkının yapımcı tarafından bir üçüncü kişiye devredilmesine izin verilmemesi ve yapımcının da iflas etmesi veya ölmesi durumunda, mali hak eser sahibine dönmeyecektir. Görüldüğü gibi bu durumda ölüm ve iflas, mali hakkı eser sahibine döndürmemektedir. Ancak, kanun maddesinin devamında şu ifade yer almaktadır: “... meğer ki işin mahiyeti icabı hakkın kullanılması, iktisap edenin şahsına bağlı bulunsun.” İstisnanın da istinası niteliğindeki bu kanun ifadesine göre; eser sahibinin devrettiği mali hakkın icrası devralanın şahsi durumuna; örneğin kişisel yeteneklerine bağlıysa, devralanın ölmesi ya da iflas etmesi durumunda mali hak eser sahibine geri dönecektir.

Kanaatimizce; anlaşılması bu derece zor ve farklı yorumlara zemin hazırlayacak nitelikte kaleme alınmış yasa maddeleri uygulamada sorunlara zemin hazırlayıcı niteliktedir. Bu nedenle yasa koyucu, kanun maddelerini hazırlarken daha anlaşılır ifadeler kullanmaya özen göstermelidir.

3.8. Bağlantılı Haklar

İracıların, yapımcıların ve radyo televizyon kuruluşlarının faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan ürünler eser sayılmadıkları için, bu ürünler üzerindeki haklar “bağlantılı haklar” olarak ifade edilmiştir (Erdil, 2016: 91). Bağlantılı haklar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda icracı sanatçılar, fonogram yapımcıları, radyo televizyon kuruluşları, film yapımcıları bakımından aynı maddede düzenlenmiştir. Araştırmamızın konusu tiyatro eserlerine ilişkin olduğundan, çalışmamızda yalnızca oyuncuların ve müteşebbislerin bağlantılı hakları ele alınacaktır.

3.8.1. Oyuncular ve Tiyatro Temsilleri Düzenleyen Firmaların Hakları

Eser sayılabilecek bir fikri ürüne vücut vermese de, eseri icra ederek onun değerini ortaya koyan, eseri belki de tam anlamıyla aleniyete kavuşturarak onun topluma mal olmasını sağlayan “icracı sanatçıların” haklarının da korunması gerekliliği vurgulanmıştır (Erel, 2009: 206). İracı sanatçıların, bağlantılı haklar bakımından Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında koruma altına alınmasının temeli, kanun hazırlanırken bu konuda büyük önem arz eden Roma Andlaşmasının esas alınmış olmasıdır (Gündem, 2006: 6). Eser sahibine tanınan mali hakların çoğu icracı sanatçılara da tanınmıştır; ancak bu hakların nasıl kullanılacağına dair ayrıntılı düzenleme yapılmamıştır (Özderyol, 2006: 80).

Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin 4/b maddesi uyarınca icracı sanatçılar şu kişilerdir: “Sanat eserleri ile folklor eserlerini düzgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden oyuncular, ses sanatçıları, müzisyenler, dansçılar ve benzeri diğer kişiler.” Tiyatro grupları bakımından, yönetmenlerin de icracı sanatçı olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Gerekçe olarak, bu kişilerin eserin icrasına teknik destek

göstermelerinin yanı sıra, sanatsal katkıda da bulunuyor olmaları gösterilmiştir (Gündem, 2006: 7). “Rol alan kişiler”in yani oyuncuların da icracı sanatçı ve dolayısıyla temsil üzerinde hak sahibi sayıldıkları aşikardır.

Sıradan herkesin yapabileceği icralar hukuki korumadan yararlanamaz. Nasıl ki fikri ürünün eser olabilmesi için hususiyet aranıyorsa, icranın da korunabilmesi için özgün olması şart koşulmuştur (Suluk ve Orhan, 2005: 440). Bu nedenle beceri ve yetenek icraya yansımalıdır (Alimoğlu, 2010: 126). Oyunculuk söz konusu olduğunda sınırsız bir içtenlik, disiplin ve yaratıcılık gerekmektedir (Kolektif, 2016: 233). Sanatçı duygu, düşünce, his ve sezgilerini ortaya koymalıdır. Bu nedenle tüzel kişiler icracı sanatçı olamazlar (Karahana ve diğ., 2015: 132). Özgünlük, bireysel yaratıcılık ile başkasından ayrılmak demektir ve bu koşul ile “icra” bireyselleştirilmiş, sanat düzeyine yükseltilmiştir. İracılar için “sanatçı” teriminin kullanılmasının nedeni de budur (Tekinalp, 2004: 256). İracı sanatçı aynı zamanda eser sahibi ise, hem eser sahibi olarak hem de icracı sanatçı olarak korunacaktır (Karahana ve diğ., 2015: 133).

İracı sanatçının eseri icra yetkisinin sınırlarını, eser sahibinin verdiği yetkiler belirlemektedir. Bununla birlikte, icra edilen eserin icrası üzerinde icracı sanatçı lehine, eser sahibine karşı da ileri sürülebilecek bir hak doğar. Böylece, eser sahibi de icracı sanatçıdan izin almadan icra üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunamayacaktır (Erdil, 2016: 94).

Eser sahibinin hakları ile bağlantılı olan haklar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun altıncı bölümünde yer alan 80. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre; icracı sanatçıların, fonogram yapımcılarının, radyo televizyon kuruluşlarının ve film yapımcılarının, eser sahibinin telif hakları ile bağlantılı hakları bulunmaktadır. Tüm bu haklar, aynı kanun maddesinde ayrı bentlerde düzenlenmiştir. 80. maddenin, “icracı sanatçıların” bağlantılı haklarını belirten kısmı şu şekildedir:

Eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar şunlardır: 1. Eser sahibinin haklarına komşu haklar: Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa fonogram yapımcıları ile radyo televizyon kuruluşlarının aşağıda belirtilen komşu hakları vardır: A) İcracı sanatçılar şu haklara sahiptir: (1) İcracı sanatçılar, mali haklardan bağımsız olarak ve bu hakları devretmelerinden sonra dahi, tespit edilmiş icraları ile ilgili olarak uygulama şartlarının gerektirdiği durumlar hariç, icralarının kendi itibarlarını zedeleyebilecek şekilde tahrif edilmesi ve bozulmasının önlenmesini talep etme hakkına sahiptirler. (2) Bir eseri, sahibinin izniyle özgün bir biçimde yorumlayan icracı sanatçı, bu icranın tespit edilmesine, bu tespitin çoğaltılmasına, satılmasına, dağıtılmasına, kiralanmasına ve ödünç verilmesine, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimine ve temsiline izin verme veya yasaklama hususunda tek hak sahibidir. (3) İcracı sanatçı, yurt içinde henüz satışa çıkmamış veya başka yollatla dağıtılmamış tespit edilmiş icralarının, aslı veya çoğaltılmış nüshalarının satış yoluyla veya diğer yollarla dağıtılması hususunda izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir. (4) İcracı sanatçı, tespit edilmiş icrasının veya çoğaltılmış nüshalarının telli veya telsiz araçlarla satışı veya diğer biçimlerde umuma dağıtımına veya sunulmasına ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda icrasına ulaşılmasını sağlamak suretiyle umuma iletimine izin vermek veya yasaklamak hakkına sahiptir. Umuma iletim yoluyla, icranın dağıtım ve sunulması icracı sanatçının yayma hakkını ihlal etmez. (5) İcracı sanatçılar bu haklarını uygun bir bedel karşılığında sözleşme ile yapımcıya devredebilir. (6) İcranın, bir orkestra, koro veya tiyatro grubu tarafından gerçekleştirilmesi halinde, orkestra veya koro da yalnız şefin, tiyatro grubunda ise yalnız yönetmenin izni yeterlidir. (7) Bir müteşebbisin girişimi ile ve bir sözleşmeye dayanılarak gerçekleştirilen icralar için müteşebbisin de izninin alınması gereklidir. ... 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin, icracı sanatçıların haklarını düzenleyen ikinci bölümünde, icracı sanatçıların izninin alınması gereken durumlar ayrıca düzenlenmiştir. “İcracı sanatçının izni” başlıklı 7. madde şöyledir:

Aşağıdaki durumlarda icracı sanatçının; a) daha önce tespit edilmemiş icraların tespiti, b) ticari amaçla çoğaltılmış icralarının kopyalarının kiraya verilebilmesi, c) ilk tespiti izinsiz yapılan icraların çoğaltılması, d) çoğaltma izni verdiği tespitin amaç dışında çoğaltılması, e) ticari amaçla kamuya sunulan bir tespitten yapılmayan veya bir radyo ve televizyon yayını icraların, radyo ve televizyon kuruluşları tarafından yayınlanması için yazılı izni gereklidir. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği. (RG.: 23172, 16.11.1997).

Tespit; icranın görüntü, işaret ve/veya ses taşıyan cihazlar ile kaydedilmesini ifade etmektedir. Tespit hakkı da, icracı sanatçı için büyük öneme sahiptir; zira

icranın tespit edilmesi, canlı olarak izlenme talebini olumsuz yönde etkileyebilecektir (Karahana ve diğ., 2015: 133). Mali haklar birbirinden bağımsız olduğu için, tespit izni alınsa dahi diğer mali haklar için de ayrıca izin alınması gerekecektir (Tekinalp, 2004: 257). İzinler yazılı olarak verilmelidir.

FSEK madde 80'de tiyatro grupları bakımından izin verme yetkisi yönetmene tanınmıştır; ancak bu durum mali haklardan edinilecek ekonomik yararların da tamamen bu kişiye ait olduğu anlamına gelmez. Mali hak ortaklaşa gruba ait olacaktır. İhtilaf çıkması durumunda sorun mahkeme nezdinde çözülecektir. Yönetmenin izin verecek kişi olarak belirtilmesindeki amaç, izin verecek kişiyi tespit etme hususunda belirsizlik olmasını önlemektir. Tekinalp'e göre tiyatro gibi topluluk halinde icralarda, korumaya ilişkin haklar katılanların tümüne özgülenmiştir ve bireysel katkının kapsam ve önemi dikkate alınmayacaktır (Tekinalp, 2004: 255, 258).

Tiyatro temsilleri düzenleyen firmalar bakımından: FSEK. m. 80/A(7) gereği, bir girişimciye bağlı olan ve sözleşmeye dayanılarak gerçekleştirilen icralarda, icrayı organize eden müteşebbisin de izninin alınması gerekecektir. Müteşebbise tanınan bu hak, yalnızca umumi yerlerde gerçekleştirilen canlı icralar için geçerlidir (Karahana ve diğ., 2015: 135). Örneğin, tiyatro grubunun oyunlarını sahnelemesini organize eden firmalar "müteşebbis" yani girişimci sayılmaktadır. Girişimci gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. Hak organizasyon ile doğar ve icracı sanatçıların haklarından bağımsızdır. Müteşebbislere böyle bir hak verilmesi doktrinde eleştirilmiştir. Gerekçe olarak, müteşebbislerin "bağlantılı hak sahipliği" hukuki statüsünü taşıyamaları gösterilmiştir. Bu nedenle, tiyatro temsilleri düzenleyen firmalar gibi girişimcilere eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı hak tanımak yerine, kendine özgü bir hak tanınmasının yerinde olacağı belirtilmiştir (Gündem, 2006: 53).

Bağlantılı hak sahiplerinden bazı durumlarda izin almak gerekmeyecektir. Bu istisnai durumlar, Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin 24.

maddesinde “istisnalar” başlığı altında düzenlenmiştir. Yönetmelik maddesi şu şekildedir:

Komşu hak sahibinin iznini gerektirmeyen haller şunlardır: a) Aile çevresinde gerçekleştirilen özel ve ücretsiz icralar, b) Özel kullanım için hazırlanmış ve herhangi bir ortak kullanım amacı taşımayan çoğaltmalar ve evde yapılan kayıtlar, c) Eserin tanıtımı ya da bilimsel araştırmalar amacıyla yapılan analizler ve kısa tespitler, d) Güncel bilgilendirme amaçlı olarak toplantılarda yapılan sunuşlar ve konuşmalar, e) Yayın kuruluşlarının haber verme ve bilgilendirme amaçlı kullanımı, f) Eser sahibinin ve komşu hak sahibinin şeref, itibar ve kişilik haklarını zedelemeyecek, türünün kurallarına uyan parodi ve karikatürler, g) Fikir ve sanat eserlerinin kamu düzeni, eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ya da röportaj amacıyla kazanç amacı güdülmeyen icra edilmesi. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği. (RG.: 23172, 16.11.1997).

İcralar üzerindeki mali hakların devredilmesi mümkündür. Uygulamada, devredilen kişi genellikle yapımcılardır. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin konu ile ilgili “sözleşme yapılması durumu” başlıklı 8. maddesi şöyledir:

Bir icracı sanatçı ile yapımcı arasında sözleşmeyle çoğaltma, kiralama, icranın telli veya telsiz her türlü araçla yayınlanması ya da temsili yolu ile faydalanma hakkı uygun bir bedel karşılığında yapımcıya devredilmişse, icracı ve yorumcu sanatçıların yazılı izni aranmaz. Ancak, bu haklardan belli bir kısmının yapımcıya devredilmesi halinde, devredilmeyen hakların kullanımı söz konusu olduğunda bunlar için icracı sanatçılarla eser sahibinin yazılı izninin alınması gereklidir (fıkra 1). İcra sanatçıların icralarını iş ve hizmetten doğan sorumluluklarından dolayı yapmaları ve yapılan bu icra sonunda elde edilen tespit iş ve hizmet dışında kullanılmak istenildiği takdirde bu kullanımın şartları işveren ya da iş sahibiyle icracı sanatçılar arasında yapılacak sözleşme ile belirlenir (fıkra 2). Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği. (RG.: 23172, 16.11.1997).

Manevi haklar bakımından; icralar üzerindeki manevi hakların kullanımının da bir sözleşme ile üçüncü kişilere bırakılabilecektir (Karahana ve diğ., 2015: 134). Mali haklar kısmen veya tamamen devredilmiş olsa bile, manevi haklar icracı

sanatçılara bağı olarak varlıklarını sürdürmeye devam edecektir (Tekinalp, 2004: 262).

Canlı icralar bakımından şu husus önemlidir: İcracı sanatçılara ve yayın kuruluşlarına tanınan tespit hakkının şahsi kullanım amacıyla da olsa üçüncü kişiler tarafından kullanımı yasaktır (Karahana ve diğ., 2015: 137). Buna göre örneğin, bir tiyatro oyununu izlemeye giden seyircilerin, kişisel kullanım ile sınırlı kalacak olsa bile oyunu kaydetmeleri (tespit etmeleri) hak ihlali sayılacaktır. Tiyatro oyunu, izin alınarak söz gelimi CD'ye kaydedilmiş ise, bu CD'den kişisel kullanım amacıyla çoğaltma yapılması hak ihlali olmayacaktır.

İcracı sanatçıların birden fazla olması durumu ise, Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin 11. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Bir sanat eseri birden fazla icracı sanatçı tarafından icra ediliyorsa ve ortaya çıkan eser de kısımlara ayrılabiliriyorsa, bu sanatçılardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır. Şayet icra edilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, bu yapımın sahibi onu vücuda getirenlerin birliğidir. Ortaya çıkan ortak yapım ile ilgili tüm hakların kullanımında birbirlerinin haklarına öncelikle riayet etmek zorundadırlar. İcracı sanatçılar hakların korunmasında ortak hareket edebilirler ya da içlerinden birisine yetki verebilirler. İcracı sanatçılardan biri, birlikte yapılacak bir muameleye haklı bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir. İcracı sanatçılardan her biri birlik menfaatine tecavüz edildiği takdirde tek başına hareket edebilir. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği. (RG.: 23172, 16.11.1997).

İşleme eserler bakımından, hem eser sahibinin hem de işleyenin izni alınmalıdır (Erdil, 2016: 94). Örneğin A, B'nin romanını tiyatro oyunu haline getirmiş ise, oyunun sahnelenmesi için hem A'nın (işleyen) hem de B'nin (eser sahibi) izin vermesi şarttır (Tekinalp, 2004: 259).

İcracı sanatçıların, icradan doğan haklarının, sanatçının toplum nezdindeki kişiliğini zedeleyecek biçimde kullanılamayacaktır. Aynı şekilde komşu haklar, eser sahibinin telif haklarına zarar veremeyecek, telif haklarını sınırlandıramayacaktır.

3.8.2. Bağlantılı Hakların Kapsamı ve Süresi

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 82. maddesinde, bağlantılı haklara ilişkin korumadan hangi icracı sanatçıların yararlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve vatandaş olmasa da icraları Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde gerçekleştiren icracı sanatçıların bağlantılı hakları korunacaktır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun bağlantılı haklarla ilgili hükümleri ayrıca, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası andlaşma hükümleri uyarınca koruma altında olan icracı sanatçılara da uygulanacaktır.

Koruma süresine ilişkin düzenleme FSEK madde 82’de yer almaktadır. Buna göre; icracı sanatçıların hakları 70 yıl devam edecektir. 70 yıllık süre, ilk tespitin yapıldığı tarihte başlayacaktır. Tespit yapılmamış olması durumunda ise, icranın aleniyet kazanması ile süre işlemeye başlayacaktır. Yapımcıların hakları da, ilk tespitin yapıldığı tarihte başlamak üzere 70 yıl devam eder. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951). .

3.9. Meslek Birlikleri

Teknolojik gelişmeler, küreselleşme gibi etkenler telif haklarının günümüzde kolaylıkla ihlal edilebilmesine olanak tanımaktadır. Öyle ki, telif koruması kapsamında olan eserler çok kısa bir süre zarfında, hak sahibinden izin alınmadan geniş kitlelere aktarılabilir. Çoğu kez, hak sahiplerinin bu ihlallerden haberi bile olmayabilir. Zira, eser sahiplerinin eserlerinin kullanımını bireysel olarak takip altında tutmaları, telif ücretlerini tahsil edebilmeleri neredeyse imkansız hale gelmiştir. Hak ihlallerinin uluslararası boyuta taşınması durumunda ise yasal sürecin işletilmesi kolay olmayacaktır. Tüm bu nedenlerle, telif hakkı sahiplerinin haklarını koruyacak, telif hakkı ihlallerini takip ederek gerektiğinde mahkemeler nezdinde dava sürecini başlatacak kurumsallaşmış birlikler kurulmuştur. Meslek birlikleri, Bakanlığın katkılarıyla telif hakkı kavramını yerine oturtması ve takip etmesi gereken müesseselerdir (Yayımlar Dairesi Başkanlığı, 1992: 17).

Telif hakları ihlaline olanak sağlayan belki de başlıca ortam internettir. 2004 yılında 5101 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile fikri hakların internet ortamında korunması ile ilgili önemli düzenlemeler yapılmış; internet servis sağlayıcılarının sorumlulukları ilk kez Türk Hukukunda kabul edilmiştir (Başpınar ve Kocabey, 2007: 69). Ancak, tüm koruyucu yasa hükümlerine rağmen, meslek birliklerinin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Zira meslek birlikleri telif ücretlerinin tahsil edilmesinin yanı sıra; eser nüshalarını izlemek, telif haklarını takip etmek ve korumakla da yükümlüdür (Çağlar, 2011: 66).

“Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük” madde 2/c’de meslek birliklerinin tanımı yapılmıştır. Buna göre meslek birlikleri: “Fikir ve sanat eserleri sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin ortak çıkarlarını korumak, kanun ile tanınmış hakların idaresini ve takibini, alınacak ücretlerin tahsilini ve hak sahiplerine dağıtımını sağlamak üzere kanun ve tüzük hükümlerine göre kurulmuş birliklerdir.” Tüzüğün 5. maddesinde meslek birliklerinin yükümlülükleri düzenlenmiştir: “Birlikler, üyelerine ait fikir ve sanat eserlerinin, icralarının, tespitlerinin ve yayınlarının kullanılmasını izlemek ve izinsiz kullananlar için gerekli girişimlerde bulunmakla yükümlüdür.” Madde 7 uyarınca; eser sahipleri ve bağlantılı hak sahipleri de (bu kapsamda icracı sanatçılar da) ortak çıkarlarını korumak için, telif haklarının yönetimi, takibi, gerektiğinde tazminat ve telif ücretlerinin tahsili amacıyla tiyatro eserleri alanında da bir veya birden fazla meslek birliği kurabileceklerdir. Aynı alanda faaliyet gösteren en az iki meslek birliği tarafından ve Bakanlıkça hazırlanıp onaylanan tip statüye uygun olarak meslek birlikleri federasyonu kurulması da mümkündür (madde 49). Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük. (RG.: 23653, 01.04.1999).

Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri Tip Statüsününün 10. maddesinde birliğin faaliyetleri düzenlenmiştir. Buna göre:

Birlik amacına ulaşmak için, mevzuatın verdiği imkanlar dahilinde şu faaliyetlerde bulunur: a) Üyelerin her türlü kurum ve kuruluşlarda haklarını idare etmek, izlemek, korumak, idari ve yargı yollarına başvurmak, b) Üyelerinin eserlerinin, icralarının, tespitlerinin ve yayınlarının kullanımından kaynaklanan ücretlerin ve tazminatların tahsilini sağlamak, c) Yurt içinde ve yurt dışında kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri ile idari ve mesleki ilişkiler kurmak, d) Mesleki yayınlar yapmak, üyelerine ve üyeleri dışındaki kişilere faaliyet alanına ilişkin kurslar açmak, e) Üyelerine sosyal tesisler kurmak, lokal açmak ve bunları işletmek, f) Üyeleri için yardım sandığı kurmak ve diğer sosyal hizmetleri gerçekleştirmek, g) Üyelerinin eserlerinin, icralarının, tespitlerinin ve yayınlarının her biçimdeki nüshalarının ticari amaçlarla kullanılmasını kontrol ve takip etmek, izinsiz kullanımları önlemek için gerekli tedbirleri almak, h) Üyelerinin eserlerinin icralarının, tespitlerinin ve yayınlarının kullanımına ilişkin sözleşmelerin yapılmasına, uygulanmasına ve anlaşmazlıkların giderilmesine yönelik çalışmalarda ve diğer ilgili alan meslek birlikleri ile işbirliği yapmak, ı) meslek birliğinin özelliğine göre yapılacak diğer faaliyetler ... Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri Tip Statüsü. (RG.: 25009, 30.01.2003).

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na bakıldığında, meslek birliklerinin kurulması konusu "hükümete tanınan yetkiler" ana başlığı altında 42. madde ve devamında düzenlenmiştir. Zira 42. madde uyarınca, meslek birlikleri Kültür Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca onaylanan yukarıda belirtmiş olduğumuz tüzük ve tip statülere uygun olarak tespit edilecek alanlarda kurulabilecektir. "İlim ve edebiyat eserleri" bu alanlardan bir tanesidir ve bu açıdan, tiyatro eserleri de kapsam içindedir. Kanunun 42/A maddesinde, meslek birliklerinin yükümlülükleri ve tarife tespitine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre:

Meslek birlikleri; 1. Temsil ettikleri eser, icra, fonogram ve yapımlar ile üyelerine ilişkin tüm bilgileri Bakanlığa bildirmek ve ilgili kişilere açık bu bildirimleri her üç ayda bir güncellemekle, 2. Üyesi olan hak sahiplerinin faaliyetlerinden kaynaklanan haklarının idaresini hakkaniyete uygun koşullarda sağlamakla, 3. Üyelerinin haklarının idaresine ilişkin faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri, dağıtım planlarına uygun olarak hak sahiplerine dağıtmakla, 4. Yazılı talepte bulunan ilgili kişilere, temsil ettikleri eser, icra, fonogram ve yapımlar ile ilgili bilgileri vermekle, 5. Sözleşme yapılırken idare ettikleri haklara ilişkin olarak hakkaniyete uygun davranmakla, kendi maddi ve/veya manevi menfaatleri bakımından gerekli gördükleri indirim veya ödeme kolaylıklarını sağlamakla, 6. Sözleşme yapılabilmesi için idaresini sağladıkları haklara ilişkin ücret tarifelerini süresinde belirlemek ve belirlenen tarifeleri ve tarifelerdeki değişiklikleri süresinde duyurmakla, 7. Hesaplarını yeminli mali müşavirlere onaylatmakla yükümlüdürler. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzüğün 4/3. maddesi uyarınca; eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin telif hakları, Türkiye sınırları içinde tüzük gereğince kurulan birlikler dışında başka hiç bir dernek, birlik ve benzeri kuruluşlar tarafından takip edilemeyecektir. Aynı düzenleme, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 42. maddesinin son fıkrasında da yer almaktadır.

Meslek birliğine üye eser veya bağlantılı hak sahiplerinin alenileşmiş ya da yayımlanmış tüm eslere ilişkin hakları, meslek birliğine verilecek yetki belgesine²⁸ göre takip edilecektir. Meslek birliğine yetki belgesi verilmemesi durumunda, verilmiş olup da hangi mali hakların meslek birliğine takip edileceği ve telif ücreti tahsilinin yapılacağı belirtilmemişse, meslek birliği üyelerinin haklarını takip edemeyecek, dava açamayacak, sözleşme imzalayamayacaktır (Erdil, 2016: 102). Hak sahiplerinin meslek birlikleri olmaksızın haklarını bireysel olarak aramaları da mümkün olacaktır (Karahan ve diğ., 2015: 148; Memiş, 2009: 312).

Meslek birlikleri dava açma yetkisini devredemeyecekleri gibi, manevi hakların ihlal edilmesi durumunda da dava açamazlar. Bu durumda hukuki koruma isteme yetkisi yalnızca eser sahibine ait olacaktır (Erdil, 2016: 103).

Ülkemizde 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” ile “Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük” hükümleri kapsamında belirlenen alanlarda kurulmuş toplam 27 meslek birliği ve 1 federasyon olduğu belirtilmiştir. Türkiye’de, ilim ve edebiyat alanında kurulmuş olan meslek birlikleri şunlardır (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, 2017):

İlim ve Edebiyat Alanında Kurulmuş Olan Meslek Birlikleri

- BESAM (Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği) İstanbul

²⁸ Yetki belgesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Fikir ve Sanat Eserleri Sahiplerinin Verecekleri Yetki Belgesi Hakkında Yönetmelik. RG.: 19211, 04.09.1986.
http://www.telifhaklari.gov.tr/resources/uploads/2012/03/18/2012_03_18_694084.pdf

- İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği) Ankara
- BİYESAM (Bilişim ve Yazılım Eser Sahipleri Meslek Birliği) İstanbul
- ÇEVBİR (Çevirmenler Meslek Birliği) İstanbul
- YAYBİR (Yayıncılar Telif Hakları ve Lisanslama Meslek Birliği) İstanbul
- TBYM (Türkiye Basım Yayın Meslek Birliği) İstanbul
- DEKMEB (Ders ve Kültür Kitapları Yayıncıları Meslek Birliği) Ankara
- EĞİTİMYAYBİR (Eğitim Yayıncıları Meslek Birliği) Ankara

Tiyatro Alanında Kurulmuş Olan Meslek Birlikleri

- TOMEB (Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği) Ankara

Ayrıca, Senaryo Yazarları Derneği (SENDER, 2014); Sinema Emekçileri Sendikası (SİNE-SEN, 2012); The International Association of Theatre Critics (AICT-IATC, 2016); International Theatre Institute (ITI, 2016); Devlet Tiyatro, Opera ve Bale Bale Çalışanları Vakfı (TOBAV, 2016); Oyuncular Sendikası (Oyuncular Sendikası, 2017) da faaliyette olan diğer kuruluşlara örnek olarak gösterilebilir.

Görüldüğü gibi, Ülkemizde 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” ile “Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük” hükümleri kapsamında kurulmuş tek bir meslek birliği vardır. Birliğin amacı, Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği İç Tüzüğü’nün 3. maddesinde düzenlenmiştir (Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği [TOMEB], 2017). Buna göre:

Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliğinin amacı bağlantılı hak sahibi tiyatro oyunlarını icra eden icracı sanatçıların ortak çıkarlarını korumak, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile tanınmış hakların idaresini ve takibini, alınacak ücretlerin tahsilini ve hak sahiplerine dağıtımını sağlamaktır. Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği İç Tüzüğü (No: 2917).

Açıkça görülmektedir ki, tiyatro yazarları; yani tiyatro eserleri üzerinde “eser sahibi” hukuki statüsü uyarınca telif hakkı sahipleri, TOMEB faaliyet alanı kapsamında değildir. “Bilim ve edebiyat eseri sahipleri” için kurulmuş olan meslek birliklerinin yanı sıra, bunlardan bir tanesi olan “tiyatro eseri sahiplerinin” haklarını koruyacak, onlara özgü bir meslek birliğinin olmayışı önemli bir eksikliklerdir. Bu eksiklik, günümüzde pek çok telif ajansının faaliyet gösteriyor olmasının temel nedeni olarak gösterilebilir. Bunlardan ilk akla gelen Onk Ajans’tır. Onk Ajans, 1959 yılında faaliyete geçmiş olup, Türkiye’de telif hakları alanında etkinlik göstermek amacıyla kurulmuştur. Başlangıçta yalnızca yabancı yazarların haklarını koruyan ajans bugün pek çok Türk yazar, çevirmen ve sanatçıyı bünyesinde toplamıştır. Dünyanın en ünlü oyun hakları ajansları ile tek yetkili olarak çalıştıklarını belirten Onk Ajans yetkilileri, Türkiye’de sahnelenen oyunların yaklaşık yüzde sekseninin, bu ajans kanalıyla gerçekleştirildiğini belirtmiştir (Onk Ajans, 2017). Bozbel’e göre, ONK Ajans 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun ve ilgili mevzuat uyarınca “meslek birliği” niteliğine sahip olmadığından; ajansın telif haklarını takip ve tahsilini gerçekleştirme yetkisi de bulunmamaktadır. Bu mütalaadan sonra Onk Ajans’ın herhangi bir açıklama yapmadığı belirtilmiştir. (Akar, 2013). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 42. maddesinin son fıkrasında; eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu kanunla tanınmış telif haklarının, ülke içinde bu maddeye göre kurulan meslek birlikleri dışında; başka birlik, dernek ve benzeri kuruluşlar tarafından takip edilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce öncelikli olarak üzerinde durulması gereken konu, ülkemizde kurulmuş olan meslek birliklerinin yeterli olup olmadığı; hayatın olağan akışı içinde, günümüzün koşulları da dikkate alındığında, eser ve mali hak sahiplerinin telif haklarını koruma işlevini ne ölçüde yerine getirebildikleri ve getirebilecekleridir. Bu nedenle, uygulamaya yönelik sorunların tahlili ve çözüm arayışları ivedilikle hız kazanmalıdır. Zira kanunlar, yazılı birer metin olarak varlıklarını sürdürmekten ziyade uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel problemleri önlemek ve mevcut sorunların çözülmesine hizmet etmek amacıyla kaleme alınmıştır. Aksi halde, pratik hayatta telif hakkı gasp edilen ve ihlallerin önüne kişisel çabasıyla geçmesi pek de mümkün

görünmeyen hak sahipleri bu tür ajansların kapısını çalmaya devam edecektir. Yasal olarak; dava açma, icra takibi başlatma, tiyatrolardan telif ücreti talep etme, telif ücreti ödenmemesi durumunda dava açma yetkileri yalnızca meslek birliklerine tanınmış olsa da; telif ajanslarının hak sahipleri ile anlaşarak onları, en azından telif haklarının ihlal edildiğine dair haberdar etmeleri fiilen mümkün olacaktır. Kaldı ki, hak sahiplerinin haklarını mahkeme nezdinde bireysel olarak aramalarının önünde hiç bir yasal engel bulunmamaktadır. Böylece, arz talep ilişkisinin bir sonucu olarak ajanslar da varlıklarını sürdürmeye devam edecektir. Tiyatro alanında kurulmuş tek bir meslek birliğinin, bu tür ajanslara duyulan ihtiyacı azaltmayacağı da aşıkardır.

Meslek birlikleri, kanun gereği hakim işletme niteliğinde olduklarından, kendilerine yöneltilen makul üyelik taleplerini reddetme hakkına sahip değildirlen. Aksi halde durum, hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirilecektir (Akbilek, 2011: 121).

23 Mart 2017 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen “Türkiye ve Telif Hakları” konulu panelde, “Hakların Toplu Yönetimi” kapsamında meslek birlikleri, ortak lisanslama birlikleri, tarife uyuşmazlıklarının çözümü ile ilgili düzenlemeler yapılacağı ifade edilmiştir (Suluk, 2017).

Yabancı eser sahiplerinin temsili bakımından; bir Türk meslek birliğinin yabancı bir meslek birliğine üye olan sanatçının haklarını Türkiye’de takip edebilmesi için meslek birlikleri arasında “karşılıklı temsilcilik sözleşmesi” imzalanmaktadır. Bu sözleşme, Türkiye’deki meslek birliğine üye olan sanatçıların haklarının yurt dışında takip edilmesi amacını da taşımaktadır. Yapılan karşılıklı temsilcilik sözleşmelerinin hak takibi bakımından yeterli olabilmeleri için, her bir takip veya sanatçı adına ayrıca yetki belgesi düzenlenmelidir. Bu uygulamanın mevzuatımızda düzenlenmemiştir (Akbilek, 2011: 129).

3.10. Telif Ücreti

FSEK 48. madde uyarınca, devir karşılık alınarak veya alınmayarak da yapılabilecektir. Buradaki “karşılık” ifadesi ile kast edilen “ücret”tir. Kararlaştırılmış

olması durumunda, devralanın en önemli asli borçlarından biri olarak ödemesi gereken bu bedel, uygulamada ve halk arasında “telif ücreti” olarak adlandırılmaktadır (Gökyayla, 2001: 266). Ülkemizdeki koşullar dikkate alındığında görülmektedir ki, oyun yazarlarımızın karşılaştıkları sorunların başında ekonomik sıkıntılar yer almaktadır. Yalnızca yazdıkları tiyatro oyunlarından aldıkları telif ücreti ile hayatlarını idame ettiremeyen oyun yazarlarımız, çoğunlukla ikinci bir işe de gereksinim duymaktadırlar (Artu, 2010: 33).

Belirtmiş olduğumuz gibi, mali hakların devrinde telif ücreti ödenmesi yönünde bir yasal zorunluluk yoktur; ancak telif ücretinin belirlenmesi, miktarı, ödenmesi bilhassa oyun yazarlarımız için oldukça önemlidir. Sözleşmenin uzun süreli olması durumunda bedelin belirlenmesi konusu daha da ehemmiyet taşımaktadır. Uzun süreli sözleşmeler bakımından enflasyon oranı, ülkenin ekonomik şartları gibi hususlar dikkate alınarak ücret konusunun tekrar görüşüleceği, ücretin değişen koşullara uydurulacağı şeklindeki anlaşmalar geçerli sayılmalıdır. Bedelin belirlenmesinde emsaller dikkate alınabilir. Çoğaltılan nüsha sayısına göre ücret belirlenebileceği gibi, elde edilen kazancın belirli bir yüzdesi olarak da belirlenebilir. Bedel, süreye göre de belirlenebilecektir (Gökyayla, 2001: 268). Örneğin; tiyatro oyun yazarı oyunun temsil hakkını dört seneliğine bir tiyatroya devretmiş olabilir. Taraflar, ilk sene için telif ücreti belirleyip sonraki seneler için ayrıca belirleme yapılacağını kararlaştırabilirler. Gişe durumuna göre belirli bir yüzde olarak telif ücreti ödeneceği hususunda da taraflar anlaşabilirler. Yine söz gelimi, tiyatro tarafından oyunun yazarına her ay telif ücreti ödeneceği de kararlaştırılabilir.

Yazarların sosyal güvencelerinin olmayışı, yayınevi ya da tiyatro sahiplerinin sömürücü tutumları da telif hakları bakımından ayrıca sorun teşkil etmekle beraber (Artu, 2010: 32) telif ücreti konusunun bilhassa yazarlar bakımından hassasiyetini ve önemini artırmaktadır.

Bir diğer dikkat edilmesi gereken husus, eserin başarısının önceden belirlenmesinin zor olabilmesidir. Bazı durumlarda, kararlaştırılan bedel ile elde

edilen kazanç arasında aşırı oransızlık bulunabilir. Bu durumda eser sahibi, sözleşmenin değişen koşullara uyarlanmasını hakkaniyet gereği isteyebilecektir (Gökyayla, 2001: 269).

Telif ücretinin ödeme yeri taraflarca kararlaştırılmamış ise, TBK. madde 73 gereği, ödeme alacaklının ikametgahında yapılacaktır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu. (2011).

1967 yılında Orhan Kemal'in "72. Koğuş" oyunundan gelen telif ücretleri ile bir ev satın alabilmesi gösterilebilecek nadir örneklerden biridir (Artu: 2010: 33). Bugün ise, bir tiyatro yazarının oyunu defalarca oynansa dahi, alacağı telif ücretli ile, hayatını ek işe ihtiyaç duymadan sürdürmesi mümkün görünmemektedir.

3.11. Amatör Tiyatro ve Üniversite Tiyatrolarının Telif Sorunu

Ülkemizde, amatör tiyatro ve üniversite tiyatrolarının son yıllarda yaşadıkları telif sorunları ile ilgili haberler gündeme gelmektedir. Telif hukukuna hakim olan hukukçular da konuya duyarlı kalmamış; konu ile ilgili çeşitli değerlendirmeler yapmışlardır. Ancak, tüm bu tartışmalar neticesinde varılan net bir sonuç ne yazık ki bulunmamaktadır. Bir eser meydana getiren sanatçılarımızın desteklenmesi kadar, sanatın icra edilebilirliğinin de alt yapısının oluşturulması önem taşımaktadır. Bu nedenle, bu konu çalışmamızda ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Amatör tiyatroların, üniversite tiyatrolarının telif ücreti talepleri ile karşı karşıya kalmalarına dair tartışmalar yapılırken, uygulamadaki sorunları çözmek gibi bir işlev taşıması gereken yasa hükmünün yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. İlgili yasa hükmü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun "temsil serbestisi" başlıklı 33. maddesidir. Şöyle ki; yakın tarihte, ülkemizde bulunan üniversitelerden birinin bünyesinde çalışmalarına devam eden bir tiyatro topluluğundan, Bertolt Brecht'in "Sezuan'ın İyi İnsanı" adlı eserini sahnelemeleri karşılığında telif ücreti talep edildiği; Brecht'in telif haklarını korumakla yükümlü Almanya'da bulunan firma tarafından, amatör ya da profesyonel tiyatro ayrımı yapılmaksızın Brecht oyunlarını temsil edecek tüm toplulukların izin alması ya da telif ücreti ödemesi

gerektiği yönünde bildiri yapıldığı ifade edilmiştir. Bunun üzerine telif ücreti ödenerek oyun sahnelenmiştir. Aynı şekilde, Peter Shaffer'ın “Karanlıkta Komedi” adlı eserini, 1. İzmir Uluslararası Tiyatro Festivalinde sahnelemeye hazırlanan bir başka üniversiteye bağlı tiyatro topluluğundan da, telif haklarını elinde bulunduran ajans tarafından telif ücreti talebinde bulunulduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine öğrenciler, kendilerine festival yönetimince herhangi bir ücret ödenmeyeceğini belgelemek suretiyle oyunu ücretsiz oynama hususunda izin alabilmişlerdir (Milliyet Sanat, 2013).

5 Mayıs 2013'te Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen Tiyatroda Telif Panelinde, panele konuşmacı olarak katılan Öğüt, üniversite tiyatrolarından telif ücreti alınmaması gerektiğini, alınırsa bunun kendi bindikleri dalı kesmek olacağını ifade etmiştir. Üçüncü nesil Anayasal haklardan biri olan “gelişim hakkı” üzerine çalışmalar yapan Aslan ise; kültür ve sanata erişim, sanatsal yaratım özgürlüğü ve sanatsal faaliyetlere katılımı, “anayasal gelişim hakkı” kapsamında değerlendirmiştir. Kuyurtar ise, üniversite tiyatro topluluklarının telif engeline takılmasını, sosyal bir hakkın özel mülkiyet hakkı ile çatışması olarak yorumlamış; denge kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Kuyurtar'a göre; bu tür topluluklar tiyatro yapar, tiyatroyu severdir. Böylece bireyler katılımcı, demokratik, sözünü söyleyen, düşünen, sanatı seven, destekleyen bireyler haline gelirler. Bu insanlardan telif ücreti alınmasa bile, tiyatro tabana yayılmış olduğundan, yetişen tiyatro izleyicisi, telif ücreti ödeyen tiyatrolara da izleyici olarak giderek, bir tiyatro kitabı satın alarak katkıda bulunmuş olur. Sonuç olarak, doğrudan olmasa bile dolaylı olarak mali hak sahipleri de kazanacak, mağdur olmayacaktır. Aksi halde seyirci sıkıntısı ile kıvranan tiyatro yavaş yavaş ölecektir ki bu durumda kimsenin bir kazancı olmayacağı da açıktır (Kuyurtar, 2013).

Peki, üniversite tiyatro topluluklarının bilet satması durumunda ne olacaktır? FSEK madde 33'teki düzenleme şöyledir: “Yayımlanmış bir eserin, tüm eğitim ve öğretim kurumlarında, yüz yüze eğitim ve öğretim maksadıyla doğrudan veya dolaylı kar amacı gütmeksizin temsili, eser sahibinin ve eserin adının mutata şekilde

açıklanması şartıyla serbesttir.” Görüldüğü gibi yasa koyucu için kıstas, doğrudan veya dolaylı olarak kar elde edilip edilmediğinden ziyade, böyle bir amaçla hareket edilip edilmediğidir. Bu durumda, bilet satılmış olması mutlak olarak -doğrudan veya dolaylı- kar amacı ile hareket edildiği yönünde değerlendirilmemelidir. Söz gelimi, eğitim kurumu bünyesinde sahnelenen bir oyunun bilet satışından elde edilen gelirin çalışma ve eğitim koşullarının iyileştirilmesine özgülenmesi ve böylece sanatsal faaliyetlerin, tiyatronun ayakta kalmasına hizmet edilmesinin, kar amacı gözetmek şeklinde yorumlanmaması, kanaatimizce hakkaniyete ve kanunun ruhuna aykırı olmayacaktır. Herhangi bir eğitim kurumuna bağlı olmayan amatör tiyatrolar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 33. maddesinin kapsamı dışında bırakılmıştır. Zira, 33. maddede sayılan tüm koşullar birlikte aranmaktadır ve “eğitim-öğretim” koşulu her amatör tiyatro tarafından yerine getirilemeyecektir. Amatör tiyatro ile sıkı bağlar kurmuş olan oyun yazarı ve çevirmen Onay’a göre, amatör tiyatrolardan sabit bir telif ücreti talep edilmesi ölümcül olacaktır. Bilet gelirinin belirli bir yüzdesinin talep edilmesi durumunda ise, takibine değmeyecek rakamların söz konusu olduğu görülecektir (Mantu, 2012). Amatör tiyatroların tiyatroya olan katkıları ve varlıklarını sürdüremez hale gelmelerinin sanata, sanatçıya, sanat severlere fayda sağlamayacağı yadsınamaz bir gerçek olduğundan, konu ile ilgili hakkaniyete uygun yasal düzenleme, farklı yorumlara mahal vermeden, net bir şekilde yapılmalıdır. Yasa koyucu, bu konuda gereken hassasiyeti göstermelidir.

4. TİYATRODA TELİF HAKKI İHLALLERİNE KARŞI BAŞVURULACAK HUKUKİ YOLLAR

Kanunlar vasıtasıyla eser sahiplerine tanınmış olan telif haklarını ve bu haklar ile bağlantılı olan hakları üçüncü bölümünde inceledik. Ancak, kanun koyucunun yasalar aracılığı ile tüm bu hakları tanımış olması, telif korumasının etkin bir biçimde sağlanabilmesi için başlı başına yeterli değildir. Bunun için de hak sahiplerine; haklarının ihlal edilmesini önleme, tecavüz durumunda mağduriyetlerinin giderilmesini yargı organları nezdinde talep edebilme olanağı sağlanmalıdır. Kanuni yaptırımlar da bu noktada devreye girer. Cezalar, mağduriyetlerin giderilmesi bakımından önemli olduğu kadar, telif hakkı ihlallerine karşı caydırıcılık teşkil etmesi açısından da gereklidir. Cezai ve hukuki yaptırımların uygulanması bakımından, telif hakkı ihlallerine karşı başvurulabilecek hukuki yollar telif hakkı sahiplerini yakinen ilgilendirmektedir ve telif koruma sisteminin ayrılmaz parçasıdır.

4.1. İhtiyati Tedbirler ve Gümrüklerde El Koyma

İhtiyati tedbirler, mahkeme tarafından esas hakkında karar verilinceye kadar, davanın uzamasından doğan sakıncaları gidermek ve geçici hukuki koruma sağlamak amacıyla yapılan tasarruflardır. (Erdil, 2016: 112). İhtiyati tedbirler ve gümrüklerde el koyma, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 77. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin yahut emrivakilerin önlenmesi için veya diğer herhangi bir sebepten dolayı zaruri ve bu hususta ileri sürülen iddialar kuvvetle muhtemel görülürse, hukuk mahkemesi, bu kanunla tanınmış olan hakları ihlal veya tehlide maruz kalanların ya da meslek birliklerinin talebi üzerine, dava açılmasından önce veya sonra, diğer tarafa bir işin yapılmasını veya yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını veya açılmasını emredebileceği gibi, bir eserin çoğaltılmış nüshalarının veya hasren onu imale yarayan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyati tedbir yolu ile muhafaza altına alınmasına karar verebilir. Kararda, emre uymamanın, İcra ve İflas Kanununun 343. maddesindeki cezai neticeleri doğuracağı açıklanır. (fıkra 1). Haklara tecavüz oluşturulması ihtimali

halinde yaptırım gerektiren nüshaların ithalat veya ihracatı sırasında, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 57. maddesi hükümleri uygulanır (fıkra 2). Bu nüshalara gümrük idareleri tarafından el konulmasına ilişkin işlemler Gümrük Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre yürütülür (fıkra 3). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, talepte bulunma yetkisi, hakları ihlal edilen kişiler veya ihlal edilmesi tehdidine maruz kalanlar ile meslek birliklerine aittir. İhtiyati tedbir davanın açılmasından önce talep edilebileceği gibi, dava açıldıktan sonra da talep edilebilecektir. Mahkeme, talep üzerine tedbir kararı verebilir. Talep edilmemesi durumunda kendiliğinden tedbir kararı veremez. İhtiyati tedbir kararının alınmasından itibaren iki hafta içinde asıl dava açılmalı ya da dava açılacağına dair evrak memura ibraz edilmelidir. Aksi halde, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 397 uyarınca, ihtiyati tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Gümrüklerde telif hakkı ihlaline konu olan eşyalara el konulması TRIPS'in getirdiği bir yeniliktir (Tekinalp, 2004: 324). Telif haklarına tecavüz tehlikesi bulunması durumunda, ilgili eser nüshalarının ithalat ve ihracatı geçici bir süreyle durdurulabilecektir. Bu işlem, gümrük idareleri tarafından gümrük mevzuatı uyarınca yapılabilecektir. Ayrıca, şartların oluşması durumunda Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine de başvurulabilecektir (Karahan ve diğ., 2015: 149).

Kanun metninde, emre uyulmaması durumunda İcra İflas Kanununun 343. maddesinde düzenlenmiş olan cezai neticelerin doğacağı belirtilmiştir. 2004 sayılı İİK. 343. maddesinde, emre uymayan kişilere bir aydan üç aya kadar hafif hapis cezası verileceği düzenlenmiştir. Hapis cezası verilebilmesi için, lehine tedbir kararı verilen kişinin şikayet etmesi gerekmektedir. Verilmiş olan ihtiyati tedbir kararının geçersiz olması durumunda, geçersiz tedbir kararına aykırı davranan kişilere ceza verilemeyeceği açıktır.

FSEK madde 77'de, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 57. maddesine atıfta bulunulmuştur. 57. madde uyarınca, gümrük idareleri de üç iş günü ile sınırlı olmak

koşulu ile kendiliğinden gümrükte eşyaya el koyma kararı verebilecek veya gümrük işlemlerini durdurabilecektir. Burada amaç, henüz durumdan haberdar olmayan hak sahiplerinin geçerli bir başvuruda bulunabilmesini temin etmektir. Gümrük idaresi, telif hakkının ihlal edildiğine dair delilleri elinde bulundurmadığı sürece, kendiliğinden el koyma ve gümrük işlemlerini durdurma kararı alamaz. 4458 sayılı Gümrük Kanunu. (1999).

4.2. Hukuk Davaları

Hukuk davaları ifadesi ile kast edilen, özel hukukun uygulama kapsamına giren, ceza davası olmayan davalardır. Asliye Hukuk Mahkemesi, Sulh Hukuk Mahkemesi gibi hukuk mahkemelerinde görülmekte olan davalar hukuk davalarıdır.

4.2.1. Eser Sahibini Tespit Davası

Telif hakkı koruması kapsamında olan bir eser üzerinde birden çok kişinin eser sahipliği iddiasında bulunması durumunda, kimin gerçek eser sahibi olduğunun belirlenmesi için açılacak dava, eser sahibini tespit davasıdır. Eseri meydana getirdiğini iddia eden kişi dava açar ve davacı taraf olur. Bu dava, eser sahibinin ölmesi durumunda, ölümden itibaren 70 yıl süreyle Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19. maddesinde belirtilmiş olan kişiler tarafından açılabilecektir. 19. maddede belirtilen kişiler çalışmamızın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak incelendiğinden burada ayrıca belirtilmeyecektir. Bu kişilerin dava açmaması durumunda, mali hak sahipleri de haklı menfaatlerinin gerekli kılması durumunda bu davayı açabileceklerdir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19. maddesine göre, memleket kültürü bakımından önemli görülen eserler bakımından hak sahipleri dava açma yetkilerini kullanmazlarsa, koruma süresi dolmuş olsa bile Bakanlık bu hakkı kendi adına kullanabilecektir (Karahana ve diğ., 2015: 149). Mahkeme, dava sonunda yalnızca gerçek eser sahibinin kim olduğunu tespit etmiş olmaz; ayrıca davayı kazanan kişiye “eser sahibi” statüsü de verilmiş olur (Tekinalp, 2004: 291).

4.2.2. Tecavüzün Tespiti Davası

Tecavüzün tespiti davasının, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu madde 56/1 ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu madde 25'e dayanılarak açılabileceği belirtilmiştir (Karahana ve diğ., 2015: 149). Zira, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda, tecavüzün tespiti davası ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bu davanın açılmasındaki amaç, bir eylemin telif hakkı ihlali teşkil edip etmediğinin mahkeme nezdinde saptanması, hükme bağlanmasıdır. (Tekinalp, 2004: 307). FSEK madde 19'da belirtilen kişiler de bu davayı açabileceklerdir (Suluk ve Orhan, 2005: 780). Türk Ticaret Kanunu madde 56 uyarınca, ticari faaliyetleri, ekonomik menfaati, mesleki itibarı zarar gören ya da zarar görme tehlikesine maruz kalan telif hakkı sahipleri, fiilin telif hakkı ihlali olup olmadığının tespiti için tecavüzün tespiti davası açabilir. Türk Medeni Kanunu'nun 25. maddesinde de; davacının, saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırının sonlandırılmasını, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespit edilmesini mahkemeden isteyebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca davacı, kararın üçüncü kişilere bildirilmesini ya da yayımlanmasını; yani "hükümün ilanını" da talep edebilecektir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu. (2001).

4.2.3. Tecavüzün Önlenmesi Davası

Tecavüzün önlenmesi davası, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 69. maddesinde, "tecavüzün men'i davası" başlığı altında düzenlenmiş olup; ayrıca FSEK 66. maddesine de atıfta bulunulmuştur. Dava ile ilgili FSEK hükümleri şöyledir:

Mali veya manevi haklarına tecavüz tehlikesine maruz kalan eser sahibi muhtemel tecavüzün önlenmesini dava edebilir. Gerçekleşen tecavüzün devam veya tekrarı olası görülen hallerde de aynı hüküm geçerlidir (madde 69, fıkra 1). 66. maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının hükümleri burada da uygulanır (madde 69, fıkra 2). Tecavüz, hizmetlerini yerine getirdikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa işletme sahibi hakkında da dava açılabilir (madde 66, fıkra 2). Bu kişilerin veya tecavüz edenin kusurlu olması şart değildir (madde 66, fıkra 3). Mahkeme, eser sahibinin manevi ve mali haklarını, tecavüzün

kapsamını, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını ve tecavüzün kaldırılması halinde doğacak muhtemel zararları takdir ederek halin icabına göre gerekli göreceği tedbirlerin uygulanmasına karar verir (madde 66, fıkra 4). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Görüldüğü gibi, tecavüz veya tecavüz tehlikesinin olması halinde tecavüzü veya tecavüz tehlikesini kaldırmak için açılacak dava, tecavüzün önlenmesi davasıdır (Suluk ve Orhan, 2005: 781). Yani mevcut bir telif hakkı ihlalinde ihlalin önlenmesi için; telif hakkı ihlali tehlikesinin bulunması durumunda da tehlike arz eden eylemin ihlale dönüşmesini önlemek için bu dava açılabilir.

Mahkemenin, gerekli göreceği tedbirleri uygulayabileceği belirtilmiştir. Mahkeme bu tedbirleri; telif hakkını ihlal eden veya etmesi muhtemel kişiye bir işi yapması veya yapmamasını emretmek, haksız çoğaltılmış eser nüshalarının ve çoğaltmaya yarayan gereçlerin ihtiyati tedbir yolu ile zapt edilmesi ve gerekiyorsa imha edilmesine karar vermek suretiyle uygulayabilecektir (Erdil, 2016: 110).

4.2.4. Tecavüzün Kaldırılması Davası

Tecavüzün kaldırılması (ref'i) davası, telif hakkı ihlallerinin doğurmuş olduğu hukuka aykırı sonuçları ortadan kaldırmak amacıyla açılmaktadır. "Tecavüzün Ref'i Davası" başlığı altında FSEK madde 66 ve devamında düzenlenmiştir. 66. madde şöyledir:

Manevi ve mali hakları tecavüze uğrayan kimse tecavüz edene karşı tecavüzün kaldırılmasını dava edebilir (fıkra 1). Tecavüz, hizmetlerini yerine getirdikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa işletme sahibi hakkında da dava açılabilir (fıkra 2). Bu kişilerin veya tecavüz edenin kusurlu olması şart değildir (fıkra 3). Mahkeme, eser sahibinin manevi ve mali haklarını, tecavüzün kapsamını, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını ve tecavüzün kaldırılması halinde doğacak muhtemel zararları takdir ederek halin icabına göre gerekli göreceği tedbirlerin uygulanmasına karar verir (fıkra 4). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda, tecavüzün kaldırılması davası bakımından, manevi ve mali telif haklarının ihlal edilmesi durumları ayrı ayrı düzenlenmiştir. Manevi haklara tecavüz hali FSEK madde 67’de; mali haklara tecavüz hali FSEK madde 68’de düzenlenmiştir. Manevi haklara tecavüz edilmiş olmasına ilişkin 67. maddenin, çalışmamızın kapsamına giren ilgili kısımları şu şekildedir:

Henüz alenileşmemiş bir eser, sahibinin rızası olmaksızın veya arzusuna aykırı olarak umuma arz edildiği takdirde tecavüzün kaldırılması davası, ancak umuma arz keyfiyetinin çoğaltılmış nüshaların yayımlanması suretiyle gerçekleşmesi halinde açılabilir. Aynı hüküm, esere, sahibinin arzusuna aykırı olarak adının konulduğu hallerde de geçerlidir (fıkra 1). Eser üzerinde sahibinin adı hiç konulmamış veya yanlış konulmuş yahut konulan ad karışıklığa neden olacak mahiyette olup da eser sahibi ... tecavüzün kaldırılmasını talep etmişse, tecavüz eden gerek aslına, gerek tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalar üzerine eser sahibinin adını yazmaya mecburdur. Masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, hükmün en fazla üç gazetede ilanı talep edilebilir (fıkra 2). FSEK madde 32, 33, 34, 35, 36 ve 40. maddelerde sayılan hallerde yanlış veya yetersiz kaynak gösterilmiş yahut hiç kaynak gösterilmemişse ikinci fıkra hükmü uygulanacaktır (fıkra 3). Eser haksız olarak değiştirilmiş ise hak sahibi şu taleplerde bulunabilir: 1) Eser sahibi, eserin değiştirilmiş şekilde çoğaltılmasının, yayım ve temsilinin, radyo ile yayımının men edilmesini ve tecavüz edenin, tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalardaki değişiklikleri düzeltmesini veya bunların eski hale getirilmesini talep edebilir. Değişiklik, eserin gazete, dergi veya radyo ile yayımı sırasında yapılmışsa eser sahibi, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş şekilde yayımlamış olan bütün gazete, dergi ve radyo idarelerinden değişikliğin ilan yolu ile düzeltilmesini talep edebilir. ... 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

FSEK 67. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, tecavüzün kaldırılması davası açılabilmesi; eserin kamuya sunulmasının, “haksız olarak çoğaltılmış nüshaların yayımlanması” suretiyle gerçekleşmiş olması şartına bağlı tutulmuştur. Bu nedenle, örneğin; sergileme, seslendirme, radyo ve televizyon ile yayımlanma, temsil gibi kamuya sunma durumlarında tecavüzün kaldırılması davası açılmayacağı belirtilmiştir. Bu durumda telif hakkı ihlal edilen hak sahibi, tazminat talep edebileceği gibi aşağıda belirtilmiş olan FSEK madde 68’deki seçimlik hakları da kullanabilecektir. (Erdil, 2016: 104). Böylece, tecavüzün kaldırılması davası bakımından, eser sahibinin aleyhine bir sınırlandırma getirilmiştir (Tekinalp, 2004:

294). Örneğin; yetkili olmayan bir kişi, bir panelde A yazarının henüz alenileşmemiş X isimli tiyatro oyununun konusunu, karakterlerini, sonucunu ayrıntılarıyla anlattığında, hak sahibi tecavüzün kaldırılması davası açamayacak; tecavüzün önlenmesi veya tazminat davası açabilecektir.

67. maddenin 3. fıkrasında; FSEK madde 32, 33, 34, 35, 36 ve 40. maddelerini de kapsayan bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Buna göre; nutukların haber ve bilgi vermek amacıyla çoğaltılmalarında ve yayımlarında (madde 32/1), yayımlanmış bir eserin eğitim öğretim amacıyla temsilinde (madde 32/2), eğitim ve öğretim amacıyla seçme ve toplama eser oluşturulmasında (madde 34/1), kanuna uygun iktibasta (madde 35, 36) eser sahibinin adı tam ve doğru olarak gösterilmelidir. Aksi halde hak sahibi, tecavüzün kaldırılması davası açabilecek, ayrıca masrafı telif hakkını ihlal edene ait olmak üzere hükmün en fazla üç gazetede ilan edilmesini de isteyebilecektir. Bu hallerde, eser sahibinin ayrıca tecavüzün tespiti davası açması da mümkündür (Erdil, 2016: 106).

Mali haklara tecavüz edilmiş olmasına ilişkin FSEK 68. maddesi ise şu şekildedir:

Eseri, icrayı, fonogramı ya da yapımları hak sahiplerinden bu kanuna uygun yazılı izni almadan işleyen, çoğaltan, çoğaltılmış nüshaları yayan, temsil eden veya her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletenlerden, izni alınmamış hak sahipleri sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya bu kanun hükümleri uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını isteyebilir (fıkra 1). İzinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmamışsa hak sahibi çoğaltılmış kopyaların, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların imhasını veya üretim maliyet fiyatını geçmeyecek uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini ya da sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını talep edebilir. Bu husus, izinsiz çoğaltanın hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz (fıkra 2). İzinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmışsa hak sahibi, tecavüz edenin elinde bulunan nüshalar hakkında ikinci fıkradaki seçeneklerden birini kullanabilir (fıkra 3). İkinci ve üçüncü fıkraların eser sahibinden başka hak sahiplerine uygulanabilmesi için eser sahibinin, bu kanunun elli ikinci maddesine uygun yazılı çoğaltma izni aranır (fıkra 4). Hak sahiplerinden biri, ikinci ve üçüncü fıkralar uyarınca talepte bulunduğu, Ceza Muhakemeleri Kanununun el koymaya ilişkin hükümleri yalnızca delil elde etme amacıyla uygulanabilir (fıkra 5). Bedel talebinde bulunan kişi, tecavüz edene karşı, onunla bir sözleşme yapmış olması halinde sahip olabileceği tüm hak ve yetkileri ileri sürebilir (fıkra 6). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun metninden de açıkça anlaşılmaktadır ki, mali hakların ihlal edilmesi durumunda hak sahiplerine oldukça geniş imkanlar tanınmıştır. Hak sahibi, sözleşme yapmış olsaydı isteyebileceği bedelin veya rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını karşı taraftan isteyebilme hakkına sahip kılınmıştır. Böylece, taraflar arasında farazi bir sözleşme ilişkisi doğacaktır. Seçimlik hakkı bulunan hak sahibi, bedel talep etmek yerine haksız olarak çoğaltılmış eser nüshalarının ve çoğaltmaya yarayan araçların imhasını talep edebileceği gibi, bunların uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini de talep edebilecektir. Burada belirlenecek bedel, yasa gereği maliyet fiyatını aşamayacaktır. Nüshaların satışa çıkmış olması durumunda, telif hakkını ihlal edenin hala elinde bulunan nüshalar bakımından da bu seçimlik hakların kullanılabilmesi belirtilmiştir. Nal ve Suluk'a göre, satışa çıkmış eserler bakımından artık yalnızca üç kat bedel talep edilebilecektir (Karahan ve diğ., 2015: 152). Telif hakkını ihlal eden kişinin, FSEK madde 68 uyarınca hükmedilen tazminatı ödedikten sonra, eseri çoğaltma ve yayma hakkını kendi ad ve hesabına kullanabileceği; Yargıtay'ın da bu görüşte olduğu belirtilmiştir.²⁹ Böylece, ihlal eylemi geriye dönük olarak hukuka uygun hale gelecek ve taraflar arasında farazi bir sözleşme kurulmuş sayılacaktır (Erdil, 2016: 107).

Yargıtay'ın, rayiç bedeli belirleme yetkisinin yargıçlarda olduğu yönünde kararı bulunmaktadır.³⁰ Rayiç bedelin en çok üç katına kadar bedel talep etme hakkı bakımından ise, üç katına kadar artırım seçeneğini kullanma yetkisi davacı hak sahibindedir³¹. Buna göre, davacının üç katı bedeli talep etmesi durumunda, mahkemeler talebi kabul etmeli, daha az bir bedele hükmetmemelidir. Anayasa Mahkemesi ise, mahkemelerin bu konuda takdir yetkisi olduğu görüşündedir³². Uygulamada ise Yargıtay'ın eski içtihadı geçerliliğini koruduğu belirtilmiştir. Radyo

²⁹ Yarg. 11. HD., 1987/1836 E., 1987/4131 K., 07.07.1987 K.; 2002/5432 E., 2002/10736 K., 22.11.2002 T. (Erdil, 2016: 107).

³⁰ Yarg. 11. HD., 2014/4607 E., 2015/2609 K., 26.02.2015 T. –yayımlanmamıştır. (Karahan ve diğ., 2015: 151).

³¹ Yarg. 11. HD., 2008/5307 E., 2009/9739 K., 28.09.2009 T. –yayımlanmamıştır. (Karahan ve diğ., 2015: 151).

³² AYM. 2012/133 E., 2013/33 K., 28.02.2013 T. – RG.: 28705, 12.07.2013 T. (Karahan ve diğ., 2015: 151).

ve televizyon yayınları bakımından da Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 68. maddesinin uygulanabileceği Yargıtay kararında yer almaktadır³³ (Karahana ve diğ., 2015: 151). Rayiç bedelin tespitine ilişkin, taraflar arasında daha evvelden yapılmış bir teklif ya da sözleşmenin varlığı halinde, rayiç bedelin taraflar arasındaki sözleşme veya teklife göre tespit edileceği belirtilmiştir (Erdil, 2016: 108). Tekinalp'e göre, rayiç telif ücreti belirlenirken ölçü öznel; yani eser sahibinin rayici esas alınır. Türkiye şartlarına göre hesaplama yapılmaz. O kişinin o eser için aldığı veya alacağı ücrete göre karar verilir. Eser sahibinin kendi ücreti mevcut değilse rayiç bedel nesnel olarak belirlenecektir. "En çok üç katına kadar" bedel talep edilmesi durumunda da, bedelin tespitinde, bu sınır içinde mahkemenin takdir yetkisi olduğu belirtilmiştir. FSEK madde 68/1 kapsamında bedel talep eden ve alan hak sahibi, ayrıca maddi tazminat talebinde bulunamayacaktır; ancak taraflar arasında sözleşme olması ve sözleşmenin cezai şartlar içermesi durumunda ayrıca sözleşmesel ceza talep edilebilecektir (Tekinalp, 2004: 300).

Telif hakkı ihlalinin sonuçlarını ortadan kaldırmayı amaçlayan "tecavüzün kaldırılması davası" ile ihlal tehlikesinin tecavüze dönüşmesini önlemeyi amaçlayan "tecavüzün önlenmesi davası" birlikte açılabilir (Suluk ve Orhan, 2005: 782).

4.2.5. Maddi ve Manevi Tazminat Davaları

Maddi ve manevi tazminat davaları, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 70. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilir. Mahkeme, bu para yerine veya bunlara ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedebilir (fıkra 1). Mali hakları haleldar edilen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere ilişkin hükümler dairesinde tazminat talep edebilir (fıkra 2). Birinci ve ikinci fıkralardaki hallerde, tecavüze uğrayan kimse tazminattan başka, temin edilen karın kendisine verilmesini de isteyebilir. Bu halde 68. madde uyarınca talep edilen bedel indirilir (fıkra 3) (5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

³³ Yarg. 11. HD., 2004/7215 E., 2005/5336 K., 18.05.2005 T. –yayımlanmamıştır. (Karahana ve diğ., 2015: 151).

Manevi haklar hak türü iken, manevi tazminat kavramı “zarar” ile ilgili bir kavramdır (Suluk ve Orhan, 2005: 799). Dolayısıyla, “maddi hak- manevi hak” ayırımı, “maddi zarar- manevi zarar” ve “maddi tazminat- manevi tazminat” kavramları ile karıştırılmamalıdır. Her ne kadar, kanun metninde manevi hakları ihlal edilen kişilerin uğradıkları manevi zararın giderilmesi için manevi tazminat isteyebilecekleri belirtilmişse de, bu kişiler maddi zarara uğramış olmaları durumunda maddi tazminat talebinde de bulunabileceklerdir. Örneğin; bir eserin eser sahibinin rızası olmadan değiştirilmesi ve bu nedenle eser sahibinin şöhretinin olumsuz etkilenmesinde durum böyledir. Aynı şekilde, mali hakkı ihlal edilen kişiler de manevi zarara uğramış olmaları durumunda manevi tazminat isteyebilirler (Karahana ve diğ., 2015: 153).

FSEK madde 70 uyarınca, manevi hakların ihlali sebebiyle manevi tazminat davası açılabilmesi için, eser sahibinin kişilik haklarının da tecavüze uğramış olması şart değildir. Manevi telif hakkının ihlal edilmiş olması yeterlidir; ayrıca manevi zarara uğramış olmasına gerek yoktur. Manevi bir hakkın hangi hallerde ihlal edilmiş olacağı FSEK madde 67’de düzenlenmiştir ve yukarıda incelendiğinden burada ayrıca belirtmeyecektir (bkz. 4.2.4.). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu İçtihadı Birleştirme Kararında³⁴ da, eser sahibinin “eseri üzerindeki manevi hakları” ile “kişilik hakları” birbirinden ayrılmıştır. Buna göre; eser sahibinin manevi haklarının ihlali halinde istenebilecek manevi tazminata ilişkin düzenlemeler 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yer alırken, kişilik haklarının ihlal edilmesi durumunda istenebilecek tazminat Türk Borçlar Kanununda düzenlenmiştir (Tekinalp, 2004: 311). Manevi hakların ihlali aynı zamanda eser sahibinin kişilik haklarını da ihlal ediyorsa, bu durum tazminat talebinde açıkça belirtilerek kanıtlanmalıdır veya Türk Borçlar Kanunu uyarınca ayrı bir dava açılmalıdır (Erdil, 2016: 112). Bu durumda, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 56. maddesi uyarınca hakim, uygun bir tazminat ödenmesine karar verecektir. İntihal durumunda da, gerçek eser sahibinin adı ile ilgili manevi hakkına tecavüz olduğu için FSEK madde 70/1 uyarınca manevi tazminat davası açılacağı belirtilmiştir (Tekinalp, 2004: 308).

³⁴ Yarg. HGK. 1980/1 E., 1981/2 K., 18.12.1981 T. (Tekinalp, 2004: 311).

Mali hakların ihlalini düzenleyen, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 70/2 maddesinde, “... haksız fiillere ilişkin hükümler dairesinde tazminat talep edilebilir” ifadesine yer verilmiştir. Burada kast edilen, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun birinci kısım, birinci bölümünün ikinci ayırımında “haksız fiillerden doğan borç ilişkileri” başlığı altında düzenlenmiş olan hükümlerdir. Mali telif haklarının ihlaline dayanılarak maddi ve manevi tazminat talep edebilmek için, tecavüz edenin kusurlu olması şarttır (Suluk ve Orhan, 2005: 801). Bir kimse, hukuka uygun davranma imkanı bulunduğu halde, kendi iradesiyle hukuk kurallarını ihlal etmişse kusurlu addedilecektir (Oğuz, 2016: 277). Maddi tazminat davasının konusu, eser sahibinin mal varlığında telif hakkı ihlalden önce ve sonra meydana gelen farktır. Maddi tazminat fiili zarar ve eser sahibinin yoksun kaldığı kardan oluşacaktır (Tekinalp, 2004: 313). Böylece, telif hakkı ihlali sonucu eser sahibinin mal varlığında meydana gelen maddi zarar giderilmiş olacaktır. Yargıtay, hem FSEK madde 68 uyarınca mutad bedelin 3 katı hem de FSEK madde 70/2 veya 70/3 uyarınca maddi tazminat talep edilmesi durumunda toplam bedelin, anılan seçenekler uyarınca istenebilecek en çok bedel ile sınırlı olduğu görüşündedir.³⁵ Buna göre davacı, FSEK madde 68’de belirtilen üç talepten birini seçmek durumundadır (Erdil, 2016: 112). FSEK madde 68 hükmü yukarıda incelendiğinden burada ayrıca belirtilmeyecektir (bkz.: 4.2.4.).

Kanun koyucu, mali veya manevi telif hakları ihlal edilen eser sahibinin uğramış olduğu maddi veya manevi zararın tazmin edilmesini yeterli görmemiştir. Bu nedenle, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 70. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, eser sahibi ayrıca telif hakkına tecavüz eden kişinin temin ettiği karın kendisine verilmesini de talep edebilecektir. Bu durumda eğer tecavüzün kaldırılması davası (yani FSEK m. 68) kapsamında da bedel talep edilmiş ve alınmış ise, bu bedel, hak ihlalinde bulunan kişinin elde ettiği kardan indirilecek, kalan meblağ hakkı ihlal edilen eser sahibine ödenecektir. Görüldüğü gibi, FSEK madde 68 uyarınca talepte bulunan eser sahibi ayrıca FSEK madde 70/3

---

³⁵ Yarg. 11. HD., 1990/2818 E., 1990/3315 K. 13.04.1990 T.; 1997/1850 E., 1997/2313 K., 31.03.1997 T.; 2003/4292 E., 2003/11261 K., 01.12.2003 T. (Erdil, 2016: 112).

uyarınca da talepte bulunabilmektedir. Ancak, FSEK'in 68. maddesi uyarınca talepte bulunan eser sahibinin buna ek olarak FSEK madde 70/3'te düzenlenmiş olan maddi tazminatı da talep edip edemeyeceği öğretilmektedir (Suluk ve Orhan, 2005: 802).

Bilirkişi raporlarında³⁶ da belirtildiği üzere, davacının talep edeceği tazminat talebi açık olmalıdır (Üstün, 2001b: 257). Tazminat davalarının açılması sırasında genel ifadeler kullanılmamalı, hangi seçeneğin tercih edildiği belirtilmelidir. Yani; FSEK madde 68'de düzenlenmiş olan 3 kat oranında tazminat mı, FSEK madde 70/2'deki maddi tazminat mı yoksa FSEK madde 70/3'te belirtilen kar miktarının mı talep edildiği dava dilekçesinde açıkça ifade edilmelidir.

Türk Hukukunda manevi tazminat davaları sonucu hükmedilecek tazminat miktarının belirlenmesi hususunda, hakimin serbestisi benimsenmiştir. Hakim, zarar görenin talep ettiği miktardan daha fazlasına hükmedemeyecek; ancak daha azına hükmedebilecektir. Bunun nedeni, usul hukuku gereği hakimin taleple bağlı olması ilkesidir. Hakim, kendisine tanınan sınırlar içinde takdir yetkisini; vicdanı, akıl ve mantığı, ihlal edilen hakkın kıymeti, hakkaniyet gibi unsurları da dikkate alarak kullanacaktır (Candan, 2013: 35). Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda düzenlenmemiş olması durumunda maddi tazminat miktarının belirlenmesinde ise Türk Borçlar Kanunu madde 50 ve 51 uygulanacaktır. Buna göre; uğranılan zararın miktarı tam olarak belirlenemiyorsa hakim, somut olayın özelliklerini dikkate alarak zararın miktarı, tazminatın kapsamı ve ödeme biçimi hakkında hakkaniyete uygun bir belirleme yapacaktır. Zararı ve zarar verenin kusurunu ispat yükü ise zarar görendedir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (2011).

---

³⁶ Bilirkişi Raporu 26.06.1996 T. Kadıköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi. 1994/494 E. No'lu Dosya (Üstün, 2001: 257).

4.2.6. Usul Kuralları

Usul kuralları kapsamında kimlerin dava açabileceği, davanın kimlere karşı ve hangi mahkemede açılacağı, zamanaşımı süreleri ve ispat yükümlülüğünün hangi tarafa ait olduğu incelenecektir.

4.2.6.1. Taraflar

Davacı taraf bakımından; yukarıda incelemiş olduğumuz hukuk davalarını açma yetkisi eser sahiplerine aittir. Eser sahibinin mirasçılara da aynı hak tanınmıştır. Ayrıca, mali bir telif hakkını devralmış olan hak sahibi ve tam lisans sahipleri de hukuk davalarını açabilecektir. Basit lisans sahiplerinin hukuk davalarını açabilmeleri için, sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunması gerekmektedir. Aksi halde basit lisans sahipleri hukuk davası açamayacaklardır. Aynı kural, bağlantılı haklar için de geçerlidir (Karahan ve diğ., 2015: 153).

Davalı taraf ise, telif hakkının ihlal eden; yani tecavüz eden taraftır. Tecavüz edenin, bu eylemi gerçekleştirdiği sırada herhangi bir işletmenin çalışanı veya temsilcisi olması durumunda, işletme sahibi hakkında da hukuk davası açılabilir. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

4.2.6.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Bir yargı kolu içinde, uyuşmazlığın konusuna veya değerine göre davaya hangi mahkemenin bakabileceğini görev kuralları belirler. Yetki kuralları ise, görevli mahkeme tespit edildikten sonra, davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler (Pekcanitez ve diğ., 2005: 83). Fikri mülkiyete ilişkin bütün davalarda görevli mahkeme, Adalet Bakanlığı tarafından kurulan ihtisas mahkemeleridir. Bu kapsamda hukuk davalarında görevli mahkeme, dava konusunun miktarına ve kanunda öngörülmüş olan cezaya bakılmaksızın Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleridir (Erdil, 2016: 115). Böylece, özellik arz eden telif ihtilaflarının uzmanlar tarafından daha kısa sürede, daha isabetli sonuçlandırılması amaçlanmıştır.

Yetki, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda özel olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle, yetkili mahkeme, hukuk sistemimizdeki genel yetki kuralına göre tespit edilecektir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 6. maddesinde “genel yetki kuralı” düzenlenmiştir. Buna göre genel yetkili mahkeme, davalının davanın açılacağı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 5. maddesinde ise, diğer kanunlarda düzenlenmiş olan yetki kurallarının saklı olduğu belirtilmiştir. Böylece, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda düzenlenmiş olan yetki kuralları da göz ardı edilmeyecektir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 66. maddesinin son fıkrası uyarınca, eser sahibi, tecavüzün kaldırılması ve tecavüzün önlenmesi davalarını, ikamet ettiği yerdeki görevli mahkemede de açabilecektir (5846 Sayılı FSEK. 1951). 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 16. maddesi, haksız fiilden doğan davalarda haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde de dava açılmasına olanak tanımaktadır (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu. 2011). Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu madde 66/son’da düzenlenmiş olan yetki kuralı tazminat davaları için geçerli değildir (Erdil, 2016: 115). Ancak, bu maddenin tazminat davaları bakımından da geçerli olması gerektiği belirtilmiştir (Tekinalp, 2004: 315). Tazminat davalarında yetkili mahkeme, belirtmiş olduğumuz genel yetki kuralına göre belirlenecektir.

Davanın görevsiz mahkemede açılmış olması durumunda, bu husus davanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi hakim tarafından da kendiliğinden dikkate alınabilir. Görevsizlik kararı verilmesinin ardından taraflardan biri, iki hafta içinde dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesini talep etmelidir. Mahkeme dosyayı kendiliğinden gönderirse, bu durum bozma nedeni teşkil eder ve dava açılmamış sayılır (Karahana ve diğ., 2015: 154).

4.2.6.3. Zamanaşımı

Zamanaşımı, hakkın dava yolu ile takip edilmesi imkanını ortadan kaldıran bir durumdur (Eren, 2003: 1232). Zamanaşımı def’ini ileri süren davalı, davacının

alacak hakkının doğmuş olduğunu; ancak zamanaşımına uğradığı için edimi ifa etmek (borçlu olduğu davranış biçimini yerine getirmek) zorunda olmadığını ileri sürebilecek, böylece davanın reddini sağlayabilecektir (Erdil, 2016: 115). Bu nedenle, telif hakkı ihlallerine karşı hukuki korumadan yararlanmak bakımından zamanaşımı sürelerinin tespiti son derece önemlidir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda, hukuk davaları için herhangi bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Bu durumda zamanaşımı süreleri, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun zamanaşımına ilişkin genel hükümleri çerçevesinde belirlenecektir.

Uygulamada telif hakkı ihlalleri haksız fiilden kaynaklanabileceği gibi sözleşmeye aykırılıktan da kaynaklanabilmektedir (Karahana ve diğ., 2015: 154). Borçlar Kanununda zamanaşımı süreleri borcun kaynağına göre değiştiği için bu husus önemlidir. Haksız fiil, hukuk düzeninin izin vermediği eylemlerdir. Her haksız fiil “suç” olarak nitelendirilemez. Haksız fiilin “suç” sayılabilmesi için kanundaki suç tiplerinden birine uyması gerekmektedir. Yani, her suç bir haksız fiildir; ancak her haksız fiil suç değildir. Hukuki değerlerin ihlali sonucunu doğuran haksız fiil, “bir şey yapmama” şeklinde de ortaya çıkabilir (Eren, 2003: 468).

6098 sayılı Borçlar Kanununun 146. maddesi uyarınca, her alacak 10 yıllık zamanaşımına tabidir. Buna göre, sözleşmeden doğan telif hakkı ihlallerinde eser sahibinin talep hakkı kural olarak 10 yıldır. Buna karşılık, taraflar arasında akdedilmiş bir sözleşme olmaması ve eser üzerindeki maddi veya mali telif haklarının haksız fiil neticesinde ihlal edilmiş olması durumunda ise zamanaşımı süreleri Borçlar Kanunu madde 72 uyarınca 2 ve 10 yıldır. Bu durumda zarara uğrayan tarafın dava hakkı, zararı ve faili öğrendiği tarihten itibaren 2 yıl ve herhalde zararı meydana getiren fiilin işlendiği günden itibaren 10 yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu. (2011). Telif hakkı ihlali, ceza kanununda daha uzun zamanaşımı süresi düzenlenmiş olan bir eylemden kaynaklanırsa, tazminat davası bakımından ceza kanununda öngörülen zamanaşımı süresi geçerli olacaktır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu madde 68/1’de düzenlenmiş olan “mutad bedelin 3 katını isteme” hakkına ilişkin davada da “farazi

sözleşme” olduğu kabul edildiğinden, Yargıtay’a göre³⁷ 10 yıllık zamanaşımı süresi geçerli olmalıdır (Erdil, 2016: 116). Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu madde 70/3 uyarınca açılacak davalar için de zamanaşımı süresi Borçlar Kanunu madde 530 kapsamında 10 yıldır (Karahan ve diğ., 2015: 154).

4.2.6.4. İspat Yükümlülüğü

İspat ile ilgili yasal düzenleme, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 76. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir:

Bu kanun kapsamında açılacak hukuk davalarında mahkeme, davacının iddianın doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktar delil sunması halinde, korunmakta olan eserler, fonogramlar, icralar, filmler ve yayınları kullananların, bu kanunda öngörülen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri veya tüm yararlanılan eser, fonogram, icra, film ve yayınların listelerini sunmasını isteyebilir. Belirtilen belge veya listelerin sunulmaması tüm eser, fonogram, icra, film ve yayınların haksız kullanılmakta olduğuna karine teşkil eder. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Bu yetkinin kullanılabilmesi iki şarta bağlanmıştır. Bunlardan biri, davacı tarafından mahkemeye iddiasının doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturacak delil sunmuş olması; diğeri ise davanın FSEK kapsamında açılmış olmasıdır (Erdil, 2016: 115).

Usul Hukukumuzda ispat yükü kural olarak davacıdadır. Ancak, yasa koyucu ispat yükümlülüğü bakımından FSEK’te telif hakkı sahipleri lehine bir düzenleme yapmıştır. Davalı tarafın, kendisinden talep edilen belgeleri mahkemeye sunamaması durumunda davacı tarafın haklı olduğu kabul edilecektir (Baştürk, 2006: 163).

4.3. Cezai Yaptırımlar

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun cezai hükümleri 2008 yılında yeniden düzenlenmiş; mevcut ceza sistemimiz ile uyumlu hale getirilmiştir. Böylece;

³⁷ Yarg. 11. HD. 2003/7070 E., 2004/1799 K., 26.02.2004 T. (Karahan ve diğ., 2015: 154). Yarg. 11. HD. 2005/13068 E., 2007/129 K., 15.01.2007 T. (Erdil, 2016: 116).

mali, manevi ve bağlantılı hak ihlalleri için uygulanacak cezalar eşit hale getirilmiştir.

4.3.1. Manevi, Mali veya Bağlantılı Haklara Tecavüz

Manevi, mali ve bağlantılı haklara tecavüz durumunda uygulanacak cezai yaptırımlar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

Bu kanunda koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlal ederek: 1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticari amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. 2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi halinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adli para cezasına hükmolunamaz. 3. Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. 4. Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin içeriği hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. 5. Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış, veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. 6. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı, tanınmış bir başkasının adını kullanarak çoğaltan, dağıtan, yayan veya yayımlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır (fıkra 1). Bu kanunun ek dördüncü maddesinin birinci fıkrasında bahsi geçen fiilleri yetkisiz olarak işleyenler ile bu kanunda tanınmış hakları ihlal etmeye devam eden bilgi içerik sağlayıcılar hakkında, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (fıkra 2). Hukuka aykırı olarak üretilmiş, işlenmiş, çoğaltılmış, dağıtılmış veya yayımlanmış bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı satışa arz eden, satan veya satın alan kişi, kovuşturma evresinden önce bunları kimden temin ettiğini bildirerek yakalanmalarını sağladığı takdirde, hakkında verilecek cezadan indirim yapılabileceği gibi ceza vermektен de vazgeçilebilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanunun 71. maddesinin 2. fıkrasında, FSEK ek madde 4/1'e atıfta bulunulmuş ve cezai yaptırım düzenlenmiştir. Kanun maddesi şöyledir:

Eser ve eser sahibi ile, eser üzerindeki haklardan herhangi birinin sahibi veya eserin kullanımına ilişkin süreler ve şartlar ile ilgili olarak eser nüshaları üzerinde bulunan veya eserin topluma sunulması sırasında görülen bilgiler ve bu bilgileri temsil eden sayılar veya kodlar yetkisiz olarak ortadan kaldırılamaz veya değiştirilemez. Bilgileri ve bu bilgileri temsil eden sayıları veya kodları yetkisiz olarak değiştirilen veya ortadan kaldırılan eserlerin asılları veya kopyaları dağıtılamaz, dağıtılmak üzere ithal edilemez, yayınlanamaz veya topluma iletilemez. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Kanun maddesinde, tecavüz suçlarının maddi unsurları anlaşılır bir biçimde kaleme alınmıştır. Kanunda düzenlenmiş olan suç tipine uyan eylemler, aynı zamanda suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Maddi unsuru oluşturan üç öğeden biri, kanunda suç olarak sayılan eylemdir. Failin eylemi kanunda suç olarak sayılanlardan birine uyuyor olmalıdır. İkinci unsur neticedir. Üçüncü unsur da nedensellik bağıdır. Dış dünyaya yansıyan telif hakkı ihlali neticesi ile, FSEK madde 71’de sayılan suç eylemleri arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. Özetle; suçun oluşabilmesi için, ortaya çıkan netice failin kanunda suç olarak tanımlanmış eyleminden kaynaklanmış olmalıdır (Yavuz, 2010: 36). Özellikle mali telif haklarına tecavüz bakımından failin FSEK madde 71 kapsamındaki eylemleri, hak sahibinin elde edeceği gelirden azalmaya neden olacaktır. Mali haklara tecavüz suçlarında korunan hukuksal değer de, hak sahiplerinin malvarlığıdır (Özderyol, 2006: 128). Manevi haklara tecavüz suçları kapsamında koruma altına alınan ise, hak sahiplerinin şahsi ve ekonomik olmayan menfaatlerinin korunmasıdır (Tellioğlu, 2010: 30).

Kanunda, suçun faili ile ilgili herhangi bir vasıf belirtilmemiş; “kişi” ibaresi kullanılmıştır. Bu nedenle, suç tipine uyan eylemleri ika eden tüm gerçek ve tüzel kişiler FSEK madde 71’de belirtilen bir suçun veya suçların faili olabilecektir (Yavuz, 2010: 71). Suçun failinin tüzel kişi olması durumunda, FSEK madde 81 fıkra 14 gereği Türk Ceza Kanununda yer alan güvenlik tedbirlerine hükmedilecektir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Adli para cezasına yalnızca mahkemeler tarafından hükmedilebilir ve ödenmediği takdirde hapis cezasına çevrilmektedir. Türk Ceza Kanununun 52. maddesi uyarınca, adli para cezalarının günlük miktarı 20 ile 100 Türk Lirası

aralığında olmalıdır. Hakim, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halini de göz önünde bulundurarak bir miktar belirleyecektir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004).

Görüldüğü gibi, telif ihlallerine karşı öngörülen cezai yaptırım alanı oldukça geniştir. Gerek eserden kaynaklanan telif hakları gerek bağlantılı haklar, FSEK madde 71 kapsamında cezai koruma kapsamına alınmıştır. Ancak, radyo ve televizyon yayınları cezai koruma dahilinde değildir. Radyo televizyon yayınlarına ilişkin bu mahrumiyet, öğretide büyük bir eksiklik olarak nitelendirilmektedir (Karahana ve diğ., 2015: 157). Cezai yaptırımların, mağduriyetin giderilmesinin yanı sıra, suç işlenmesi hususunda caydırıcılık fonksiyonu da olduğu dikkate alındığında, bu eksikliğin bir an önce giderilmesi gerekliliğine dikkat çekmek zaruridir.

4.3.2. Soruşturma ve Kovuşturma

Ceza Muhakemesi Kanununun 2. maddesinde tanımı yapıldığı üzere soruşturma, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi; kovuşturma ise, iddianamenin kabulü ile başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). Savcı, uyuşmazlığın yargı organları önüne taşınmasına gerek olmadığı sonucuna varır ise takipsizlik kararı verir ve ceza yargılaması tam olarak başlamadan sona ermiş olur (Yurtcan, 2005: 10). Konuya ilişkin yasal düzenleme, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 75. maddesinde ayrıca yer almaktadır. Buna göre:

71. ... maddede sayılan suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması şikayete bağlıdır. Yapılan şikayetin geçerli kabul edilebilmesi için hak sahiplerinin veya üyesi oldukları meslek birliklerinin haklarını kanıtlayan belge ve sair delilleri Cumhuriyet baş savcılığına vermeleri gerekir. Bu belge ve sair delillerin şikayet süresi içinde Cumhuriyet baş savcılığına verilmemesi halinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir (fıkra 1). Bu kanunda yer alan soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı suçlar dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilileri olmak üzere ilgili gerçek ve tüzel kişiler tarafından, eser üzerinde manevi ve mali hak sahibi kişiler, şikayet haklarını kullanabilmelerinin sağlanması amacıyla durumdan haberdar edilirler (fıkra 2). Şikayet üzerine Cumhuriyet savcısı suç konusu eşya ile ilgili olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre el koyma koruma tedbirinin alınmasına ilişkin gerekli işlemleri yapar.

Cumhuriyet savcısı ayrıca, gerek görmesi halinde, hukuka aykırı olarak çoğaltıldığı iddia edilen eserlerin çoğaltılmasıyla sınırlı olarak faaliyetin durdurulmasına karar verebilir. Ancak, bu karar yirmi dört saat içinde hakimın onayına sunulur. Hakim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan karar hükümsüz kalır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71. maddesinde düzenlenmiş olan suçların takibi şikayete bağlı olduğu için, herhangi bir suç duyurusu üzerine savcılık kendiliğinden harekete geçerek kamu davası açamayacaktır. Dava açılabilmesi için, yetkili kişilerin hak sahipliğini kanıtlayan belgeler ile birlikte şikayette bulunması şarttır.

Şikayete yetkili olan kişiler; eser sahipleri, bağlantılı hak sahipleri, mirasçılar, mali hak sahipleri, faaliyet gösterdikleri alanlarda meslek birlikleri, iştirak halinde eser sahipliğinde beher ortak, müşterek eser sahipliği durumunda ise eser sahiplerinden her biridir (Erdil, 2016: 119).

Şikayet süresi, FSEK madde 75'te belirtilmemiştir. İlgili düzenleme, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer almaktadır. TCK madde 73 uyarınca, yetkili kişilerin şikayette bulunma süresi altı aydır. Süre, şikayet hakkı olan kişinin fiil ve suç işleyen kişinin kim olduğunu öğendiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır. Şikayet hakkı olan birden fazla kişi olması durumunda, bunlardan birinin süreyi kaçırmaması diğerlerinin haklarını düşürmeyecektir. Suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda, sanıklardan biri hakkında şikayetten vazgeçilmesi diğer sanıkları da kapsayacaktır; ancak kanunda açıkça yazılı olmadıkça, şikayetten vazgeçilmesi onu kabul etmeyen sanığı etkilemeyecektir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004).

Ceza miktarı ve suçun vasfına bakılmaksızın, 5846 sayılı kanunda düzenlenen tüm suçlar bakımından yargılama yapma görevi, madde 76/1 uyarınca Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemeleri'ne aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

4.3.3. Hükümün İlanı

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 78. maddesi ile, mahkeme hükmünün gazete veya buna benzer araçlarla ilan edilebilmesine olanak tanınmıştır. Buna göre, dava sonucunda haklı bulunan taraf geçerli bir nedeninin olması veya menfaatinin bulunması koşuluyla, kesinleşmiş mahkeme kararının tamamının ya da özetinin ilan edilmesini talep edebilecektir. İlanın ne şekilde yapılacağına ve içeriğine, davaya bakan mahkeme tarafından karar verilir. Haklı olan tarafın, ilan hakkını üç ay içinde kullanması gerekmektedir. Aksi halde bu hak düşer. Üç aylık süre, mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Mahkemece haklı bulunan tarafın ilan hakkı, hem hukuk davalarında hem de ceza davalarında mevcuttur (m. 78). 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951). Bu düzenlemeye göre, hükümün ilanını talep edebilecek taraf davacı olabileceği gibi davalı da olabilecektir. Örneğin, intihal iddiasına maruz kalan davalı taraf, davayı kazanması neticesinde hükmü ilan ettirebilecektir. Haklı bir sebep ve menfaat koşulu aranmasının nedeni, özellikle uzun süren yargılamalarda kamuoyunda yeniden tartışma ve kuşkuya mahal verilmemek istenmesidir (Salmanlı, 2013: 113).

4.4. Bandrol Yükümlülüğü

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda 2004 yılında yapılan değişiklik sonucu, telif haklarına tecavüzün önlenmesi amacıyla güçlü bir mekanizma kurulmuş; bandrol zorunluluğu getirilmiştir. FSEK madde 81/1 gereği, musiki ve sinema eserlerinin çoğaltılmış nüshaları ile süreli olmayan yayınlara bandrol yapıştırılması zorunludur. Kolay kopyalanmaya müsait diğer eserlerin çoğaltılmış nüshaları bakımından ise bandrol zorunluluğu eser sahibinin ya da hak sahibinin bunu talep etmesi durumunda zorunlu olacaktır. Bu bakımdan, bir tiyatro eserinin kitap olarak basılıp kamuya sunulması durumunda, eser ya da hak sahibi talep etmese bile bandrol yapıştırılması zorunlu olacaktır. Bandroller Bakanlık tarafından bastırılır. Satışı ise, Bakanlıkça yapılabileceği gibi meslek birlikleri aracılığı ile de yapılabilecektir. FSEK madde 81/2’de, Bakanlığın, başvuru üzerine on iş günü içinde bandrol vermesi gerektiği düzenlenmiştir. FSEK madde 81/4’te cezai yaptırımlar

düzenlenmiştir. Buna göre; bandrol yükümlülüğüne aykırı olarak bir eseri çoğaltan, satışa sunan, satan, dağıtan, ticari amaçla satın alan ya da kabul eden kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına çarptırılacaktır. Görüldüğü gibi, adli para cezası hapis cezasına alternatif olarak düzenlenmemiş; her iki ceza birlikte öngörülmüştür. FSEK madde 81/9 uyarınca; sahte bandrol üreten, satışa arz eden, satan, dağıtan, satın alan, kabul eden veya kullanan kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Usulüne uygun olarak elde edilmiş bandrollerin başka bir eser üzerinde tatbik edilmesinin cezası FSEK m. 81/10'da bir – beş yıl arası hapis ve bin beş yüz güne kadar adli para cezası olarak düzenlenmiştir. Yetkili olmadığı halde hile yaparak bandrol temin edenler için de FSEK m.81/11'de, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Son olarak, FSEK m. 81/12 gereği, yetkisi olmayan kişilere bandrol temin eden kişi iki – beş yıl arası hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951).

4.5. Haksız Rekabet

Aynı meslek veya sanat erbabı kişiler arasında, başarıya ulaşmak için meşru vasıtalarla rekabet ortamının oluşması olağandır. Buna karşılık, rekabetin dürüstlük kurallarına aykırı vasıtalarla dayandırılması durumunda yapılan rekabet haksız rekabet olarak adlandırılmaktadır. Haksız rekabet hukuku açısından değerlendirildiğinde, dürüst rekabet ile kast edilen kişilerin çalışma, gayret ve yeteneği ile başarıya ulaşmalarıdır. Karşı tarafa kural dışı davranarak haksız başarı elde edilmeye çalışılması durumunda haksız rekabet hukukuna ilişkin düzenlemeler uygulanma alanı bulacaktır (Aksoy, 2011: 5). Haksız rekabetten söz edilebilmesi için ortada bir kazanç sağlama amacına yönelik faaliyet ve yarışma ortamı olmalıdır (Bilgili ve Demirkapı, 2016: 133).

Rekabet hukuku, rekabetin düzgün olarak işlemlerini amaçlamaktadır ve fikri hakların rekabet hukuku kurallarına aykırı kullanılması durumunda uygulanma alanı bulacaktır (Akbilek, 2011: 119). Haksız rekabete ilişkin tüm düzenlemeler iki temel

üzerine kuruludur. Bunlardan ilki “tüm ilgili taraflar” diğeri ise “dürüst ve bozulmamış rekabet” olarak karşımıza çıkmaktadır (Güven, 2011: 43).

Yargıtay’a göre, FSEK kapsamında koruma altına alınan bir eserin yasal koruma süresi dolmuş olsa bile, FSEK’in haksız rekabete ilişkin hükümlerine dayanılabilir³⁸ (Tekinalp, 2004: 519). Kaldı ki, haksız rekabete ilişkin FSEK 83 ve 84. maddelerinde de süre konusunda kısıtlayıcı bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle, haksız rekabete ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklı kalmak üzere, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yer alan ilgili düzenlemeye çalışmamızda yer verilecektir.

FSEK madde 83 uyarınca; bir eserin ismini, alametlerini veya çoğaltılmış nüshalarını iltibasa neden olabilecek surette diğeri bir eserde kullanan kişiler hakkında haksız rekabete ilişkin hükümler uygulanacaktır. Kanunun 84. maddesi ile; işaret, resim, ses, eser niteliğinde olmayan her tür fotoğraf ve resmin de haksız rekabet kapsamında yasal koruma altına alınmış olduğu görülmektedir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951). FSEK madde 83’te eser adı, eserin içeriğinden bağımsız olarak koruma altına alınmıştır. Örnek olarak; “Şu Pembe Güller” eser adının izinsiz olarak başka bir eserde eser adı olarak kullanımı gösterilebilir (Güneş, 2013: 123). Başka bir örnek daha vermek gerekirse; dünya klasikleri arasında yer alan ve herkes tarafından bilinen bir tiyatro eserinin adının, başka bir eserde söz gelimi tek bir harfi değiştirilerek eser adı olarak kullanılması somut olaya göre iltibasa yol açıyorsa bu durumda da, haksız rekabet hükümlerine dayanılarak dava açılabilir.

2005 yılında görülmekte olan bir davada³⁹ davacı taraf, “Sultanların Dansı ve Anadolu Ateşi” adlı eserlerine, davalı tarafça tecavüz edilmek suretiyle “Night of the Sultans-Pandora Destanı” adlı dans gösterisinin meydana getirildiğini belirtmiş ve bu durumun tespit edilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine dosyaya ibraz edilen bilirkişi raporunda, herkes tarafından bilinmekte olan bir hikayenin ve halk

³⁸ Yarg. 11. HD., 2002/221 E., 2002/3994 K., 29.04.2002 T. (Tekinalp, 2004: 519).

³⁹ İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 2005/144 D. İş sayılı dosyası (Sengel, 2009: 136).

danslarının başka bir sahne eserinde kullanılmasının hak ihlali sayılmayacağı; ancak kullanılan isim ve yapısal benzerlikler nedeniyle haksız rekabet hükümlerine başvurulabileceği belirtilmiştir (Sengel, 2009: 136).

Eser adlarını, eserden bağımsız olarak da koruma altına alması bakımından FSEK madde 83 ayrıca önem arz etmektedir; çünkü diğer yasal düzenlemelerde eser adları, mali ve manevi telif hakları kapsamında eser ile birlikte koruma altına alınmıştır.

Haksız fiil nedeniyle zarar gören ya da zarar görme tehlikesi ile karşı karşıya kalan kişiler; haksız rekabetin tespiti davası, haksız rekabetin men'i davası, haksız rekabetin ortadan kaldırılması davası ile maddi manevi tazminat davası açabileceklerdir.⁴⁰ TTK madde 5/1 uyarınca görevli mahkeme, Asliye Ticaret Mahkemesidir. TTK madde 60'ta bir ve üç yıllık zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Türk Ceza Kanununda, haksız rekabete ilişkin fiil bakımından daha uzun zamanaşımı süresi öngörülmüş ise bu süre hukuk davaları için de geçerli olacaktır. 6102 sayılı Türk Borçlar Kanunu. (2011). Zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için gerek failin gerek zararın öğrenilmesi gerekir. Zararın kapsamı henüz bilinmiyorsa da varlığından haberdar olunması yeterlidir (Odabaşı, 2014: 82).

4.6. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Uygulanma Alanı

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun, Türkiye'de Türk vatandaşlarına uygulanacağı hususunda herhangi bir kuşku yoktur. Ancak, yer veya kişi bakımından yabancılik unsuru devreye girdiğinde, hangi ülke kanununun uygulanacağı hususu önem arz etmektedir; zira bunun tespiti her durumda pek de kolay değildir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun, yer ve kişiler bakımından uygulanma alanını düzenleyen "kanunlar ihtilafı" başlıklı 88. maddesi, 2007 yılında mülga edilmiş; yani kaldırılmıştır. Bu durumda, kanunun uygulanma alanı, milletler arası özel hukuk kurallarına göre tespit edilmelidir. Telif eserler üzerindeki haklar bakımından ülkesellik ilkesi geçerlidir. Buna göre, telif hakkının

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 54 vd.

ihlal edildiği yer hukuku yani hakkın korunması nerede talep ediliyorsa o yer hukuku söz sahibidir (Nomer ve Şanlı, 2005: 291). Çalışmamızın birinci bölümünde ülkesellik ilkesini incelemiştik (bkz. 2.4.2.). Anılan ilke uyarınca, bu ilkeyi benimseyen her devlet fikri mülkiyeti sadece kendi ülkesinin sınırları içinde korumaktadır ve ülkesi içindeki ihlallerde, kanunlarına göre hak sahibi kişilerin, ülkesindeki hukuk yollarını kullanmasına olanak sağlar.

Korumayı dünya çapında merkezileştiren ve dünyaca tanınmakta olan bir bağlama kural ne yazık ki bulunmamaktadır; ancak uluslararası sözleşmelerde yer alan TRIPS ile pekiştirilen “ulusal işlem” ve “asgari haklar” ilkeleri, yabancıların vatandaş gibi ve uluslararası düzeyde korunmasını öngörmektedir. Böylece, yabancı eser sahiplerinin de Türkiye’de Türk vatandaşları ile eşit işleme tabi tutulması gerekmektedir. Bern Sözleşmesinin 5. maddesinde de; eser sahiplerinin Bern Sözleşmesi ile korunan eserleriyle ilgili olarak, kaynak ülkeden başka birlik ülkelerinde de, birlik ülkenin vatandaşlarına tanınan veya daha sonra tanınabilecek olan haklardan yararlanabilecekleri düzenlenmiştir. Buna göre, örneğin; maddi veya mali haklarından herhangi birisi Türkiye’de ihlal edilen eser sahibi bir Fransız vatandaşı, telif hakkı tecavüze uğrayan bir Türk nasıl korunacak ise öyle korunacaktır. Aynı şekilde, telif hakları söz gelimi İspanya’da ihlal edilen Türk eser sahibi de İspanyol kanunlarına göre İspanyol mahkemelerinde dava açarak kararı icra ettirebilecektir (Tekinalp, 2004: 50). Kaynak ülke, eserin ilk defa yayımlandığı birlik ülkeyi ifade etmektedir.

Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi ile, birlik ülkelerden herhangi birinin vatandaşı olmayan eser sahipleri de koruma altına alınmıştır. Buna göre, birlik ülke vatandaşı olmayan eser sahipleri de, eseri birlik ülkelerden birinde ilk defa yayınlanması koşulu ile korumadan yararlanabileceklerdir (Bern Sözleşmesi, m.3/1-b). Sözleşmenin 3/2 maddesi uyarınca; Birlik ülkelerden birinin vatandaşı olmamakla birlikte, ikametgahları bu ülkelerden birinde bulunan eser sahipleri de Bern Sözleşmesi gereği, o ülkenin vatandaşları ile benzer muameleye tabi tutulacaklardır (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, 2017).

Karşı işlem ilkesi gereği, bir yabancı eser sahibinin mensup olduğu devlet, Türk eser sahiplerinin haklarını yeteri kadar korumuyorsa, Bakanlar Kurulu karşı işlem yapabilecektir. Bu durumda, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası bir anlaşmada uygun hüküm bulunsa bile, ilgili devlet vatandaşı FSEK korumasından yoksun bırakılabilmektedir (Tekinalp, 2004: 51).

Hangi ülkenin hukukunun uygulanacağına dair ulusal düzeyde yasal düzenleme, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun (MÖHUK) ikinci bölümünde “kanunlar ihtilafı kuralları” başlığı altında düzenlenmiştir. Fikri mülkiyete ilişkin haklara uygulanacak hukuk 23. maddede belirtilmiştir. Buna göre, hangi ülkenin hukukuna göre telif haklarına ilişkin koruma talep ediliyorsa, korumada o ülke hukuku uygulanacaktır. Fikri mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmeler bakımından nasıl bir yol izleneceği ise MÖHUK madde 28’de düzenlenmiştir. Kanun maddesi ile taraflara, yapacakları sözleşmede, ihtilaf durumunda hangi hukukun uygulanacağını seçme hakkı tanınmıştır. Tarafların böyle bir seçim yapmamış olması durumunda ise; telif haklarını devreden tarafın sözleşmenin kuruluşu sırasındaki işyeri, işyeri yoksa mutad meskeni hukuku uygulanacaktır. 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun. (2007). Haksız fiillerden doğan borçlara hangi hukukun tatbik edileceği hususunda da genellikle kabul edilen çözüm, haksız fiil yeri hukukudur (Nomer ve Şanlı, 2005: 312). Konuya ilişkin ulusal düzeyde yasal düzenleme MÖHUK madde 34’te yer almaktadır. Madde 34/1 uyarınca, haksız fiilden kaynaklanan telif hakkı ihlalleri neticesinde doğan borçlar, haksız fiilin işlendiği ülke hukukuna tabi olacaktır. Bazı durumlarda haksız fiilin işlendiği ülke ile zararın meydana geldiği ülke farklı olabilmektedir. Bu gibi durumlarda, MÖHUK madde 34/2 gereği, zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanma alanı bulacaktır. Taraflar ayrıca, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku seçme hakkını da haizdir. 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun. (2007).

5. SONUÇ

Bugün, tiyatrodaki telif hakları yalnızca ulusal hukuk sistemimiz kapsamında değil, uluslararası düzeyde de koruma altına alınmıştır. Öyle ki, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiş olan 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannameinde, fikri haklar ve dolayısıyla telif hakları “temel insan hakkı” olarak nitelendirilmiştir. Türkiye'nin de taraf olduğu telif haklarına ilişkin pek çok uluslararası andlaşmada da başlıca hedef, bu haklarının titizlikle korunmasıdır.

Hukuk sistemimizde telif hakları bakımından başlıca kaynak teşkil eden 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun içerik bakımından, güçlü bir telif koruması için başlı başına yeterli olduğunu söylemek şu an için doğru olmaz. Uluslararası andlaşmalar imzalamaya devam etmek de konuya ilişkin sorunlar bakımından yeterli bir çözüm olmayacaktır. Çağımızda gitgide hız kazanarak yol kateden teknolojik gelişmeler sonucu, hayatımızın hemen her alanına giren ve artık pek çok kişi için vazgeçilmez olan internet, sosyal medya, akıllı cep telefonları gibi araçlar telif haklarının çok daha kolay bir şekilde ihlal edilmesine zemin hazırlarken, telif korumasının da giderek zorlaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu noktada devletimize düşen yükümlülük de artmaktadır. Öncelikli olarak iç hukuk mevzuatımız, uluslararası mevzuat ile daha da uyumlu hale getirilmelidir. Zira devletler herhangi bir uluslararası andlaşmaya imza attıkları zaman, gerekli yasal düzenlemeleri yapmak suretiyle, iç hukuk sistemlerini ilgili uluslararası andlaşmanın içeriği ve benimsediği ilkelerle uyumlu hale getirmeyi de taahhüt etmiş olurlar.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında yer alan ve anlaşılması zor, farklı yorumlamalara mahal verecek şekilde kaleme alınmış kanun maddeleri de eleştirilmesi gereken bir diğer husustur. Sanatın ve sanatçının korunması bakımından en güçlü dayanak olması gereken telif haklarına ilişkin kanunlar, uygulamada

sorunlara sebebiyet verecek mahiyette olmamalı; tam tersi sorunları önleyici, çözücü nitelikte olmalıdır. Bu noktada kanun koyucular çok daha özenli davranmalıdır.

Etkin bir fikri hak mevzuatı, telif koruması açısından elbette ki oldukça önemlidir. Ancak unutulmamalıdır ki; uluslararası andlaşmalarda veya iç hukuk sistemimizde yürürlüğe girmiş olan kanun metinlerinde, teorik olarak en üst düzeyde koruyucu hükümlere yer verilse bile, bu hükümleri hayata geçirecek sistem kurulmadıkça ve işletilmedikçe bu hükümlerin varlığı çözüm açısından hiç bir anlam ifade etmeyecektir. Tam da bu noktada meslek birliklerinin önemine vurgu yapmak yerinde olacaktır.

Meslek birliklerini birer telif hakkı muhafızı olarak nitelendirmek kanımızca yerinde olacaktır. Bu nedenle meslek birliklerinin telif korumasındaki rolü yadsınamaz. Günümüz koşulları dikkate alındığında eser sahipleri ve icracı sanatçılar, telif haklarının ihlal edildiğinden haberdar dahi olamayabilmektedirler. Buna ek olarak eser sahiplerinin ve icracı sanatçıların hak ettikleri telif ücretlerini bireysel olarak tahsil edebilmeleri, hukuki süreç başlatıp bu süreci tek başlarına takip etmeleri de pek kolay değildir. Tüm bu zorluklar zamanla eser sahiplerini ve icracı sanatçıları yıldırabilmektedir. Tüm bu olumsuzlukların giderilmesi; Türk oyun yazarlarının sayısının artırılabilmesi, dünya çapında ses getirecek eserlerimizin meydana getirilmesi ve böylece Türk Tiyatrosu'nun gelişmesi bakımından elzemdir. Koşullar iyileştirilerek, sanat ve sanatçı şevklendirilmelidir. Telif hakları yalnızca ekonomik ve hukuki boyutu ile değil sosyo-psikolojik boyutuyla da önem arz etmektedir Bu nedenlerle meslek birliklerinin, telif koruması sistemi içerisinde daha işler hale getirilmesine yönelik iyileştirici yasa değişikliklerinin yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

1991, 2001, 2004 yıllarında ve son olarak da 2008 yılında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda esaslı değişiklikler yapılmış olmasına rağmen; bugün uygulamada telif haklarına ilişkin tikanlıklar tam anlamıyla giderilememiştir. Özellikle internet ortamında hızla yayılan telif hakkı ihlallerine karşı daha etkili çözümler üretilmelidir.

Çalışmamızın sonuç bölümünün hazırlanışı sırasında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı yayınlanmış ve Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün internet sitesi üzerinden 5 Haziran 2017 tarihine kadar taslak hakkında görüş sunulmasına imkan tanınmıştır. Kanunlaşma sürecinde, taslak üzerinde çeşitli değişikliklerin yapımına devam edilmesi muhtemeldir; ancak genel gerekçe kısmında yasa koyucunun amacı genel hatları ile belirtilmiştir. Buna göre 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda değişikliğe gidilmesinin temel nedeninin, kanunun Avrupa Müktesebatı ve Türkiye'nin imzalamış olduğu uluslararası andlaşmalar ile uyumlu hale getirilmesi olduğu belirtilmiştir. Gerekçede belirtildiği üzere, ülkemizin ekonomik ve kültürel gelişimi yönündeki hedeflerin gerçekleştirilebilmesi bakımından da bu değişiklik yapılmalıdır. Bu noktada, en önemli husus kanaatimizce telif hakkı ihlallerinin önlenmesidir. Telif hakkı ihlallerinin takip edilmesi ve ihlallere karşı hukuki mücadelenin etkinleştirilmesi de şüphesiz son derece gereklidir; ancak ihlallerin önüne geçilmesi, sanatın ve sanatçının gelişimine sağlayacağı katkı kadar, Türk yargı sisteminin omuzlarındaki yükü hafifletmesi bakımından da önemlidir. Tüm bunlar, sağlam bir hukuk altyapısı ile mümkün olabilir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı'nın genel gerekçesinde hedeflenen diğer hususlar; etkin bir toplu hak yönetimi sistemi, lisans sözleşmelerine ilişkin sorunların giderilmesi, dijital alanlardaki telif hakkı ihlalleri ile daha etkin mücadele, toplumun eserden yararlanma olanaklarının artırılması, kanun metinlerinde yer alan farklı farklı yorumlanabilecek ifadelerin düzeltilmesi, kütüphane faaliyetleri kapsamında hak sahiplerine ödenecek bedellerin düzenlenmesi, engellilerin eserlere ulaşabilmelerinin kolaylaştırılması ve adil, işler bir telif hakkı sisteminin oluşturulmasıdır. Toplu hak yönetimi ile kast edilen, telif haklarının meslek birlikleri aracılığıyla daha sistematik bir şekilde takip edilmesidir.

Bazı eserlerden, eserin sahibine ulaşamaması bakımından yararlanılamaması hususu da telif hakları bakımından önem arz etmektedir. Yasa tasarısı taslağının

genel gerekçesinde, kimsesiz eserlerden yararlanılmasına imkan tanınacağı ve bu yönde toplum ile hak sahiplerinin menfaatleri arasında denge kurulmasının hedeflendiği de belirtilmiştir.

Mevcut telif hakkı sistemimiz, telif hakları korumasında eser ve eser sahibini esas almıştır. Ancak tiyatro sanatından söz ettiğimizde, telif korumasının kapsamının daha geniş tutulması gerekmektedir. Oyuncu, yönetmen, rejî, kostüm, dekor, makyaj, koreografi, oyun müzikleri de tiyatro sanatının önemli birer unsurudur. Aynı şekilde, birbirinden değerli yabancı tiyatro eserlerini dilimize çevirerek, bu eserlerin Türk tiyatro severler ile buluşmasında önemli rol oynayan çevirmenlerimizin de tiyatro sanatına olan katkıları göz ardı edilmemelidir. Kanaatimizce tüm bu unsurlar yasada, eser sahibinin haklarına bağlantılı haklar kapsamında veya ayrı ayrı düzenlenmeli; daha somut ölçütlerle telif koruması kapsamında himaye edilmelidir.

Bir diğer önemli husus; eser üzerindeki telif haklarını elinde bulunduran radyo, televizyon gibi yayın kuruluşlarının, uzun yıllar boyunca eseri tekrar tekrar yayınlamak suretiyle ciddi reklam gelirleri elde etmelerine rağmen, eser sahiplerine her bir yayın için telif ücreti ödemelerine hükmeden bir yasa hükmünün olmayışıdır. Her ne kadar, sözleşme serbestisi kapsamında taraflara, aralarında kuracakları sözleşme ile bu konu hakkında karar alma imkanı tanınmış olsa da; kanaatimizce bu durum eser sahiplerini koruyucu nitelikte değildir. Şöyle ki; kurulacak sözleşmede bir tarafının medya patronları diğer tarafın ise eser sahipleri olduğu düşünüldüğünde, güçler dengesi bakımından eser sahiplerinin bu hususta emredici yasa hükümleri ile koruma altına alınması gerektiği açıktır.

Dikkat çekmek istediğimiz son husus, tiyatroyu koruma ve geliştirme konusunda topluma düşen görevlerdir. Bugün dünyamızda yaşanmakta olan gerek sosyo-kültürel sorunların gerek ekonomik bunalımların ve siyasi darboğazların, insanlığın refah düzeyini büyük oranda ve negatif yönde etkilemekte olduğu yönünde şüphe yoktur. Tüm bu olumsuzluklar neticesinde sanat geri plana itilmekte, ihmal edilebilmektedir. Oysa ki böyle zamanlar, kanımızca insanlığın sanata belki de en çok ihtiyaç duyduğu zamanlardır. Sanat dalları içinde en insana dair olanın tiyatro

olduğu düşünöldüğünde; tüm bu olumsuzluklar tiyatronun maddi, manevi ve hukuki destekten yoksun bırakılmasının makul sebebi sayılamayacaktır.

KAYNAKLAR

- Adler, S. (2014). *Aktörlük Sanatı*. N. U. Özüaydın (Çev.). İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Akman, Ş. T. (2016). *Hukuk ve Politika İlişkisi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Altuğ, Y. (1971). *Yabancıların Hukuki Durumu*. (4. Baskı). İstanbul: Menteş Matbaası.
- And, M. (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*. (3. Baskı). Ankara: Doğuş Matbaası.
- Ateş, M. (2003). *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Aybay, A. ve Aybay, R. (2003). *Hukuka Giriş*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aydıncık, Ş. (2006). *Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri*. İstanbul: Arıkan Basım Yayım.
- Ayiter, N. (1972). *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Başpınar, V. ve Kocabey, D. (2007). *İnternette Fikri Hakların Korunması*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Belgesay, M. R. (2001). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*. İstanbul: Temel Yayınları.
- Berktaş, A. (Haz.). (1997). *Tiyatro-Devrim ve Meyerhold*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2016). *Ticaret Hukuku Bilgisi*. (10. Baskı). Bursa: Dora Yayınları.
- Bruder, M., Cohn, L. M., Olnek, M., Pollack, N., Previto, R., Zigler, S. (2013). *Oyuncu İçin Pratik El Kitabı*. D. Ölmez (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Cameron, J. (2012). *Sanatçının Yolu*. G. Aksoy (Çev.). İstanbul: Butik Yayıncılık.
- Çeçen, A. (1995). *Düşünce Hukuku*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Çelik, A. (2011). *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma ve Yayma Haklarının İhlali İhlalin Sonuçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çevik, O. N. (1988). *İçtihatlı Notlu Fikri Hukuk Mevzuatı Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Çiftçi, A. ve Kırgıl, S. (2016). *Türk Fikri Haklar Mevzuatı (1-375)*. Ankara: Adalet Yayınları.

Dinç, H. (2016). *Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Doğan, V., Akyılmaz, B., Akıncı, Ş., Uşan, F., Yalman, S., Sunay, R., Ercan, İ., Kaya, C., Bilir, F., Balı, A.Ş. ve Aksan, M. (2005). Yalman S. (Ed.). *Hukuka Giriş*. (3. Baskı). Konya: Sayram Yayınları.

Dursun, A. (2016). *Türk Halk Hukuku*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Erdil, E. (2016). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Erdil, E. (2009 a). *İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*. (1. Cilt). (3. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Erdil, E. (2009 b). *İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*. (2. Cilt). (3. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Erel, Ş. N. (2009). *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*. (3. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Eren, F. (2003). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Ergün, S. (2013). *Çağdaş Doğaçlama*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Freud, S. (2014). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*. (6. Baskı). K. Şipal (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gombrich, E. H. (2015). *Sanatın Öyküsü*. Erduran E. ve Erduran Ö. (Çev.). (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gökyayla, K. E. (2001). *Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi*. (2. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Gözler, K. (2016). *Hukuka Giriş*. (13. Baskı). Ankara: Ekin Yayınları.

Gözübüyük, A. Ş. (2006). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. (25. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Güneş, İ. (2013). *Uygulamada Fikri Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Hacıkadıroğlu, V. (2013). *Özgürlük Hukuku*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.

Hirsch, E. E. (1948). *Fikri ve Sınai Haklar*. Ankara: Ar Yayınları.

Kaboğlu, İ. Ö. (2016) *Anayasa Hukuku Dersleri*. (11. Baskı). İstanbul: Legal Yayıncılık.

Kaplan, Y. (2004). *İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Karahan, S., Suluk, C., Saraç, T. ve Nal, T. (2000). *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*. (4.Baskı). İstanbul: Seçkin Yayınları.

Karatepe, Ş. (1993). *Darbeler, Anayasalar ve Modernleşme*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Kazmaz, S. (1990). *Halk Kültürü Ürünlerinde Telif Hakkı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları: 139.

Kelsen, H. (2016). *Saf Hukuk Kuramı*. E. Uzun (Çev.). İstanbul: Vizyon Basımevi.

Kolektif. (2016). *Yoksul Bir Tiyatroya Doğru*. O. Akınbey (Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Memiş, T. (Ed). (2009). *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*. (I. Cilt). İstanbul: XII Levha Yayınları.

Nomer, E. ve Şanlı C. (2005). *Devletler Hususi Hukuku*. (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Nutku, Ö. (2008). *Dünya Tiyatrosu Tarihi II*. (3. Baskı). İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Nutku, Ö. (2002). *Sahne Bilgisi*. (2. Baskı). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Odman, A. (2002). *Fikri Mülkiyet Hukuku ile Rekabet Hukukunun Teknolojik Yeniliklerin Teşvikindeki Rolü*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Özdemir, M. (2013). *Telif Hakları ve Sanatçıların Vergilendirilmesi*. İstanbul: Akis Yayınları.

Özderyol, T. (2006). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar*. İstanbul: Vedat Yayınları.

Pekcanitez, H., Atalay, O. ve Özkes M. (2005). *Medeni Usul Hukuku*. (4. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Pazarcı, H. (2015). *Uluslararası Hukuk*. (14. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Sengel, F. C. (2009). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İntihal ve Esinlenme*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Stanislavski, K. (2013). *Bir Aktör Hazırlanıyor*. T. Göbekçin (Çev.). İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Stanislavski, K. (2012). *Bir Karakter Yaratmak*. O. Akınhay (Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.

- Suluk, C., Keşli, A. T. ve Orhan, A. (2005). *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku*. (1. Cilt). İstanbul: Arıkan Basım Yayım.
- Suluk, C. ve Orhan, A. (2005). *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku*. (2. Cilt). İstanbul: Arıkan Basım Yayım.
- Şahin, A. (2010). *Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması*. İstanbul: Vesat Kitapçılık.
- Şener, O. (2015). *Hukuk Sözlüğü*. (2. Baskı). An, N. (Ed.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Tahiroğlu, B. ve Erdoğan B. (2014). *Roma Hukuku Dersleri*. İstanbul: Der Kitabevi.
- Tekinalp, Ü. (2004). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. (3. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Turan, H. S. (2012). *Fikir ve Sanat Eserlerinin Cezai Himayesi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tüysüz, M. (2007). *Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Uyguner, M. (1971). *Yapıt Hakları Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uzunlar, C. (2014). *Oyunculuk Atlası*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Ünver, Y. ve Çakmut, Ö.Y. (Ed.). (2016). *Hukuk ve Sanat*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Üstün, G. (2001a). *Fikri Hukukla İlgili Bilirkişi Raporları I*. İstanbul: Besam Yayınları.
- Üstün, G. (2001b). *Fikri Hukukla İlgili Bilirkişi Raporları II*. İstanbul: Besam Yayınları.
- Yasaman, H. (2006). *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Yayımlar Dairesi Başkanlığı. (1992). *III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları/1426. Özel Dizi/16.
- Yıldırım, M. (2011). *Gayrimaddi Haklar ve Vergilendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, E. (2002). *Hukuk Sözlüğü*. (7. Baskı). Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Yurtcan, E. (2005). *Ceza Yargılaması Hukuku*. (11. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Tezler

Akbilek, M. (2011). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Meslek Birlikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksoy, M. M. (2011). *Haksız Rekabet Halleri ve Haksız Rekabetin Tespiti*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alimoğlu, K. (2010). *Fikir ve Sanat Eserleriyle İlgili Manevi Mali ve Bağlantılı Hakların İhlali Suçları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arpacı, A. (2011). *5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Sahibinin Mali ve Manevi Haklarının Miras Yolu İle İntikali*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Artu, M. (2010). *Türk Tiyatrosu'nda Oyun Yazarlığının Gelişimine Yönelik Girişimler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Aydemir, M. (2010). *Türk Televizyon Yayıncılığında Yabancı Eserlerin Telif Hakları Üzerine Örnek Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydıncık, Ş. (2005). *Fikir ve Sanat Eserleri Kapsamında Lisans Sözleşmeleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baştürk, İ. (2006). *Genel Olarak Fikir ve Sanat Eserleri ve Bunlara İnternet Yoluyla Tecavüz İle Sonuçları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bilgi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyükkınay, T. T. (2006). *Türkiye'de Müzik Endüstrisi'nin Sektörel Yapısı: Denge Fiyatları Üzerinde "Korsan" Etkisi ve Telif Hakları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Candan, B. (2010). *Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Yayıncılık ve Kütüphaneciliğin Gelişiminde Telif Hakkı ve Derleme Yasalarının Etkileri*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Candan, E. (2013). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Tazminat Davaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceritoğlu, F. (2008). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İntihal ve Esinlenme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çağlar, F. (2011). *Türk Medyasında Eser Sahipliğine İlişkin Fikri Hakların Korunmasında Meslek Birliklerinin Rolü*. Kayseri: Erciyes Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çerçi, O. (2013). *Fikri Mülkiyet Haklarında Hakkın Tükenmesi İlkesi*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Darcan, T. (2012). *Teknolojik Gelişmelerin Müzikte Telif Haklarına Çok Boyutlu Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Doğrul, G. S. (2013). *Mimarın Telif Hakkı*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Esen, Z. (2001). *Copyrights in Artistic Activities Case in Turkey and Implementations in European Union*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Avrupa Birliği Enstitüsü.

Genç, D. D. (2006). *Rekabet Hukuku ile Bağlantısı Açısından Fikri Mülkiyet Haklarının Tüketilmesi İlkesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Geven, Z. (2011). *Fikri Mülkiyet Hukukunda Yenilik ve Orijinallik*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülşen, Ö. (2009). *Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Bünyesinde Tahkim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gündem, O. (2006). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Bu Hakların Sınırlandırılması ve Korunması*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Günşiray, M. (1990). *Tiyatro'da Devinim – Oyun – Doğaçlama*. Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güven, Ş. (2011). *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, Ü. E. (2009). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Kapsamındaki Hakların Devri*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaege, Ö. (2009). *Fikri Mülkiyet Hukukunda Esaslı Unsur Doktrini*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaer, G. (2010). *Telif Haklarının Kanunla Korunmasının Mimarlık Mesleği Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Karlıdağ, S. (2009). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Türkiye'de Müzik Endüstrisinde Telif Hakları Politikaları*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, M. (2007). *Görüntü Dosyalarında Filigran Kullanılarak Telif Haklarının Korunması*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Küçükkaya, H. G. (2015). *Sinema Eseri Üzerindeki Mali Haklar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Galatasaray Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Odabaşı, F. K. (2014). *Uygulamada Fikri Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabete Konu Olması*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öncü, Ö. (2009). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas Serbestisi ve Sınırları*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özderyol, T. (2006). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Düzenlenen Suçlar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Salmanlı, D. (2013). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu İle Korunan Haklar, Bu Hakların İhlali Halinde Açılacak Hukuk Davaları ve Yargılama Usulü*. Ankara: Başkent Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sert, M. (2008). *Elektronik Belgeler ve Telif Hakları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Sınar, H. (2006). *Ceza Hukuku Açısından Telif Haklarının Korunması*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Soysal, M. (2015). *Türkiye’de ve Avrupa’da Televizyon Yayınlarında Telif Hakları Uygulamaları*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tellioğlu, D. D. (2010). *5846 Sayılı Fikir Ve Sanat Eserleri Kanununda Düzenlenen Manevi, Mali Veya Bağlantılı Haklara Tecavüz Suçları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Galatasaray Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Talaahen, B. M. A. (2008). *Türk ve Ürdün Hukuklarında Telif Hakkı Sahiplerinin Hukuki Açısından Korunması*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunçer, R. O. (2010). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Lisans Sözleşmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Çankaya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turan, H. S. (2010). *Fikir ve Sanat Eserlerinin Cezai Himayesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uysal, K. (2010). *Comparison of the Copyright Law in Turkey with the EU Acquis Communautaire in the Framework of Full Harmonization*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü. Avrupa Birliği Enstitüsü.

Yavuz, M. R. (2010). *Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71. Maddesinde Düzenlenen Manevi, Mali veya Bağlantılı Haklara Tecavüz Suçu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2004). *Kütüphane ve Enformasyon Merkezlerinde Telif Hakları Sorunu*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Panel

Suluk, C. (2017). *Türkiye ve Telif Hakkı Paneli*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Kültürel Etkinlikler Müdürlüğü. Cem Karaca Kültür Merkezi. İstanbul: 23 Mart 2017.

Yasa ve Yönetmelikler

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). T.C. Resmi Gazete: 25673, 17 Aralık 2004.

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951). T.C. Resmi Gazete: 7981, 13 Aralık 1951.

4458 Sayılı Gümrük Kanunu. (1999). T.C. Resmi Gazete: 23866, 4 Kasım 1999.

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu. (2011). T.C. Resmi Gazete: 27836, 4 Şubat 2011.

2004 Sayılı İcra İflas Kanunu. (1932). T.C. Resmi Gazete: 2128, 19 Haziran 1932.

5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun. (2007). T.C. Resmi Gazete: 26728, 12 Aralık 2007.

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu. (2011). T.C. Resmi Gazete: 27836, 4 Şubat 2011.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004). T.C. Resmi Gazete: 25611, 12 Kasım 2004.

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu. (2001). T.C. Resmi Gazete: 24607, 22 Kasım 2001.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu. (2011). T.C. Resmi Gazete: 27846, 14 Şubat 2011.

Fikir ve Sanat Eserleri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük. (1999). Bakanlar Kurulu Karar No: 99/12574. T.C. Resmi Gazete: 23653, 1 Nisan 1999.

Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği. (1997) T.C. Resmi Gazete: 23172, 16 Kasım 1997.

Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik. (2006). T.C. Resmi Gazete: 26171, 17 Mayıs 2006.

Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri Tip Statüsü. (2003). Bakanlar Kurulu Karar No: 2003/5167. T.C. Resmi Gazete: 25009, 30 Ocak 2003.

İnternet Kaynakları:

Elektronik Makale ve Yayınlar

Akar, B. (2013). Onk Ajans'tan Amatör Tiyatrolara Yönelik Yeni Hamleler. Erişim Tarihi: 15 Mart 2017, <http://www.mimesis-dergi.org/2013/05/onk-ajanstan-amator-tiyatrolara-yonelik-yeni-hamleler/>

Akil, C. (2011). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Hakimın Bilirkişi Raporu İle Bağlı Olup Olmadığı Hakkında Vermiş Olduğu Kararın Tahlili. Erişim Tarihi: 21.05.2017, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1626/17441.pdf>

Bozbel, S. (2012). Aktaran: Kuyurtar, F. Üniversite Tiyatrolarının Telif Hakları Karşısındaki Durumu. *Mimesis Dergisi*. Sayı: 12. Yıl: 2012. Erişim Tarihi: 20 Mart 2017, <http://www.mimesis-dergi.org/2012/12/universite-tiyatrolarinin-telif-haklari-karsisindaki-durumu/>

Çakmak, D. (2007). Osmanlı Telif Hukuku ile İlgili Mevzuat. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 21. Yıl: 2007. Erişim Tarihi: 21 Ocak 2017, <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/357/347>

Kuyurtar, F. (2013). Anayasal Gelişme Hakkı Çerçevesinde Tiyatro'da Telif Meselesi. *Mimesis Dergisi*. Sayı: 05. Yıl: 2013. Erişim Tarihi: 20 Mart 2017, <http://www.mimesis-dergi.org/2013/05/anayasal-gelisme-hakki-cercevesinde-tiyatroda-telif-meselesi/>

Mantu, V. (2012). Yılmaz Onay ile amatör Tiyatro ve Telif Tartışması Üzerine. *Mimesis Dergisi*. Sayı: 12. Yıl: 2012. Erişim Tarihi: 21 Mart 2017, <http://www.mimesis-dergi.org/2012/12/yilmaz-onay-ile-amator-tiyatro-ve-telif-uzerine/>

Oğuz, A. (2009). Fikri Mülkiyet Hakları ve Geleneksel (Yerel) Bilgi ve Folklorun Korunması. *FMR Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*. Sayı: 3. Yıl: 2009. Cilt: 9. Erişim Tarihi: 19 Ocak 2017, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2009-3.html>

Oğuz, H. (2016). Sorumluluk Hukukunda Kusur. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. Sayı: 28. Yıl: 7. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2017, <http://file:///C:/Users/win7/Downloads/95746-9c108-ee28b-aaccb.pdf>

Yüksel, M. (2001). Historic Grounds of Intellectual Property Rights. *FMR Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*. Sayı: 2. Yıl: 2001. Cilt: I. Erişim Tarihi: 20 Ocak 2017, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2001-2/4.pdf>

Yünlü, L. (2003). Fikri Mülkiyet Hakkı. Dergi Park *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*. Sayı: 1-2. Yıl: 2011. Cilt: 23. Erişim Tarihi: 21 Ocak 2017, <http://beta-basim-a-s.dergipark.gov.tr/iumhmohb/issue/9367/117279>

Yazarsız Alıntılar

AICT-IATC. (2016). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://aict-iatc.org/en/>

Fikir ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi. (1979). Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2017, http://www.telifhaklari.gov.tr/resources/uploads/2012/03/18/2012_03_18_349175.pdf

Hukuk Dergisi. (2016). Sözleşme Serbestisi Nedir? Sınırları Nelerdir? Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://hukukdestegi.com/tr/2016/01/01/sozlesme-serbestisi-nedir-sinirlari-nelerdir/>

ITI. (2016). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <https://www.iti-worldwide.org/>

Milliyet Sanat. (2013). Erişim Tarihi: 20 Mart 2017, <http://www.milliyesanat.com/haberler/sahne-sanatlari/tiyatro-kuluplerine-telif-darbesi/1296>

Onk Ajans. (2017). Erişim Tarihi: 16 Mart 2017, <http://www.onkajans.com/hakkimizda/#>

Onk Ajans. (2017). Erişim Tarihi: 16 Mart 2017, <http://www.onkajans.com/ekibimiz/>

Oyuncular Sendikası. (2017). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://www.oyuncularsendikasi.org/>

Klasik Türk Sanatları Vakfı. (2015). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://www.7tepe7sanat.com/tr/3-yarisma/102-yarisma-sartnamesi/2015>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. (2017). Erişim Tarihi: 4 Ocak 2017, <http://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. (2017). Erişim Tarihi: 25 Ocak 2017, <http://www.telifhaklari.gov.tr/Turkiye-de-Meslek-Birlikleri>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. (2017). Erişim Tarihi: 03.02.2017, <http://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nasil-Korunur>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. (2017). Erişim Tarihi: 15.03.2017, <http://www.telifhaklari.gov.tr/Meslek-Birlikleri-Genel-Bilgi>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. (2017). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://www.telifhaklari.gov.tr/Genel-Sorular>

TOBAV. (2016). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://www.tobavnet.org/>

SENDER. (2014). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://www.oyuncularcast.com/sender-senaryo-yazarlari-dernege>

SİNE-SEN. (2012). Erişim Tarihi: 22.05.2017, <http://www.evrensel.net/haber/35233/sine-sen-calisma-kosullari-oldurdu>

Türk Dil Kurumu. (2017). Erişim Tarihi: 3 Şubat 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58951d481e24b9.51499354

Türk Hukuk Sitesi. (2006). Erişim Tarihi: 24 Ocak 2017, <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=6583>

Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği. (2017). *Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği İç Tüzüğü*. Erişim Tarihi: 15 Mart 2017, <http://tomeb.org/sayfalar-70-Tuzugumuz.html>

ÖZGEÇMİŞ

İstanbul’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimine İstanbul’da devam etti. Lisans eğitimini İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. Avukatlık stajını bitirdikten sonra, yazdığı “Sendika Özgürlüğü ve Hakkı” konulu tez ile, Özel Hukuk Anabilim Dalı Uluslararası Ticaret Hukuku ve Avrupa Birliği Yüksek Lisans Programından burslu olarak mezun oldu. Medya ve İletişim bölümü ön lisans programında öğrenimi devam etmektedir. Özel bir eğitim kurumunda çeşitli hukuk branşlarında ders vermiştir. Avukat olarak devam ettirdiği hukuk kariyeri ile eş zamanlı olarak özel bir tiyatro bünyesinde oyunculuk kariyerine de devam etmektedir.

- 18 < 1% match (yayınlar)
[BOLANIR, Burhan Özalp, YILMAZ, Bülent, "Tıp Kuvvetinde Telif Hakları Hakkında Yargıtay Kararları", İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi, 2011](#)
- 19 < 1% match (yayınlar)
[TUFAN, Burhan Özalp, YILMAZ, Bülent, "Tıp Kuvvetinde Telif Hakları Hakkında Yargıtay Kararları", Çeşitli Yargıtay Kararları, İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi, 2011](#)
- 20 < 1% match (21-Oca-2012 tarihli internet)
<http://www.tkdankara.org.tr/fsk.pdf>
- 21 < 1% match (yayınlar)
[ÖNÜK, Özge, "Fikir hak ihlalleri bakımından internet "Gözetil" arama motorları", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2008](#)
- 22 < 1% match (yayınlar)
[AYDIN, İsmail, "Etiler, B. \(Ed.\). \(2012\). Fikir hak ihlalleri bakımından internet "Gözetil" arama motorları. İstanbul: İstanbul Kültür Enstitüsü Yayınları, 2012](#)
- 23 < 1% match (01-Eyl-2014 tarihli internet)
http://yayin.ekad.com/index.php?option=com_content&view=article&id=31&Itemid=54
- 24 < 1% match (yayınlar)
[BOLANIR, Burhan Özalp, "FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINDA GEBRİ JCRA SİSTEMİ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014](#)
- 25 < 1% match (yayınlar)
[APAYDIN, Bahar Özalp and KAZANCI, İdil Tuncer, "İsviçre Federal Mahkemesinin Esar Sahipliğinin Tespitine İlişkin Kararının İncelenmesi", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012](#)
- 26 < 1% match (27-Eyl-2008 tarihli internet)
[BOLANIR, Burhan Özalp, "FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINDA GEBRİ JCRA SİSTEMİ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014](#)
- 27 < 1% match (02-Kas-2010 tarihli internet)
<http://www.ipk.ankara.edu.tr/UserFiles/FiKiR%20VE%20SANAT%20ESERLERI%20KANUNU.doc>
- 28 < 1% match (20-Ağu-2008 tarihli internet)
- 29 < 1% match (13-Eyl-2010 tarihli internet)
- 30 < 1% match (16-Tem-2013 tarihli internet)
<http://www.ilesam.org.tr/sayfa2.asp?id=1680>
- 31 < 1% match (19-Şub-2017 tarihli internet)
- 32 < 1% match (yayınlar)
[BOLANIR, Burhan Özalp, "FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINDA GEBRİ JCRA SİSTEMİ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014](#)
- 33 < 1% match (24-Ara-2008 tarihli internet)
http://www.melodik.net/forum/forum_posts.asp?TID=3138&PID=41656
- 34 < 1% match (yayınlar)
[ELİRİ, İsa, "Güzel sanat eserlerinde fikir mülkiyet hakları ve uygulamaları", Selçuk Üniversitesi, 2010](#)
- 35 < 1% match (20-May-2015 tarihli internet)
<http://www.fring.com.tr/siyasal-bukuler-hukuk/635066-26-inceleme-1111-ve-sopali-egulenc-kararini-istimi>
- 36 < 1% match (22-May-2017 tarihli internet)

AS -

<https://www.sachin.com.tr/kutup/663-44893>

37 < 1% match (yayınlar)

38 < 1% match (16-May-2012 tarihli internet)

<http://teknoloji.pro/fikir-ve-sanat-eserleri-kanunu/>

39 < 1% match (yayınlar)

[Şişirici, Y. \(2019\). Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun Değişikliği. TÜBİTAK, 2019.](#)

40 < 1% match (16-Tem-2013 tarihli internet)

<http://www.ulusam.org.tr/sayilar.asp?id=1677>

41 < 1% match (27-Şub-2017 tarihli internet)

<http://dergipark.gov.tr/search?22a=Destination+Choice&son=articles>

42 < 1% match (22-Oca-2014 tarihli internet)

<http://www.konuk.com.tr/asp?id=19>

43 < 1% match (17-Nis-2017 tarihli internet)

<http://www.konuk.com.tr/asp?id=19>

44 < 1% match (25-Ara-2012 tarihli internet)

<http://www.yerelule.com/belge/1386-14-ve-sanat-eserlerinin-korumasichabbi.pdf>
Lanab-Dima-Siyasi-1

45 < 1% match (18-Mar-2013 tarihli internet)

<http://www.dolap.com/etazet/176>

46 < 1% match (19-Eki-2006 tarihli internet)

<http://www.gocent.com.tr/95.org.tr/>

47 < 1% match (31-Tem-2008 tarihli internet)

48 < 1% match (26-Şub-2017 tarihli internet)

<http://shebbodesign.blogspot.com/2010/06/my-love-reflects-on-my-art-one-of-my.html?showComment=1275761552170>

49 < 1% match (yayınlar)

